

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΒ΄.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1959

ΑΡΙΘ. 197

ΑΝΑΓΚΗ ΑΦΥΠΝΙΣΕΩΣ

«Ὁρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι» (Ρωμ. ιγ' 11).

Ὁ παρακολουθῶν τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας συναντᾷ συνήθως τὸ ἐξῆς παράδοξον: εἰς τὴν μίαν σελίδα ἀναγινώσκει τὰ φρικιαστικὰ βασανιστήρια τῶν Κυπρίων ἀγωνιστῶν καὶ τὰς νεοχιλευρικὰς μεθόδους τῶν δημίων τοῦ Φοῦτ καὶ εἰς τὴν ἄλλην σελίδα ἀπαριθμεῖ τὰ τέια καὶ τὰ πινάκλ καὶ τὰς χοροεπερίδας μὲ τὸ ἀτελείωτον ξενικὸν λεξιλόγιον τῶν ἀμφιπέσεων. Τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι δὲν τὴν προσέχομεν κἂν αὐτὴν τὴν ἀντίθεσιν, διότι τὴν ἐσυνήθισαμεν καὶ τὴν θεωροῦμεν ὡς τὸ φυσικώτερον πρᾶγμα. Καὶ ἐνῶ πολλάκις διὰ τοὺς ἡρώας τῆς μαρτυρικῆς Μεγαλονήσου γράφονται ἐλάχιστα σχόλια, ἀλλεπάλληλοι σελίδες καθημερινῶν καὶ ἐβδομαδιαίων ἐφημερίδων γεμίζουν ἀπὸ τοὺς διαβοήτους πλέον ἀστέρους τῆς ὀθόνης μὲ ὄλας τὰς λεπτομερείας τῆς σκανδαλώδους ζωῆς των, ἀπὸ ἀηδεῖς περιγραφὰς δικῶν καὶ ἐγκλημάτων, ἀπὸ ληστρικὰ ἀναγνώσματα καὶ πορνογραφήματα. Καὶ ὄλα αὐτὰ δυστυχῶς εἰς ἐφημερίδας, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται ὡς στυλοβάται τῆς ἐθνικοφροσύνης! Ἀναγνώσκων κανεὶς τὸν τύπον σχηματίζει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ ἡρωϊσμός ἐπαυσε νὰ συγκινῆ πλέον τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὸν χυδαῖον καὶ πρακτικὸν ὕλισμόν.

Δὲν τὸ λέγομεν ἡμεῖς πρῶτοι, οὔτε εἶναι ρητορικὴ ὑπερβολή, ὅτι τὸν σημερινὸν Ἑλληνα τὸν ἔχει κυριεύσει τὸ ὕλιστικὸν πνεῦμα, ἔκφρασις τοῦ ὁποῖου εἶναι ἡ χορομανία καὶ κινηματογραφομανία. Καθὼς πιστοποιοῦν δημοσιογράφοι καὶ λοιποὶ ἀν-

ταποκριταί, ἡ ἐπιδημία αὐτὴ προχωρεῖ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν εἰς τὰς κωμοπόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία, μέχρι τῶν ἀκραίων σημείων τῆς πατρίδος μας. Καὶ τὸ μικρόβιον τοῦτο μεταδίδεται ὄλονεν εἰς εὐρύτερον κλίμακα καὶ συνεχῶς μὲ ταχύτερον ρυθμόν. Συγχρόνως δὲ μὲ ὄλα τὰ μέσα τῆς διαδόσεως καὶ διαφωτίσεως, τῆς τεχνικῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐφημερίδες καὶ ραδιόφωνα, σκηνὴ καὶ ὀθόνη συναγωνίζονται εἰς τὸ νὰ μύησιν τὸν νεοέλληνα εἰς τὰ νέα ἰδανικὰ τῆς ξενομανίας καὶ τῆς σαρκολατρείας. Καὶ δυστυχῶς οὐδαμῶθεν ἀκούεται ἡ τόσον ἀναγκαία διὰ τὴν παρούσαν κρίσιμον καμπὴν τοῦ Ἔθνους μας «altera pars». Οὐδεὶς ὑπενθυμίζει π. χ. τὰς γνώμας τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ Ἐδουάρδου Σπράγκερ, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν περιφέρειαν «Ψυχολογίαν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας» γράφει: «Γνωρίζω πολλοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι ἔχασαν τὸ ἄριστον τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ἔνεκα τῶν «εὐτυχῶν» χορευτικῶν ὥρῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἐρώτων. Οἱ νεανία οὗτοι νομίζουν ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βορβόρου αὐτῶν...».

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ μὲν τύπος γίνεταί «δημιουργὸς χάους, ὄργανον κατηλείας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν λαϊκῶν αισθημάτων», ὅπως ἐγράφη προσφάτως, ὁ δὲ κινηματογράφος, τὸ ἐπικίνδυνον ὑπνωτικὸν τῶν μαζῶν, «μία διασκέδασις εἰλώτων» κατὰ τὸν Georges Duhamel, «μία πηγὴ ὀπισθοδρομήσεως, ὀκνηρίας καὶ ἠθικῆς διαστρεβλώσεως» κατὰ τὸν Francois Mauriac, «ἕνα μέσον συ-

στηματικῆς ἀποκτηνώσεως», κατὰ τὸν Giovanni Papini. Εἶναι δυστύχημα, ὅτι αἱ δύο μεγάλαι δυνάμεις τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν, ὁ τύπος καὶ ἡ ὀθὴν, πρωτοστατοῦν εἰς τὸ κήρυγμα τῆς νεοειδωλολατρίας, δουλεύουν εἰς τοὺς νέους Μολῶχ καὶ Βάαλ τῆς ἐποχῆς μας: *τὸ δολλάριον καὶ τὴν σάρκα*. Ἄντὶ νὰ εἶναι οἱ φάροι τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ, ἀντλοῦν συνήθως ἀπὸ ξένας θολάς πηγὰς καὶ προσφέρουν εἰς τὸν νεόλληνα ἀμφιβόλου ποιότητος προϊόντα τῆς σκέψεως καὶ τῆς τέχνης. Καὶ παραλλήλως πρὸς τὸν τύπον καὶ τὸν κινηματογράφον συνοδοιποροῦν τόσο ἄλλοι δημοσιογραφικοὶ καὶ καλλιτεχνικοὶ παράγοντες, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαμορφώσεται μία κοινὴ γνώμη μὲ κατώτερον ἠθικὸν αἰσθητήριον, μία ἀτμόσφαιρα ἐμποτισμένη ἀπὸ τὸν ἀμερικανικὸν τρόπον ζωῆς (American way of life).

Καὶ ποῖα εἶναι τὰ βαθύτερα χαρακτηριστικὰ αὐτῆς τῆς νέας θρησκείας; Καθὼς παρατηροῦν σύγχρονοι ψυχολόγοι καὶ κοινωνιολόγοι, ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος τείνει ὀλοντες πρὸς τὸν ἐγωϊσμόν καὶ τὴν ἀνόητον ἐπιδειξιμανίαν, πρὸς μίαν «πολυάσχολον ὀκνηρίαν» (Alexis Carrel). Δηλαδή ἔρχονται νὰ ἐπιβεβαιώσουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγραψε πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν ὁ θεόπνευστος Εὐαγγελιστής: «*Οτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ*» (Α' Ἰωάννου β' 16). Καὶ βλέπομεν τὰς ἐπιδράσεις αὐτῆς ἐκδήλους εἰς τὴν νεολαίαν. Εἶναι ὀλοφάνερα πλέον σήμερον τὰ συμπτώματα τῆς ἠθικῆς ταύτης κρίσεως, ἡ ὁποία μαστίζει τὴν νεολαίαν μας: Ἀχαλίνωτος ἐλευθερία καὶ ἀναίδεια, κυνισμὸς καὶ τεντυμποῦμός, περιφρόνησις καὶ καταπάτησις κάθε ἀνωτέρου κύρους, δίψα τοῦ εὐκόλου πλουτισμοῦ καὶ τῆς ταχείας ἀναδείξεως, ἀκόρεστος πόθος διασκεδάσεως καὶ ἡδονῆς, ἔλλειψις ἰδανικῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀπαισιοδοξίαν καὶ τὸν μηδενισμόν, ἀντικοινωνικὰ καὶ ἀναρχικὰ τάσεις ἄγουσαι εἰς τὴν ἐγκληματικότητα, ζωὴ τοῦ ὑποκόσμου καὶ τῆς

ἐσχάτης ὑποστάθμης. Καὶ τὸ σύγχρονον τοῦτο δράμα τῆς νεολαίας συνήθως ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀνισορροπίαν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν χάος, τὸ ὁποῖον ἐκδηλώνεται συχνότατα μὲ τὴν φρενίτιδα τῶν νεωτάτων χορῶν, μὲ τὸν παράφορον ἀλκοολισμόν ἢ τὸν ἔξαλλον γυμνισμόν. Καὶ πράγματι, τί δύναται νὰ ἀναμένη κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀνερεμάτιστον αὐτὴν νεότητα, ἡ ὁποία ἐκπαιδεύεται μέσα εἰς τὸ χοροδιδασκαλεῖον καὶ τὸ σφαιριστήριον, εἰς τὴν ταβέρναν καὶ εἰς τὸ πάρτυ, καὶ ἔχει ὡς πρότυπα τοὺς ἀστέρας τοῦ Χόλλυγουντ, τοὺς γκάγκστερς τοῦ Σικάγου καὶ τοὺς ἥρωας τοῦ ὑποκόσμου;

Τὸ κατάντημα αὐτὸ εἶναι πλέον τόσο φανερόν, ὥστε δὲν χρειάζονται εἰδικὰ μαρτυρία. «Οἱ οἱ ἀρμόδιοι διαπιστώνουν καθημερινῶς «τίς ἀηδιαστικὸς καὶ ἀσυνάρτητος τάσεις μιᾶς νεολαίας, ποῦ ἀνατρέφεται δίχως τὸ μοναδικὸν ἔρεισμα τῆς ἀληθινῆς ἀξιοπρεπείας ποῦ εἶναι τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοπειθαρχίας... Ἡ ἀσέβεια, τὸ θράσος καὶ ὁ κυνισμὸς μιᾶς σηματικῆς μερίδος τῆς σημερινῆς νεολαίας εἶναι τὰ ψυχολογικὰ ἄνθη τοῦ ἐπαναστατισμοῦ».

Καὶ ἡ Ἑγεία; Τί κάμνει ἡ πνευματικὴ, πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ μας ἡγεσία; Ἴσως δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ταγοὺς τοῦ Ἑθνους ἐφαρμόζουν τό: «ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε». Ἄλλοι πιστεύουν ὅτι ὁ Ἕλληρικὸς λαὸς ἔχει ἀνάγκην μόνον ἀπὸ δολλάρια καὶ πετρέλαιον καὶ... ποδοσφαιρικὰ στοιχήματα διὰ τὴν εὐημερήσῃ. Ἄλλοι φρονοῦν, ὅτι ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ γίνῃ ἡ χώρα τοῦ τουρισμοῦ καὶ τῶν Ξενοδοχείων, διὰ νὰ εὕρῃ τὸν ἀληθινὸν της προορισμόν. Καὶ μὲ τίμημα τὸν τουρισμόν κινδυνεύομεν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὰ ἰδανικὰ τοῦ Ἑθνους μας καὶ νὰ γίνωμεν κακέκτυπον τουριστικῆς Ἑλβετίας. Ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον ἥρωας καὶ φιλοσόφους, θεολόγους καὶ ἁγίους, μὲ τὴν σύγχρονον νοστοροπῖαν τί ἄρα γε θὰ δώσῃ; Θὰ συναγωνισθῇ τοὺς μεγαλοβιομηχάνους τῶν ξένων χωρῶν; Ἡ θὰ δοξασθῇ, ἔχουσα ὡς πρότυπον τὸν «homo oeconomicus;»

Ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀνάγκην πρωτίτως ἀπὸ Πνεῦμα, καὶ ὄχι ἀπὸ πετρέ-

λαία. Διψᾷ διὰ ἰδανικά. «Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνω...» δύναται νὰ ζήσῃ. «Θρησκείαν ἔχει καὶ θὰ ἔξη διὰ παντός ἀνάγκην τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος», τονίζει ὁ κορυφαῖος τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης. Διότι «ὁ Γραικύλος τῆς σήμερον ὅστις θέλει νὰ κάμῃ δημοσίᾳ τὸν ἄθεον ἢ τὸν κοσμοπολίτην, ὁμοιάζει μὲ νάνον ἀνορθούμενον ἐπ' ἄκρων ὀνύχων καὶ ταχυόμενον νὰ φθάσῃ εἰς ὕψος καὶ φανῇ καὶ αὐτὸς γίγας».

Καὶ ὅταν λέγωμεν ἰδανικά, δὲν ἐννοοῦμεν γενικῶς καὶ ἀορίστως Θρησκείαν, Πατριδα, Οἰκογένειαν κ.τ.τ., ἀλλὰ συγκεκριμένα καὶ ζωντανὰ καὶ ἀνανεωμένα τὰ αἰώνια ἰδανικά τῆς φυλῆς μας, μὲ τὴν μορφήν συγχρόνων πολιτιστικῶν συνθημάτων. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν καὶ τὴν βαρυσήμαντον γνώμην τοῦ Ἑθνικοῦ μας ἱστορικοῦ Κ. Παπαρηγοπούλου: «Οὐδέποτε Ἔθνος ἠὺδαιμόνησε καὶ ἐμεγαλοῦργησε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἄνευ ἰσχυρῶν ἠθικῶν ἐλατηρίων· ἐν δὲ τῶν ἐλατηρίων τούτων, καὶ τὸ ἰσχυρότατον πάντων εἶναι ἡ Θρησκεία. Ἀλλ' ἡ θρησκεία ἐὰν δὲν εἶναι ἡδὴ ὁ μόνος τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνισμοῦ μοχλός, εἶναι πάντοτε μέρος τοῦ ἔθνικοῦ βίου ὀργανικόν, οὗ ἄνευ ἔθνικὸς βίος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, εἶναι πάντοτε εἰς τῶν ἀκρογωνιαίων λίθων, ἐφ' ὧν πρόκειται νὰ ἰδρυθῇ ἡ μέλλουσα τῆς Ἀνατολῆς τύχη... Τὰ ἔθνη δὲν ἀμαΐζουσι καὶ δὲν μεγαλοουργοῦσιν εἰ μὴ διὰ τῆς Θρησκείας, ἣτις στήνει τὸν θρόνον αὐτῆς ἐν μέσῃ κοινωνίᾳ καὶ ἐν μέσοις στρατοπέδοις, ἵνα διδάξῃ τὸν λαὸν τὸ χρηστῶς πολιτεῦσθαι καὶ τὸ γενναίως θηήσκειν... Μόνον δι' αὐτῆς θέλομεν δυνηθῆναι νὰ συμπληρώσωμεν τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἐνότητα».

Δὲν θὰ ἠδύνατο π. χ. ἡ Ἑλλάς νὰ ἐπανεύρη τὸν ἑαυτὸν της εἰς μίαν πρωτοποριακὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ἐνότητα καὶ συνεργασίαν ὄλων τῶν Ὀρθοδόξων; Εἰς μίαν τὼν αὐτῶν καὶ ἀξιοποίησιν τῶν χιλιάδων μεταναστῶν της, ὥστε νὰ γίνουν καὶ πάλιν φορεῖς τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πνεύματος, ὅπως οἱ ἄποικοι τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ οἱ ἱεραπόστολοι τοῦ Βυζαντίου; Ἡ εἰς μίαν ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ προβολὴν τῶν θησαυρῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, τῆς Βίβλου

καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μὲ εἰδικὰ ἰνστιτούτα καὶ εἰδικὰς ἐκδόσεις, ὅπως ἐπανειλημμένως ἔχουν τονήσει αἱ «Ἀκτινες»;

Ἄλλ' ἡ ἀνανέωσις τῶν μεγάλων ἰδανικῶν καὶ ἡ προσφορὰ ἰσχυρῶν συνθημάτων ἐπιτυγχάνεται μόνον ὅταν ὑπάρχουν ἡγετικά μορφαί. Αὐτὴ εἶναι σήμερον ἡ μεγάλη μας ἀνάγκη. Χρειαζόμεθα ἡγέτας, οἱ ὅποιοι νὰ δώσουν μὲ τὴν μεγάλην πνοὴν των, ὄχι μόνον μεγάλα συνθήματα, ἀλλὰ καὶ ρωμαλεῖαν ὄθησιν. Ὁ σημερινὸς Ἕλληνα, ὁ ὅποιος ἔχει ἀποκάμει ἀπὸ τὴν μικρολογίαν καὶ τὴν ματαιολογίαν, χρειάζεται ἕνα Ἴωνα Δραγοῦμην, ἢ ἕνα Παῦλον Μελᾶν, ἕνα Καποδίστριαν, ἕνα Κοσμᾶν Αἰτωλόν, ἕνα Χρυσόστομον Σμύρνης. **Ζητεῖ τὸν δραματιστὴν καὶ τὸν δημιουργόν. Ἐνα προφήτην, ἀλλὰ καὶ ἐργάτην.**

Ὅταν κάποτε ἡ Γερμανία εὗρίσκετο εἰς κρισίμους στιγμὰς, ὡς γνωστόν, ἐνεφανίσθη ὁ φιλόσοφος Fichte, ὁ ὅποιος ἐβροντοφώνησε: «Ἐύπνα Γερμανία!» Ποῖος θὰ εὐρεθῇ σήμερον νὰ ἀπευθύνῃ παρόμοιον ἐγερτήριον σάλπισμα εἰς τὸν ἄξιον καλλιτέρας τύχης Ἑλληνικὸν λαόν; Ἀντ' αὐτοῦ ἡ «ἀριστοκρατία» καὶ γενικῶς ἡ λεγομένη ἡγέτις τάξις χορεύει, διασκεδάζει, συμφύρεται μετὰ τῶν ἀποικιοκρατῶν, καθ' ἣν στιγμὴν εἰς Κύπρον φονεύουν, ξυλοκοποῦν, καίουν γενειάδας σεβασμίων ἱερέων, ὡσὰν νὰ ἠθέλαμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ ἀρχαῖον λόγιον: «Τῶν οἰκιῶν ἡμῶν ἐμπιπραμένων ὑμεῖς ἄδετε». Τόσον μακρὰν λοιπὸν τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων εὐρισκόμεθα, ὥστε οὔτε ἐν συλλαλητήριον διαμαρτυρίας νὰ μὴ κάμωμεν; Καὶ ἐδώσαμεν τοιοῦτοτρόπως εἰς ἀμερικανικὰς ἐφημερίδας τὸ δικαίωμα νὰ γράφουν, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρίσταται ἀπαθὴς θεατῆς τῶν δραματιζομένων ἐν Κύπρῳ. Οὐδεὶς δυστυχῶς ἐκ τῶν ἀρμοδίων προέβαλε τὰ φρικτὰ βασανιστήρια, **τὰ ὁποῖα, ἐὰν προεβάλλοντο καταλλήλως, θὰ κατεξηντέλιζον τὴν ἀγγλικὴν ἀποικιοκρατίαν.** Μήπως καὶ τοῦτο εἶναι ἔνδειξις τῆς ἠθικῆς διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ἀπεργάζεται τὸ ὑλιστικὸν πνεῦμα τῆς Δύσεως μετὰ τὸ λαοῦ μας;

«Ὁρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι». Ἄς ξυπνήσῃ λοιπὸν ἐπὶ τέλους ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς! Τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου εἶναι μία μοναδικὴ εὐκαιρία. Εὐκαιρία μεγαλείου ἢ ἐξευτελισμοῦ. Δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὴν δόξαν καὶ τὸ καύχημα τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν οἱ ἡγέται τοῦ ἔθνους ἐκτιμήσουν δεόντως τὴν μεγάλην ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἐνσαρκώνει τὸ μέγα ἐθνικὸν τοῦτο θέμα, ἢ τὸ ὄνειδος καὶ τὴν καταισχύνῃ, ἐὰν λησμονηθῇ τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον χύνεται ἐκεῖ καθημερινῶς, **πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ ὀδηγήσῃ εἰς μίαν νέαν Ἑθνικὴν Συμφορὰν.** Καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἀφυπνισθῇ καὶ νὰ περιπατήσῃ ἀξίως τοῦ αἵματος ἐκείνου. Πρέπει νὰ ἐπανέρσῃ τὸν ἀνδρικὸν δρόμον τοῦ 1940 καὶ τῆς Πίνδου. Ἄς μὴ φοβῆται τοὺς ἀνόμους ἀποικιοκράτας. Ἔχει τὸ δίκαιον μὲ τὸ μέρος του. **Ἐὰν κερδήσῃ τὴν Κύπρον, κερδίζει τὴν Ἑλλάδα,** διὰ τὰν πραγματοποιήσῃ ἕνα νέον πολιτικὸν, μίαν νέαν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν ὀραματίσθησαν οἱ ἔθνομάρτυρες. Εἶναι καιρὸς νὰ ἐξυπνήσῃ ὁ λαὸς μας καὶ νὰ βαδίσῃ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου καὶ τὴν ΕΝΩΣΙΝ τῆς μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.

Οἱ σημερινοὶ ἀγωνισταὶ τῆς Κυπριακῆς ἐλευθερίας, ἄνδρες ἠθικοὶ, πιστεύοντες εἰς τὰ αἰώνια Ἑλληνικὰ ιδεώδη, γνήσια τέκνα τῆς «Νήσου τῶν ἁγίων», τῆς μαρτυρικῆς Κύπρου, προσθέτουν μὲ τὸ τίμιον αἷμά των μίαν νέαν χρυσὴν σελίδα εἰς τὴν ἔνδοξον καὶ ἀθάνατον Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, σελίδα ὑπενθυμίζουσαν τοὺς Μαραθωνομάχους καὶ τοὺς ἥρωας τῶν Θερμοπυλῶν, τὴν Γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας καὶ τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες τῆς ἐλευθερίας Πατρίδος, παρίστανται ἄρᾳ γε ἀπαθείς θεαταὶ τοῦ μεγάλου δράματος, τὸ ὁποῖον

ἐκτυλίσεται εἰς τὴν αἰμάσσουσαν Κυπριακὴν γῆν, ὅπως ἀρέσκονται νὰ διαδίδουν αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες; Ἀκράδαντως πιστεύομεν, ὅτι, ἐκτὸς ὄρισμένων, οἴτινες, ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τὸ ὑλιστικὸν πνεῦμα τῆς Δύσεως καὶ ἀπὸ τὸν Ἀμερικανικὸν τρόπον ζωῆς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα διαφόρων «σκοπιμοτήτων» προσπαθοῦν νὰ ἐκτρέψουν τὴν ἱερὰν Κυπριακὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τὴν ἀρχῆθεν χαραχθεῖσαν Ἐνωτικὴν Γραμμὴν, ὁ ἀγνὸς καὶ ἄδολος Ἑλληνικὸς λαὸς ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀπαθὴς θεατὴς τῶν ἐν Κύπρῳ διαδραματιζομένων, ἀλλὰ τούναντιον συμπάσχει μετὰ τοῦ ἀγωνιζομένου Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ κατέστηρε τὸ δρᾶμά του ὑπόθεσιν ἰδικὴν του. Τὸ Κυπριακὸν εἶναι καθαρῶς ζήτημα Αὐτοδιαθέσεως, ἥτις θὰ πραγματοποιηθῇ μόνον κατόπιν ἐπιτόνων καὶ ἐπιμόνων ἀγώνων. **«Ἡ νίκη ἀνήκει εἰς τοὺς ἐπιμόνους»** διεκήρυξε λακωνικῶς καὶ ἐπιγραμματικῶς ὁ Μέγας Ναπολέων. Ἀκράδαντος δὲ παραμένει ἡ πίστις ἡμῶν, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ὁ Κυπριακὸς λαὸς, ἀπορρίπτοντες ἀσυζητητὴ ψευδοσυντάγματα καὶ ψευδοανεξαρτησίας καὶ πᾶσαν ἄλλην νόθον λύσιν καὶ ἐμμένοντες ἀκλονήτως εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἀπαρασάλευτον δικαίωμα τῆς Αὐτοδιαθέσεως, θὰ ἐξαναγκάσουν συντόμως τοὺς ἐμπόρους τῶν ἀδυνάτων λαῶν καὶ τοὺς κατήλους τῶν ἱερωτέρων τῆς ἀνθρωπότητος ἰδανικῶν νὰ ἐφαρμόσουν καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου τὴν ἀρχὴν τῆς Αὐτοδιαθέσεως, ὁπότε ἀσφαλῶς θὰ πραγματοποιηθῇ ὁ προαιώνιος καὶ ἀναλλοίωτος πόθος τοῦ μεγαλομάρτυρος Κυπριακοῦ λαοῦ, ἡ πολυπόθητος ΕΝΩΣΙΣ τῆς Κύπρου μετὰ τῆς φιλάτης Μητρὸς Ἑλλάδος.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ
ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΝΕΟΤΗΤΑ

Β'. ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ

Ἄς τὸ ποῦμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, κάνοντας μία εὐλικρινῆ ὁμολογία: Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἡ μεγάλη ὑπεύθυνος γιὰ τὸ κατρακύλισμα μᾶς μερίδος τῆς συγχρόνου μας νεότητος. Βεβαίως δὲν παραγνωρίζει κανεὶς ὅτι ἡ «ἀποξένωσις» καὶ ἡ ἐπαναστατικότης προέρχονται ἀπὸ ψυχολογικὰ κίνητρα, ἀλλ' αὐτὰ βρίσκουν εὐνοϊκὸ κλίμα, τόσο στὸν πόλεμο, ὅσο καὶ στὴν μεταπολεμικὴ πνευματικὴ κατάπτωσι τοῦ συγχρόνου, χωρὶς Πνεῦμα, πολιτισμοῦ μας.

Ὁ πόλεμος—γιὰ μᾶς καὶ ἡ κατοχὴ καὶ ὁ συμμοριτοπόλεμος—δημιούργησαν πολλές ἀφορμὲς γιὰ τὴν αὔξησι τοῦ νεανικοῦ παραστρατήματος. Ἡ θύελλα τοῦ πολέμου σ' ὅλες τὶς χώρες, πὺν ἐπέρασε, καὶ ἰδιαίτερα στὴν Ἑλλάδα ἐχάραξε βαθειὰ τὰ ἴχνη τῆς ἀνησυχίας, τοῦ φόβου, καὶ τῆς ἀγωνίας στὴν παιδικὴ ψυχὴ⁽¹⁾. Τὸ παιδί πὺν συνήθως φοβᾶται τοὺς κρότους, τὸ σκοτάδι, τὶς ἀστραπὲς, ἔζησε στὴν ἐμπόλεμη περίοδο μέσα στὸ πανδαιμόνιο τῶν ἐκρήξεων, στοὺς κρότους τῶν ἀντιαεροπορικῶν, ἔζησε τὸ σκοτάδι τῆς συσκοτίσεως. Ποιὸς μπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὸν τρόμο, πὺν ἔνοιωθαν τὰ παιδιὰ εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν σειρήνων ἢ τοῦ μακρυνοῦ, ἔστω, βόμβου ἀεροπλάνου; Καὶ νὰ ἦταν μόνον αὐτά; Μικρὰ παιδιὰ «παρεστάθησαν εἰς σκηναὶς ἀνθρωποκτονιῶν ἢ καταστροφῶν, ἔγιναν πρόσφυγες, ἔζησαν μέσα εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεων, ἐπέπρασσαν, εἶδαν τοὺς γονεῖς τῶν νὰ πεθαίνουν βιαίως... Δὲν ἤμποροῦν πλέον νὰ ἔχουν ἀ-

νατραφῆ ὅπως τὰ κανονικὰ παιδιὰ», γράφει ὁ Robert Dottrens, πρόεδρος τοῦ Διεθνοῦς Διδασκαλικοῦ Συμβουλίου τῆς Γενεύης στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου τοῦ E. Jouhy καὶ τῆς V. Shentoub «L' évolution de la mentalité de l' enfant pendant la guerre», Paris 1948, ὅπου ἀναλύεται μὲ ἐπιστημονικὰς ἔρευνες ἡ θέσις αὐτή.

Ἄλλα καὶ ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς τονίζεται συχνὰ ὅτι «αὐτὰ τὰ παιδιὰ—κι' εἶναι μὴ δολοκλήρη γενεὰ—ὠρίμασαν παράκαιρα, ἡ ψυχὴ τους σκληρύνθηκε. Δοκίμασαν ἔνωρις τὰ πάθη, τὴν σκληρότητα, τὴ βία, δὲν ἔζησαν τὰ παιδικὰ τοὺς χρόνια, δὲν χόρτασαν τὴν παιδικὴ ζωὴ τους, πὺν θὰ τοὺς βοηθοῦσε, κρατώντας κάτι ἀπ' αὐτὴν, στίς δύσκολες στιγμὲς τῆς ὄριμης ἡλικίας τους. Δὲν ὑπῆρξαν, δυστυχῶς, ποτὲ παιδιὰ, κι' ὅλα τὰ κακὰ, πὺν ἔζησαν κι' ἔπαθαν, εἶναι βαθιὲς αἰτίες, γιὰ νὰ σπρώχνονται σήμερα ἀπ' αὐτὰς στὸ παραστράτημα».

Μὰ ὁ πόλεμος—πὺν εἶχε καὶ φωτεινὰς ἀναλαμπὰς αὐτοθυσίας καὶ ἡρωϊσμοῦ—δὲν στάθηκε ἡ μόνη αἰτία. Ἴσως ἡ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ νὰ εἶναι ὑπεύθυνος σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ. Λόγῳ εἶναι μία ἐποχὴ, πὺν τὴν χαρακτηρίζει ἡ «ἀτροφία τῆς ἠθικῆς», ὅπως διεπίστωσε ἡ Συνέλευσις τοῦ Ο.Η.Ε. τοῦ 1955. Μία ἐποχὴ πνευματικῆς καταπτώσεως καὶ ὕλιστικῆς βιοθεωρίας.

Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ τονίζει ὁ J. G. de Beus στὸ γνωστὸ του βιβλίον «Τὸ μέλλον τῆς Δύσεως». Ἐκεῖ ἀναλύοντας χαρακτηριστικὰ τῆς κρίσεως τοῦ συγχρόνου μας πολιτισμοῦ σημειώνει τὴν ἐπίδρασί της στὴν γενεὰ, πὺν ἔρχεται. Τὴν ἴδια διαπιστωσι κάνει καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κολωνίας Dr. J. Hesen στὸ βιβλίον του «Τὸ νόημα τῆς ζωῆς» (Μετάφρασις Εὐ. Θεοδώρου, Ἀθῆναι). Γράφει: «Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι τυφλὴ διὰ τὰς ἀνωτέρας, πνευματικὰς ἀξίας. Ὁ Kier-

(1) Βλ. ἄρθρα «Μεταπολεμικὴ ἐφηβεία» καὶ Ἰ. Παπαγεράκη «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ τελευταίου πολέμου εἰς τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν ἀνηλίκων» καὶ «Μέτρα διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐπιδράσεων τοῦ τελευταίου πολέμου εἰς τὸν τομέα τῆς ἠθικότητος» στὸ «Δελτίον Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν» 1956.

kegaard ἐχρησιμοποίησε διά τὴν κατάστασιν αὐτὴν τὴν ἐπιτυχή ἔκφρασιν «πνευματικὴ κατάστασις ἀπώλειας». Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τοῦ ἐξωτερικοῦ ὕλικου καὶ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ ζῆ κυρίως εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ὑλικῶν ἀξιών. Αὐταὶ εἶναι αἱ οικονομικαὶ ἀξίαι, αἱ τεχνικαὶ ἀξίαι, αἱ βιολογικαὶ καὶ αἱ ἡδονιστικαὶ ἀξίαι... Ὅπως ὅλαι αἱ ἐποχαὶ τῆς πολιτιστικῆς καταπτώσεως καὶ παρακμῆς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἐποχὴ μας εἶναι τυφλὴ διὰ τὸ πλεόν θεμελιώδες γεγονός τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, διὰ τὸ πρωτεῖον τοῦ πνεύματος καὶ τῶν πνευματικῶν ἀξιών. Ἐνῶ αὕτη μεθύσεται μὲ ἐξωτερικὰς ὑλικὰς καὶ τεχνικὰς πολιτιστικὰς προόδους, λησμονεῖ ἐξ ὀλοκλήρου, ὅτι ἡ ψυχὴ παντὸς πολιτισμοῦ εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῆς ψυχῆς».

Καὶ ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἀκούγονται, τώρα τελευταῖα, παρόμοιες εἰλικρινεῖς φωνές. Ὁ καθηγητῆς Σ. Καλλιάρφας στὸ βιβλίον του «Χαρακτηρισμὸς τῆς ἐποχῆς μας» (ἔκδοσις «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν» Ἀθῆναι 1953), μὲ δύναμι ἀναλύει τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν τοῦ «πολιτισμοῦ» μας, ποῦ δηλητηριάζει τὴν ψυχὴν τῆς νεότητος. Γράφει στὴν πρώτη του μελέτῃ «ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ παρακμῆς»: «Σήμερον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν λαμβάνουν χώραν τρομακτικαὶ ὁμαδικαὶ σφαγαί... Ἐκδηλὸς ἀνισορροπία τῶν ψυχικῶν τάσεων καὶ λειτουργιῶν χαρακτηρίζει τὴν ἱστορικὴν περιόδον, τὴν ὁποῖαν διανύομεν... Κρατεῖ ἀπὸ πολλοῦ φλογερὰ φιλοδοξία, ἀκατάσχετος ὀρμὴ πρὸς κτῆσιν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν, ἀπολαύσεων ὑλικῶν, ὀρμὴ πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἰδίας θελήσεως ἐπὶ τῶν συνανθρώπων μας...». «Ἐπάρχει μίᾳ ἠθικῇ κρίσει», ἔγραφε πρὸ καιροῦ καὶ ὁ Πάνος Καραβίας σὲ μιά του ἐπιφυλλίδα ἀφιερωμένῃ στοὺς νέους, «ποῦ ἀντιμετωπίζει ἡ νεανικὴ ψυχὴ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Ὁ κλονισμὸς τῶν παλιῶν ἀξιών καὶ ἡ ἠθικὴ ἀνταρσία, ἡ ἀστάθεια καὶ ἡ ἀβεβαιότης εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ συμπτώματα ἐνὸς «νέου πάθους τοῦ αἰῶνος» μας. Οἱ τεράστιες τεχνικὲς καὶ μηχανικὲς ἐξελίξεις—ποῦ στὸ «θαῦμα» τους εἶχαν πιστέψει οἱ πατέρες μας—ἔγιναν ἀπειλὴ καὶ χρειάζεται μίᾳ μεγάλῃ προσπάθειᾳ νὰ κρα-

τηθοῦν κάτω ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον ἔλεγχον...».

Μὰ περισσότερο ἀπόλυτος εἶναι ὁ Ἰ. Ζηροτύρης στὸ προσηγμένο καὶ πολύτιμο ἔργον του «Τὰ αἷτια τοῦ παραστράτηματος στὰ παιδιὰ καὶ στοὺς ἐφήβους» (Θεσσαλονίκη 1958). Στὸ βιβλίον του αὐτὸ τονίζει ὅτι «οἱ εἰρηνικὲς ἐποχὲς παρουσιάζουν κι' αὐτὲς ἀναμφισβήτητα αἰτίες καὶ ἀφορμὲς γιὰ παραστράτημα, ἀλλὰ οἱ ταραγμένες, οἱ πολεμικὲς καὶ οἱ μεταπολεμικὲς ἐποχὲς εὐνοοῦν ἐξαιρετικὰ τὸ παραστράτημα τῶν νέων». Καὶ στὴ συνέχεια ἀναλύοντας τὴν θέσιν αὐτῆ, μιλάει γιὰ τὴν ἠθικὴν πτώσιν, ποῦ μαστίζει τὴν ἐποχὴν μας. «Ἀπὸ τὸ δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον οἱ ἠθικὲς ἀρχὲς ἄρχισαν νὰ χάνουν τὴν πρώτην θέσιν, ποῦ κατεῖχαν, λέει. Τὴν θέσιν τους ἄρχισαν σιγά-σιγά νὰ τὴν παίρνουν οικονομικὲς, μηχανικὲς καὶ πολιτικὲς ἀξίεις... Ἔτσι ὅλα σχεδὸν τὰ πεδία τοῦ πολιτισμοῦ ἔχασαν τὴν ψυχὴν τους, μηχανοποιήθηκαν ἄλλωστε κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ὅλο καὶ χάνει τὰ καθαυτὰ χαρακτηριστικὰ του, ὑφίσταται πολλὴ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μηχανῆς...».

Τῆς ἠθικῆς αὐτῆς καταπτώσεως σημεῖωνε δύο ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς γνωρίσματα: Τὸ ἓνα εἶναι τὸ χάσιμο τῆς ντροπῆς. «Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἀφάνισε τὴν αἰδῶ. Ἔτσι ὁ καθένας πιστεύει, πὼς ὅλα μποροῦν νὰ γίνουν ἄλλωστε ποῖος ντρέπεται γιὰ τίς πράξεις του ἢ γιὰ τίς σκέψεις του, γιὰ τίς ἀδυναμίας του, γιὰ τὴ συμπεριφορὰ του, ἀρκεῖ νὰ κερδίσῃ κάτι. Τὸ περιβάλλον, δυστυχῶς, δὲν ἀντιδρᾷ πιά καὶ στὶς πιὸ ξεδιάντροπες πράξεις τῶν ἀτόμων, ἐνῶ ἄλλοτε τέτοιου εἴδους πράξεις θὰ ἔφεραν ντροπὴν καὶ καταφρόνιαν στὸ πρόσωπον, ποῦ θὰ τολμοῦσε νὰ τίς κάνη. Ὅλο καὶ χάνεται ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ συνεπῶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους... Τὸ πνεῦμα τῆς ἀσεβείας, ποῦ μᾶς περιβάλλει, εἶναι μίᾳ πραγματικότητι, ποῦ δυστυχῶς κάνεις δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν παραβλέψῃ καὶ νὰ τὴν ἀρνηθῇ, γι' αὐτὸ καὶ δὲν πρέπει νὰ παραξενεωώμαστε γιὰ τὸ παραστράτημα τῶν νέων καὶ ἀκόμη γιὰ τὴ φοβερὴν τάσιν τους πρὸς τὴν ἐγκληματικότητα...». Τὸ δεύτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ἡ ἔλλειψις κοινωνικῶν ἀρετῶν. «Ἡ κακὴ ἀνατροφὴ μας εἶναι διάχυτη στὴν ἀτμό-

σφαιρα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Αὐτὸ διαπιστώνεται κάθε ἡμέρα στὶς ἀναμεταξύ μας σχέσεις, τόσο στὶς πιὸ ἀπλές, ὅσο καὶ στὶς συνθετώτερες, τόσο ἀνάμεσα στὶς σχέσεις μας μὲ τοὺς δικούς μας, τοὺς φίλους, ὅσο καὶ στὶς μεταξύ τῶν ξένων καὶ ἀγνώστων. Δὲν λαμβάνουμε σχεδὸν σὲ τίποτε ὑπόψιν μας τὸ διπλανό μας, ἀρκεῖ νὰ ἱκανοποιῶνται οἱ ἐπιθυμίες μας, οἱ ἐγωϊσμοὶ μας... Ἄς προσέξῃ κανένας τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἐπιβίβασιν π. χ. ἢ καὶ στὴν ἀποβίβασίν τους ἀπὸ τὰ ὄχηματά ἢ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς ταξιδιοῦ καὶ θὰ διαπιστώσῃ τις ἄσκοπες διενέξεις, τοὺς εὐκόλους ἐκνευρισμούς, τὴν ἀπροσεξία τους, τὸν ἐτσιθελισμό τους, τὸ ὅτι δὲ λαβαίνουν ὑπόψιν τους τίποτε καὶ κανέναν (2). Μᾶς λείπει ἡ συναίσθησις πὼς δὲν εἴμαστε μόνον στὸν κόσμον, πὼς ὑπάρχουν κι' ἄλλοι μὲ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις, πὼς ὑπάρχουν καὶ κινεῖνται γύρω μας καὶ μᾶς μιμοῦνται τὰ παιδιὰ καὶ οἱ νέοι...». Κι' ἔτσι ξεχνώντας τοῦτο τὸ βασικόν, πὼς εἴμαστε ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἀγωγή τῆς καινούργιας γενεᾶς, τὴν βοηθοῦμε στὸ κατακλυσμικὸν της καὶ μὲ τὴν ἀντικοινωνικὴν μας συμπεριφορὰ. Τῆς δίνουμε τὸ παράδειγμα τοῦ ἀτομισμού, τοῦ ἄκρατου ἐγωϊσμοῦ, πού εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὸ κάθε εἶδος παραστράτημα, πρὸς τὴν ξεπεσμένην συμπεριφορὰ, πρὸς τὸν «τετυποῦδισμό».

Μιὰ ὁμως καὶ εἴμαστε γιὰ λίγο στὰ δικά μας πλαίσια, ἄς τονίσουμε πὼς μιὰ ἀκόμα αἰτία γιὰ τὸ παραστράτημα τῆς νεότητος «εἶναι τὰ ξένα ρεύματα ἰδεῶν, ἀντιλήψεων καὶ προπαγάνδας, πού τόσο ἀνεξέλεγκτα τὰ δεχόμαστε στὸν τόπον μας καὶ πού τόσο πολὺ αὐτὰ μὲ διάφορες μορφάς, συναγωνίζονται νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ νὰ κυριαρχήσουν. Βέβαια δὲν ὑποστράφει κανεὶς πὼς μορεῖ

νὰ μείνουμε ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὸ εὐρωπαϊκὸ καὶ ἀμερικανικὸ πνεῦμα. Τοῦτο θὰ συναπάγεται μιὰ καθυστέρησι. Μὰ κι' αὐτὸ πού κάνουμε, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸν συναισθηματισμὸν μας καὶ τὸν μιμητισμὸν μας καὶ ἀντιγράφουμε ἀνεξέλεγκτα ὅλες τὶς μὸδες τοῦ χοροῦ, τοῦ ποιοτοῦ, τοῦ ντυσίματος (διάβαζε γδυσίματος) εἶναι, ἂν μὴ τίποτε ἄλλο, μιὰ ἄριστη βόθηια στὸ κατακλυσμικὸν τῶν παιδιῶν μας».

Ἄλλ' εἶναι καιρὸς νὰ περάσουμε ἀπὸ τὶς γενικώτερες αἰτίαι, στὴν πνευματικὴ ἡγεσία τῆς ἐποχῆς μας. Ἄλλὰ τί ἐννοοῦμε μὲ τὶς λέξεις πνευματικὴ ἡγεσία; Πνευματικὴ ἡγεσία εἶναι γενικὸς ὄρος. Κάθε ἐπιστήμων, κάθε μορφωμένος ἄνθρωπος εἶναι καὶ ἓνας ἡγέτης. Ἔχει δηλαδὴ μιὰ εὐθύνη. Οἱ ἄλλοι τὸν κοιτοῦν στὰ μάτια. Ζητοῦν τὴν γνώμην του, ἰδίως σὲ στιγμὰς δύσκολες. Ἄλλὰ τὸν τίτλον αὐτὸν δὲν διεκδικοῦν περισσότερον—μερικὲς φορὰς «μονοπολιακῶς»—μιὰ τάξις ἀνθρώπων, οἱ «ταγοὶ» τῆς διανοήσεως, οἱ λογοτέχναι, οἱ συγγραφεῖς, οἱ δημοσιογράφοι, καὶ ἀκόμα οἱ ἡθοποιοὶ κ.λ.π. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι τὸ διεκδικοῦν ὅσοι μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο ἔρχονται σὲ ἄμεση καὶ συχνὴ ἐπαφὴ μὲ τὴν κοινὴν γνώμην καὶ διαμορφώνουν μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, σὲ μικρότερον ἢ μεγαλύτερον βαθμὸν, τὴν κοινὴν γνώμην.

Αὐτοὶ εἰδικώτερον καὶ κατ' ἐπέκτασιν ὅλη ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς ἐποχῆς μας παίζει ἓνα ρόλον στὴν ἀγωγή τῆς νεότητος. Ὁταν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι εἶναι πράγματι πνευματικοὶ ἄνθρωποι μὲ ἀρχές καὶ ὑψηλὰ ἰδανικά, μὲ ζωὴ ἀνωτέρα, τότε μὲ τὸ βίον καὶ τὸ ἔργον τους—λογοτεχνικόν, καλλιτεχνικόν—γίνονται ὄδηγοι τῶν νέων. Καὶ ὑπάρχουν καὶ στὶς ἡμέρας μας πολλοὶ τέτοιοι ἀληθινοὶ ὄδηγοι.

Δυστυχῶς ὁμως συχνὰ ἀπὸ μιὰ μερίδα «πνευματικῶν ἡγετῶν» λείπει ὁ κοσμοθεωριακὸς προσανατολισμὸς, ἡ πίστις, τὰ ἰδανικά καὶ συγχρόνως ὁ ἡθικὸς ἐξοπλισμὸς. «Ὁ Μπέρναρ Σὼ εἶναι ὁ πιὸ χαρακτηριστικὸς τύπος τῆς ξεπεσμένης ἐποχῆς μας!» Ἡ κρίσις αὕτη δὲν εἶναι δική μας. Τὴν γράφει ὁ Τσῶρτσιλ στὸ βιβλίον του: «Οἱ μεγάλοι σύγχρονοι». Ἄς ἀναφέρω στὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ἓνα ἄλλο ὄνομα—ἔτσι

(2) Πρὸ καιροῦ δημοσιεύθηκαν στὸν τύπον οἱ ἐντυπώσεις ἑνὸς ἀποδῆμου Ἑλλήνου, πού ἔλεγε μὲ ἔκπληξιν σ' ἓνα φίλον του: Σὲ καμμιά πολιτεία τοῦ κόσμου δὲ θὰ συναντήσῃ ὁ ἄνθρωπος βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπῆτι του τόσας ἀφορμὰς ἐνοχλήσεων, ὅσες συναντᾷ στὴν πρωτεύουσά μας. Πουθενὰ ὁ ἄνθρωπος δὲν πατιέται, δὲν σκουντιέται, δὲν σπρώχεται, δὲν ἐκνευρίζεται τόσο, ὅσο στὸν τόπον μας, πουθενὰ δὲν ἀκοῦει τόσας βλασφημίας καὶ ἄπρεπες κουβέντες, ὅσο στὸν τόπον μας.

στην τύχη—από τὰ πιὸ πρόσφατα, τῆς Φρ. Σαγκάν. Εἶναι γνωστό—ὁ τύπος τὸ ἐπαναλαμβάνει σ' ὅλους τοὺς τόνους—ὄτι εἶναι μιὰ νέα χωρὶς τίποτα τὸ ἀνώτερο. Τὴν χαρακτηρίσαν «τερατάκι τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας», γιὰ τὴν «ξετίσιωτη» πέννα της καὶ τὸν ἄτακτο βίον της.

Θὰ μπορούσαμε καὶ ἄλλα ὀνόματα ν' ἀναφέρουμε. Ἄλλὰ τί χρειάζονται; Τί ἄξια μπορούν νὰ ἔχουν τὰ πρόσωπα σὲ κάτι μὲ τόσο γενική, καθολικὴ σημασία! Σήμασία ἔχει ὅτι, δυστυχῶς, ἡ «γραμμὴ πορείας» τῆς αὐτοτιλοφορουμένης πνευματικῆς ἡγεσίας εἶναι ἀντιπνευματικὴ, συχνὰ ὕλιστικὴ.

Ἄλλὰ μιὰ τέτοια «ἡγεσία» τί «μάννα» μπορεῖ νὰ δώσῃ στὴ σύγχρονη νεότητα; Ὁ καρπὸς θὰ εἶναι ἀνάλογος μὲ τὸ δένδρο. Ἔτσι χιλιάδες κατωτέρας ποιότητος καρποὶ κυκλοφοροῦν στὴν ἀγορὰ τῆς ἐποχῆς μας, τροφοδοτώντας μεγάλους καὶ μικροὺς. Σὲ μερικοὺς ἀπ' αὐτοὺς θὰ ρίξουμε τώρα σύντομες ματιές.

Καὶ πρῶτα τὸ μάτι μας ἄς στραφῇ στὸ τυπωμένο χαρτί, στὸ ἔντυπο γενικά, ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα ὡς τὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον. «Ὁ τύπος ἀνήκει στὰ σπουδαῖα καὶ ἐξαιρετικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα μπορούν νὰ συμβάλουν ἀποτελεσματικώτατα στὴ διαφώτισι, στὴ διαπαιδαγώγησι, στὴ μόρφωσι καὶ γενικὰ στὴν πρόοδο, στὴν προκοπὴ, στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνύψωσι τοῦ λαοῦ. Ὁ τύπος μπορεῖ νὰ ποδηγετήσῃ ἓνα λαό, νὰ τὸν ἀνεβάσῃ, ὅσο καὶ νὰ τὸν διαφθείρῃ καὶ νὰ τὸν κρημνίσῃ. Κρύβει μέσα του τόσο δημιουργικὰ, ὅσο καὶ καταστρεπτικὰ καὶ διαλυτικὰ δυνάμεις. Ἀποβαίνει, ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ τῆς συνειδήσεως ἢ τῆς ἀσυνειδησίας, τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς εὐθύνης του, τόσο εὐχὴ καὶ εὐτυχία, ὅσο κατὰρκα ἢ ἀνυπολόγησι δυστυχία καὶ μάλιστα.»

Καὶ δυστυχῶς τὸ τελευταῖο συμβαίνει συχνὰ στὶς ταραγμένες ἡμέρες μας, ὅσο κι' ἂν ὑπάρχουν τιμητικὰς ἐξαιρέσεις. Ἔτσι ὁ τύπος γίνεται μιὰ αἰτία τῆς ἐπαναστατικῆς τάσεως τῆς νεότητος. Διότι, ὅπως ἔγραφε πρὸ ὀλίγου καιροῦ ὁ Ι. Βαλασιδῆς στὸ περιοδικὸ «Ἑλληνικὰ θέματα» (1958 σ. 342 κ. ἑ.) «ὁ ἀναγνώστης τῆς ἐφημε-

ρίδος—καὶ εἰδικώτερον ὁ νεαρὸς ἀναγνώστης—συγκρίνει συνεχῶς τὴν ἰδικήν του θέσιν μὲ τὸ πλῆθος τῶν εὐκαιριῶν εὐγεροῦς καὶ ἀνωδύνου κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς προβολῆς, τὰς ὁποίας διαβάξει εἰς τὴν ἐφημερίδα, ἀποκτᾶ ἀσυλλόγιστον καὶ ὑπερβολικὴν πίστιν καὶ φανατισμὸν εἰς τὰς ἰδικὰς του πιθανότητας ἐπιτυχίας καὶ ὅταν τελικῶς ἀποτύχῃ—ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον—νομίζει ὅτι ἀδικεῖται, θέλει νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ὑποτιθεμένους ἔχθρους του, οἱ ὁποῖοι δὲν τὸν ἄφρασαν νὰ προβληθῇ, γίνονται «ἐπαναστάτης» καὶ προστίθεται εἰς τὴν στρατιὰν τῶν κοινωνικῶν ἀνατροπέων».

Συγχρόνως, πολλές φορές, ὁ τύπος σπρώχνει καὶ στὸ ἠθικὸ χάος μιὰ μερίδα τῆς νεολαίας μας μὲ τὴν ὕλιστικὴ νοοτροπία, ποὺ διέπει τὶς περισσότερες ἐφημερίδες. Μιὰ καλὴ πράξις, κάτι τὸ εὐγενικό, μόλις ἀναφέρεται τὶς σελίδες τοῦ τύπου. Κι' ὅταν ἀναγράφεται, γράφεται μὲ τὰ «φιλά», χωρὶς ἐνδιαφέρον καὶ περιέργεια. Ἀντίθετα ὅμως, δολοφονίες, σεξουαλικὰ καὶ ἄλλου εἶδους σκάνδαλα, ἀπαγωγὰς καὶ ὅ,τι ἄλλο δημιουργεῖ θόρυβο γερμίζουν σελίδες μὲ μεγάλα καὶ χρωματιστὰ γράμματα, μὲ λεπτομέρειες καὶ εἰκόνες, μὲ ἐπεξηγήσεις, μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ ἔτσι ἀνεβαίνει ἡ κυκλοφορία⁽³⁾.

Τῆς ὕλιστικῆς αὐτῆς νοοτροπίας μιὰς μερίδος τοῦ τύπου θύματα εἶναι καὶ τὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἔφηβοι. Εἶναι πλατεῖα ἡ κακὴ ἐπίδρασις τοῦ τύπου ἐπάνω στοὺς νέους, ποὺ διαβάξουν ἀχόρταγα τὶς περιγρα-

(3) Στὸ πανηγυρικὸ τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων» στὰ 1943, στὸ ἄρθρον τοῦ Δ. Πενυκώτη: «Μία ματιὰ στὴ δημοσιογραφία μας» ὑπάρχει καὶ τὸ ἔξῃς χαρακτηριστικὸ γεγονός: Γνωστὸς λογοτέχνης εἶχε ἀναλάβει γιὰ χρόνια νὰ τροφοδοτῇ τὶς στήλες ἀπογευματινῆς ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος μὲ μυθιστορήματα. Ὅταν βρισκόταν σὲ καμμιὰ ἀπὸ τὶς ξεπεσμένες σκηνές, ποὺ χαρακτηρίζουν τὰ ἔργα του, ὁ διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος, ποὺ παρακολούθησε τὴν κυκλοφορία, τοῦ ἔλεγε: «Βάσταξέ την τὴ σκηνὴ αὐτὴ γιὰτὶ ἡ κυκλοφορία ἀνεβαίνει!». Καὶ ἐκεῖνος τραβοῦσε τὴ συνέχεια γιὰ τὸ ἄλλο φύλλον, ὁ διευθυντὴς παρακολούθησε πάλι τὴν πώλησι, καὶ οἱ ἐρεθιστικὰς λεπτομέρειες δὲν τελείωναν παρὰ ὅταν ἡ κυκλοφορία ἀρχίζε νὰ κατεβαίνῃ—γιὰτὶ τὸ κοινὸ κουραζότανε πιά.

φές τῶν ἐγκλημάτων, τῶν φόνων, τῶν κλοπῶν καὶ ρουφῶν τὰ διηγήματα καὶ τὰ μυθιστορήματα, πού, γιὰ λόγους κυκλοφοριακούς, τὸ περιεχόμενόν τους εἶναι ὠμό, ἔντονα σεξουαλικά χρωματισμένο.

Μὰ μεγαλύτερη εἶναι ἡ κακὴ ἐπίδρασις τῶν εἰκονογραφημένων κιτρίνων περιοδικῶν, τῶν «comics», πού κατακλύζουν⁽⁴⁾ Ἄμερική καὶ Εὐρώπη, στὶς παιδικὲς ψυχές. «Στὰ 1954 σὲ μιὰ πόλι τῆς Σκωτίας, τὰ παιδιά, πού διάβασαν «κόμικς» πανκολήθησαν κυριολεκτικῶς, διότι πίστευσαν μιὰ ψεύτικη ἱστορία τους, ὅτι δηλαδή ἕνας αἰμοδόρος δράκος ἐμφανιζόταν κάθε νύκτα στὸ νεκροταφεῖο τῆς πόλεως, γιὰ νὰ φάη ἀνθρώπους. Οἱ καθηγηταὶ στὰ σχολεῖα προσπαθοῦσαν νὰ καθησυχάσουν τὰ πνεύματα τῶν μαθητῶν καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξουν, ὅτι πρόκειται μόνον γιὰ φανταστικὴ ἱστορία. Ὅλες ὁμοῦ οἱ προσπάθειές τους ἀπέδωκαν εἰς μάτην, τὰ δὲ παιδιά πίστευαν ἀκραδάντως στὴν πραγματικότητά τοῦ δράκου. Οἱ μητέρες ἀνέφεραν ὅτι τὰ παιδιά τους γίνονταν ὄλο καὶ περισσότερο νευρικά τελευταίως καὶ ὅτι κάθε νύκτα ἔβλεπαν ἐφιάλτες. Εἶναι φανερό, πὼς τὰ ἀμερικανικὰ «κόμικς» ὑπῆρξαν ὀλέθρια γιὰ τὴν ψυχολογικὴ κατάστασι τῶν μικρῶν Σκώτων...».

Ἄλλ' ἢ δηλητηριώδης ἐπίδρασις τῶν ἀστυνομικῶν περιοδικῶν καὶ τῶν «κόμικς» δὲν περιορίζεται μόνον στὸν ψυχονευρικὸ κόσμον τοῦ παιδιοῦ. Ἐπεκτείνεται καὶ στὸν ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ του κόσμον. Ἔχουμε ἄπειρα παραδείγματα παιδιῶν καὶ ἐφήβων, πού παραστράτησαν ἀπὸ τὰ τέτοια ἔντυπα. Πρὸ ἐτῶν δύο νεαροὶ διαρρήκται 17 καὶ 18 ἐτῶν ὠμολόγησαν στὴν ἀστυνομία ὅτι εἶχαν τὴν φιλοδοξίαν νὰ «μυμηθοῦν τὰ κατορθώματα ἡρώων, πού ἔγραφαν τὰ ἀστυνομικὰ φυλλάδια». Στις 12-2-1953 ἔγραφε ὁ καθημερινὸς τύπος: «Λαμία. Ὑπὸ ὀργάνων τῆς Ἀσφαλείας συνελήφθη σπεῖρα νεαρῶν κλεπτῶν. Ἡ ἐν λόγω συμμορία τῶν ἀηλίκων ἐλυμαίνετο τὴν λαϊκὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς κινημα-

τογράφους, ὅπου ἔκλεπτε «κομποδέματα», πορτοφόλια καὶ ὄ,τι ἄλλο εὕρισκε. Αἱ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ ἀνεκάλυψαν καὶ τὸ ἄντρον τῆς σπεῖρας. Ἐντὸς αὐτοῦ ἀνευρέθησαν ὀλίγα χρήματα καὶ ἀστυνομικὰ καὶ γκακστερικὰ μυθιστορήματα, κενὰ πορτοφόλια καὶ ἄλλα διάφορα μικροπράγματα».

Δὲν δημιουργεῖ φθορὰ μόνον ὁ τύπος καὶ τὸ περιοδικό. Παρεμφερῆ ὀρόλο παίζει καὶ τὸ βιβλίον μὲ τὸ ἀντιπνευματικὸ καὶ ὑλιστικὸ περιεχόμενο. Καὶ δυστυχῶς κυκλοφοροῦν μυριάδες τέτοια βιβλία σ' ὄλο τὸν κόσμον. Ἀναφέρω ἕνα, ἀπὸ τὰ πολλά, τὸ «Καλημέρα θλίψις» τῆς Σαγκάν. «Ἡ ἠρωὶς τοῦ μικροῦ αὐτοῦ μυθιστορήματος, ἔγραφε πρὸ καιροῦ ὁ Σ. Μελάς, κορίτσι μπερδεμένο, ἔξυπνο μέχρις ὠμοῦ κυνισμοῦ, ἀσυνείδητο μέχρις ἐγκληματικότητος, ἐγωϊστικὸ, σκληρό, εἶναι—λέει ἡ νεαρὰ συγγραφεὺς—ἀπεικόνισις τοῦ συγχρόνου κοριτικοῦ!»

Ἄλλὰ μήπως καὶ στὴν πατρίδα μας δὲν γράφονται καὶ κυκλοφοροῦν παρόμοια βιβλία ἀπὸ ἀνθρώπους, πού αὐτοτιτιλοφοροῦνται «ταγοῖ» καὶ «ἡγέται» τοῦ Γένους;

Στὸ σημεῖο αὐτὸ μᾶς χρειάζεται μιὰ πλατεῖα ἔρευνα, ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ βλέπαμε τὴν κακὴ ἐπίδρασι τόσο τῶν λογοτεχνικῶν αὐτῶν βιβλίων, ὅσο καὶ τῶν «ἐκλαϊκευτικῶν»—πού πωλοῦνται στὰ καροτσάκια στὶς γωνιές τῶν δρόμων—στὶς ψυχὰς πολλῶν σημερινῶν νέων. Διότι ἐδὲ νέος, δέχεται, μὲ τὴ μελέτη τοῦ κακοῦ βιβλίου, μέσα του ἕνα σωρὸ ἀπὸ παραστάσεις διεστραμμένου κόσμου, ἀποκτᾷ μιὰ ψευδαἰσθησι ζωῆς καὶ φτάνει ὡς τὸν κίνδυνον νὰ μιμηθῆ τὰ παρουσιαζόμενα ἐγκληματικὰ γεγονότα. Τὸ κακὸ βιβλίον ἐπιδρᾷ πολὺπλευρα καὶ πολύμερα στὸ σεξουαλικὸ παραστράτημα, στὴν ὀμιότητα, ἀμβλύνει τὴ φυσικὴ ντροπὴ, ἀνεβάζει τὰ ἐνστικτα καὶ τὴν τάσι τους γιὰ ἀπόλαυσι, ἐρεθίζει στὸ ἔπακρον τὴ νοσηρὰ φαντασία καὶ ὀδηγεῖ καὶ αὐτὸ τὸ νέο στὸ παραστράτημα καὶ στὸ ἐγκλημα».

«Γλαῦκα εἰς Ἀθήνας» θὰ φέρομε, περτώντας τώρα καὶ στὶς εἰθύνες τοῦ κινηματογράφου. Πάντως—ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ χαρακτηρισθοῦμε «ὡς ἀδιόρθωτοι κοινολόγοι» ἢ «δάσκαλοι παλαιᾶς μορφῆς»—

(4) Κατὰ τίς στατιστικὰς τὰ 50% τῶν παιδιῶν τῆς Γαλλίας διαβάζουν τρία μέχρις ὀκτώ εἰκονογραφημένα τὴν ἐβδομάδα. Παρόμοια διὰδοσι ἔχουν τὰ «κόμικς» καὶ σ' ἄλλες χώρες.

πρέπει την αλήθεια αυτή άλλη μιὰ φορά νὰ τὴν τονίσουμε, συμφωνώντας ἀπόλυτα μὲ τὸν Ἰ. Ξηροτύρη, πὺν γράφει ὅτι «μία ἀπὸ τίς πολλὲς αἰτίες, πὺν συμβάλλουν στὸ παραστράτημα τῶν παιδιῶν⁽⁵⁾ καὶ τῶν νέων εἶναι καὶ τὰ θεάματα καὶ κυρίως ὁ κινηματογράφος⁽⁶⁾. Αὐτὸς προπαντὸς ἀσχεῖ μιὰ τεράστια ἐπίδρασι, τόσο στὴ διάπλασι τῶν παιδιῶν, ὅσο καὶ στὴν κατεύθυνσι, πὺν θὰ πάρουν οἱ νέοι στὴ ζωή... Ὁ κινηματογράφος, αὐτὸς καθαυτὸν, δὲν εἶναι καθόλου κακός, τοῦναντίον εἶναι ἔξαιρετικὰ μορφωτικὸς καὶ διδακτικὸς. Συντείνει πολὺ στὴ διαφώτισι τοῦ λαοῦ καὶ συντελεῖ ἔξαιρετικὰ στὴν πρόοδό του, ὡς τόσο μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ καὶ στὴν καταστροφή. Μπορεῖ νὰ οἰκοδομῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστρέφῃ. Ἐξευγενίζει, ἐκπολιτίζει, ἀλλὰ καὶ διαφθερίζει. Ἐνας βαθὺς μελετητὴς καὶ σ' ὅλη σχεδὸν τὴ ζωὴ του σκηνοθέτης τοῦ κινηματογράφου λέγει, πὺς ὁ κινηματογράφος μπορεῖ ὅλα νὰ τὰ τραγουδήσῃ, ὅλα νὰ τὰ προαγάγῃ, ἀλλὰ καὶ ὅλα νὰ τὰ καταστρέφῃ».

Ὡς τώρα ὁ ἀπολογισμὸς του—χωρὶς βέβαια νὰ λείπουν καὶ οἱ φωτεινὲς ἔξαιρέσεις—κλείνει μᾶλλον πρὸς τὸ τελευταῖο. Στὰ χέρια τοῦ σύγχρονου παραστρατημένου πολιτισμοῦ ἔγινε ὄργανο καὶ αἰτία ἡ

(5) Δυστυχῶς πλῆθος παιδιῶν εἶναι θανάτων τοῦ Κινηματογράφου. Στὴ Γαλλία κάθε χρόνο 70 ἑκατομμύρια ἐπισκέψεις νέων ἔχουν οἱ Κινηματογράφοι, πρῶγμα πὺν σημαίνει ὅτι 1.500.000 ἀνηλίκων εἶναι φανατικοὶ θεαταὶ του.

(6) Ἀναφέρω λίγα βιβλία καὶ μελετήματα, πὺν μποροῦν νὰ κατατοπίσουν τὸν ἀναγνώστη στὴν τεράστια ἐπίδρασι πὺν ἔσασκε ὁ Κινηματογράφος στὸ παιδικὸ καὶ ἐφηβικὸ παραστράτημα: «Κινηματογράφος καὶ νεότης», ἔκδοσ. «Ζωῆς» 1953—Θεοδώρου Καστανᾶ, «Κινηματογραφικὴ ἀγωγή», Θεσσαλονίκη 1953—Κωνστ. Γαροῦκα «Ἐγκληματολογία», τόμ. Α' Ἀθῆναι.—Τηλεμ. Φιλιππίδου: «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ κινηματογράφου ἐπὶ τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων», Γρηγόριος Παλαμᾶς, Ἰανουάριος-Φεβρουάριος 1952.—Α. Κουτσουμάρη: «Ὁ κινηματογράφος καὶ ἡ ἐπίδρασις του στὴν αὔξησι τῆς ἐγκληματικότητος τῶν νέων» Περιοδικὸν «Παίδι», Δεκέμβριος 1933.—Edgar Hoover: «Crime aux Etats-Unis».—Α. Lanoux: «L' enfant en proie aux images» 1950, στὴ σειρὰ πὺν φέρει τὸν ἐλληνικὸν τίτλον «Ἀντίδοτον».—Daniel Parker: «Puissance et responsabilité du film», Paris 1945.—κ. ἄ.

θικῆς καταστροφῆς γιὰ τὴ νεότητα. Τοῦτο τὸ διαπιστώνουν παιδαγωγοί, καλλιτέχναι, νομικοί, ἰατροὶ καὶ τὸ συνυπογράφουν συνέδρια καὶ στατιστικὲς. Ὁ Edgar Hoover στὸ περίφημο βιβλίον του «Crime aux Etats-Unis», ἀναφέρει πολλὰ παραδείγματα τῶν μεγαλύτερων γκάγκστερς τῆς Ἀμερικῆς, πὺν ἀνετράφησαν μέσα στὰ ὑποπτα κέντρα καὶ στὰ βλαβερὰ θεάματα.

Τὴν ἴδια ὀλιβερά διαπιστωσι τῆς ἐπιδράσεως τῶν κακῶν φιλμς στὴν παιδικὴ καὶ νεανικὴ ψυχὴ κάνουν καὶ πλῆθος εὐρωπαϊοὶ μελετηταὶ τοῦ θέματος. Ὁ R. Chadeaux, πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων τοῦ Σηκουάνα, ἔγραφε στὸ περιοδικὸ «Educateurs» (Ἰουλίου-Αὐγούστου 1946) ὅτι «κάνεις δὲν ἀγνοεῖ τὴν βαθεῖα ἐπίδρασι τοῦ κινηματογράφου πάνω στους νέους. Πολλὰ, πάρα πολλὰ εἶναι τὰ παραδείγματα ἐγκληματικῶν παιδιῶν, πὺν τίς πρῶξεις τους τίς ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ κινηματογραφικὲς σκηνὲς καὶ στὰ ὁποῖα τὰ φιλμς εἶχαν μιὰ ἐπίδρασι ἄμεση ἢ ἔμμεση, ἀλλὰ βεβαία».

Καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων Θεσσαλονίκης—γιὰ ν' ἀρκεσθοῦμε στίς λιγοστὲς αὐτὲς γνῶμες—σὲ μιὰ τελευταία του ἐγκύκλιον γράφει: «Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀκαταλλήλων διὰ τους ἀνηλίκους κινηματογραφικῶν ἔργων εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νέων. Τὸ θέαμα εἶναι ὁ ἐμπνευστῆς τῆς νεότητος. Οἱ ἀνήλικοι θεαταὶ ροφοῦν τὸ θέαμα, διὰ νὰ τὸ μεταφέρουν τὴν ἐπομένην εἰς τὰ παιγνίδια των καὶ τὴν μεθεπομένην εἰς τὴν ζωὴν των... Ὅταν δίδωμεν εἰς τους ἀνηλίκους διὰ θέαμα τὸν γκαγκστερισμὸν, ὁ γκαγκστερισμὸς θὰ εἶναι ἡ συγκομιδὴ μας» (Περ. «Γρηγόριος Παλαμᾶς» Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1958).

Γεμάτες εἶναι οἱ ξένες καὶ οἱ ἐλληνικὲς ἐφημερίδες ἀπὸ παραστρατήματα καὶ γκαγκστερισμοὺς ἀνηλίκων, πὺν συνταράζουν τίς πόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρο, ὡστε εἶναι περιττὸ νὰ τὰ ἀντιγράψουμε ἐδῶ. Ἐξ ἄλλου τὸ βιβλίον «Κινηματογράφος καὶ νεότης», πὺν ἔχει πολλὰ τέτοια γεγονότα συγκεντρῶσει στίς σελίδες του, εἶναι τόσο πρόχειρο γιὰ τὸν καθένα, πὺν θὰ ἤθελε κάτι περισσότερο πάνω στὴν ἐπίδρασι τοῦ σύγχρονου φιλμ στοῦ νεανικὸ παραστράτημα.

Ένα άλλο μέσο—τὸ νεότερο—ἀγωγῆς τῆς νεότητος, εἶναι γιὰ μᾶς τὸ ραδιόφωνον καὶ γιὰ τὴν Εὐρώπῃ καὶ τὴν Ἀμερικὴ καὶ ἡ τηλεόρασις⁽⁷⁾. Τὸ ραδιόφωνο παρουσιάζει καὶ μειονεκτήματα ὡς μέσο ἀγωγῆς, ἀλλὰ καὶ περισσότερα πλεονεκτήματα. «Τρυπῶνεις» παντοῦ, στὸ σπίτι, στὸ μαγαζί, στὸ πλοῖο, λειτουργεῖ πάντοτε, τὸ πρωτὶ, τὸ μεσημέρι, τὸ βράδυ. Ὁ Λένιν ἔλεγε χαρακτηριστικὰ ὅτι ὁ ραδιοφωνικὸς λόγος ἀποτελεῖ «μιὰ ἐφημερίδα, πού δὲν ἔχει ἀνάγκη χαρτιοῦ, δὲν γνωρίζει ἀποστάσεις καὶ τῆς ὁποίας τὴν διάδοσι καμμιά δύναμις εἶναι ἰκανὴ νὰ τὴν ἀνακόψῃ».

Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὸ ραδιόφωνο εἶναι μέσο ἀγωγῆς καὶ τῆς νεότητος, συχνὰ καλῆς, οἰκοδομητικῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς, ὄχι καὶ σπανίως, καὶ κακῆς. Ὅποιοι παρακολουθεῖ τὶς ραδιοφωνικὰς ἐκπομπὰς, διερωτᾶται πολλὰς φορὰς: αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, πού κανονίζουν τὰ προγράμματα, δὲν εἶναι γονεῖς, δὲν ἔχουν παιδιά καί, ἐπὶ τέλους, δὲν σκέπτονται ὅτι πολλοὶ ἐφηβοὶ καὶ νέοι παρακολουθοῦν καὶ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὰ ταπεινά, νοσηρὰ ἔργα τῶν διαφόρων «συγγραφέων», πού τοὺς σερβίρουν; Συχνὰ εἰς τὸν τύπον δημοσιεύονται τέτοια παράπονα γονέων καὶ ἄλλων ὀδηγῶν τῆς νεότητος, πού βλέπουν τὴν ψυχικὴ φθορὰ: ὄσων ἐφήβων παρακολουθοῦν θεατρικὰς ἢ μουσικὰς—μουζικονοικειδεῖς—καὶ ἄλλες ἐκπομπὰς!

Παρόμοιαι διαπιστώσεις καὶ διαμαρτυρίαι ἀκούγονται συχνὰ καὶ στὴν Εὐρώπῃ καὶ στὴν Ἀμερικὴ. Ἄρθρα καὶ βιβλία γράφονται ὅπου τονίζεται ἡ κακὴ ἐπίδρασις τοῦ ραδιοφώνου καὶ περισσότερο τῆς τηλεόρασις στὴν ψυχικὴ ἀνάπτυξι τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὰ τὰ αἷτια, πού βοηθοῦν στὸ κατρακύλισμα μιᾶς μερίδος τῆς νεότητος. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, πού προέρχονται ἀπὸ τὸ στενότερο περιβάλλον τῶν νέων, ὅπως θὰ δοῦμε στὸ ἐπόμενο ἄρθρο. Πάντως ὅλες αὐτὲς οἱ ἀφορμὲς, πού σήμερα μελετήσαμε—παιδιὰ τῆς παραστρατημένης ἐποχῆς καὶ τοῦ δῆθεν ὑ-

περπολιτισμοῦ (!) μας—καὶ ἡ ἐφηβικὴ κρίσις τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας σπρώχνουν ἓνα μέρος τῆς νεότητος, πού δὲν πλησιάζει στὶς πηγὰς τῶν Ὑδάτων καὶ δὲν συνδέεται μὲ τὸν Ὁδηγὸν τῶν νέων, τὸν Χριστό, στὸν δῆθεν ἀνθόσπαρτο δρόμο τοῦ κακοῦ, ὅπου γρήγορα τρυγᾷ τὰ «Ἄνθη» του. Καὶ τὰ ἄνθη του εἶναι ἀπογοήτευσις, ἀπαισιοδοξία, συχνὰ ἀπελπισία. Ἡ ζωὴ τοῦ φαίνεται ἀβίωτη, οἱ χαρὲς τῆς ἀπατηλές, τὰ ταξίματά της οὐτοπία. Καὶ τότε ἡ ψυχὴ τοῦς περνάει στιγμὰς κλονισμοῦ ἀλλὰ καὶ ἀναζητήσεως ἰδανικῶν.

Πολλές, πάμπολλες εἶναι οἱ μαρτυρίαι τῶν ἰδίων, πού σὲ στιγμὰς εἰλικρινείας ὁμολογοῦν τὴν ἀγωνία τοῦς καὶ τοὺς πόθους τοῦς. «Ἄν καὶ φαίνομαι τύπος ξένοιαστος, ἐν τούτοις εἶμαι ἀπὸ τοὺς πῶ μελαγχολικούς... καὶ τὶς περισσότερες φορὰς ἄς φαίνομαι ξένοιαστος, ἄς γελῶ μέσῃ μου αἰσθάνομαι στενοχώρια καὶ μιὰ λύπη χωρὶς λόγο», ἐξωμολογεῖτο πρὸ καιροῦ μία ἐφηβος (Αἰκ. Στριφτοῦ-Κριαρᾶ, «Προβλήματα καὶ ἀνησυχίαι τῶν ἐφήβων ἀπὸ γραπτὰς μαρτυρίαι τῶν» Ἀθήναι). Καὶ ἔνας νέος ἔγραφε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν στὸ περιοδικὸ αὐτὸ («Ἀκτίνες» 1952, σελ. 520) ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς ἄρθρου γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ στὸ Θεὸ τοῦ Β. Nichols, ἐκφράζοντας τὶς ἀτομικὰς του ἀνησυχίαι, τὴν δυσκολία του, ἀλλὰ καὶ τὸν πόθο του νὰ ξαναβρῇ τὴν πίστι του: «Εἶμαι ἀρκετὰ νέος, σπουδάζω στὸ Πανεπιστήμιό μας καὶ ἐτοιμάζω τὴ ζωὴ μου σὲ καλοῦπια ἄσχημα. Δὲν εἶναι μόνον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μου... εἶναι καὶ οἱ σκέψεις, τὰ ἐρωτηματικά, πού μεγαλώνουν ὅσο μελετῶ περισσότερο, καὶ μαζὺ μὲ αὐτὰ καὶ τὸ χάος!! Ἐγὼ μελετῆσει ἀρκετὰ γιὰ τὴν ἡλικία μου. Ἀρχισα ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἀρχαίους συγγραφεῖς, πού μὲ ξεκουράζουν, γιὰ νὰ φθάσω, πῶ ἄλλοῦ γιὰ δικαίωσι; στοὺς ὑλιστικώτερους συγχρόνους καὶ παλαιότερους συγγραφεῖς δικούς μας καὶ ξένους. Πάντα θαύμαζα τὴν Πίστι καὶ ὅμως αἰσθανόμουν ἀνικανότητα ἀπὸ παιδι ἀκόμα νὰ πιστεῦσω. Ἔτσι διέκοψα τὶς σχέσεις μου μὲ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ πολὺ ἔνωρις. Κι ὅμως στὴ βιβλιοθήκῃ μου θαῦρετε πολλοὺς τόμους Μεγάλων Χριστιανῶν. Μελετῶ τὴν Ἁγία Γραφὴ ἀπὸ

(7) Γιὰ τὸ θέμα ραδιόφωνο καὶ τηλεόρασις ἀφιέρωσε στὰ 1951 ἓνα εἰδικὸ τεῦχος τὸ περιοδικὸ «La Nef» (Numero 73-74).

καιρό, πονάω, πού δέν μπορώ νά ιδῶ τὸ Φῶς, πού δίνει, κι' ἡ εἰρωνεία συνοδεύει τὴν σκέψι μου ἀνά πᾶσαν στιγμὴν. "Ἄλλοτε προσευχόμεν' τώρα ἔχασα καὶ τὴν δύναμι τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως, ἀκόμα ἄς προσευχόμεν σὲ κάτι "Ἄγνωστο γιὰ ἐμένα! Θέλω ναῦρω τὴν Πίστι μου στὸ Θεό, τὸ νοιώθω ἐπιτακτικὰ πὼς θὰ γιόμιζα τὸ κενὸ... ἂν γινόταν νά πίστευα. Δυστυχῶς δὲν μπορῶ... Βοηθηστέ με...».

Τὶς κοσμοθεωριακὲς ἀνησυχίαι καὶ τὶς πνευματικὲς ἀναζητήσεις πολλῶν νέων διαπιστώνουν καὶ μελετῆται τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ Γ. Θεοτοκᾶς στὸ «Ἡμερολόγιό τῆς Ἀργῶς καὶ τοῦ Δαιμόνιου» (σελ. 21), γράφει γι' αὐτὴ τὴ νεότητα: «Τὸ δρᾶμα τῆς μεταπολεμικῆς γενεᾶς. Θέμα κοσμοπολιτικὸ, γιατί ἀφορᾷ προβλήματα, πού θέτονται περίπου μὲ τὸν ἴδιο τρόπο σ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης. Μιὰ νιότη ἀνεργμάτιστη, μὲ γκρεμισμέναι πίσω τῆς ὅλες τὶς γέφυρες, πού ξεκινᾷ στὴν τύχη, μὲς στὸ χάος τοῦ αἰῶνα μας, ἀνισόροσπη ἀπὸ τὶς ἀκατάπαυστες σεισμικὲς δονήσεις τοῦ

συγχρόνου κόσμου, ἀγριεμένη ἀπὸ τὸ σκοτάδι πού τὴν περιζώνει. Προχωρεῖ ὡστόσο διψῶντας ἰδανικὰ, ἔτοιμη σὲ κάθε στιγμὴ νὰ ριχθῆ στοὺς πύθ λυσσιασμένους φανατισμούς, στὴν πιὸ τρολλὴ αἰσιοδοξία, στὴν πιὸ μαύρη ἀπελπισία». Καὶ ὁ Francois Mauriac στὸ μελέτημά του «Τὰ νιάτα» (Μετάφρασις Γιάννη Λάμψα, Ἀθήναι 1948) τονίζει: «Πολλοὶ νέοι ἐγκαταλείπονται χωρὶς ἀντίστασι στὸ «σκαμπανέβασμα» τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πόθων τους... Μοναδικὸς τους νόμος εἶναι ἡ ὑπακοὴ στὶς παρορμήσεις τους. Πιστεύουν πὼς κάθε ἠθικὴ, ἀκόμα καὶ κάθε λογικὴ, θὰ τοὺς παραμόρφωνε... Καταδιώκουν τὴν δόξα, τὸ ἀνέβασμα ἢ κυνηγοῦν τὴν διασκέδασι καὶ τὸ γλέντι, γιὰ νὰ καταντήσουν οἱ ἀπελπισμένοι, τὰ σύγχρονα «enfants du siècle», πού ζοῦν μὲ τὸ ψυχικὸ χάος καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν... Ὅμως κι' αὐτοὶ συχνὰ ἔχουν πνευματικὲς ἀναζητήσεις καὶ πόθους ἱερούς...».

I. ΕΡΜΩΝΙΚΟΣ

(Συνεχίζεται)

Κ Α Ι Τ Ω Ρ Α ,

Μιὰ μέρα ὅπως ὅλες θᾶν χωρὶς κάτι τὸ ξέχωρο.
Συνηθισμένη μέρα θᾶν...
Ἐνα πρωτὶ,
ἔπειτα ἕνα μεσημέρι,
ἔπειτα ἕν' ἀπόγευμα σὰν ὄλα.
Κανεὶς δὲ θὰ ὑποψιαστῆ... κανεὶς...

Τὸ ἴδιο ὁ ἥλιος θὰ γλιστρᾷ στὲς γρίλλαιες τὲς κλειστές.
Τῶν μικροπωλητῶν τραγουδιστὲς φωνὲς ἔξω
θ' ἀκούγονται τὸ ἴδιο.
Ἄνυποψίαστα παιδιὰ θὰ παίζουν ἔξω.
Ἄνυποψίαστοι διασβάτες θὰ περνοῦν ἔξω,
θ' ἀκολουθοῦν τὸ δρόμο τῆς ζωῆς των ἔξω...
Κανεὶς δὲ θὰ ὑποψιαστῆ... κανεὶς.

Μόνον ἐσύ...
Γιὰ σὲ ψυχὴ
μέρα μεγάλη θᾶν καὶ τρομερὴ,
ῶρα στερνὴ
καὶ πρώτη ῶρα...
"ὦ, ἀνεμόδαρτη ψυχὴ, ἐκεῖ... τότε... θὰ πῆς
καὶ τώρα;

Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΙ Η ΙΑΤΡΙΚΗ

«Ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον εἶναι κάτι πολὺ φυσικὸν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην. Νομίζω ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος βάζει τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν πρὸ ψηλὰ ἀπὸ κάθε ἄλλο στὸν κόσμον βρίσκεται μέσα στὴν ἀλήθεια».

Ἀπὸ τὰ μαθητικά μας ἀκόμα χρόνια εἶναι γνωστὴ ἡ προσωπικότης τοῦ Μ. Βασιλείου. Ὅλοι τὸν γνωρίζομεν ὡς ἐπίσκοπον, ἐργάτην τοῦ πνεύματος, ὡς κοινωνικὸν ἀναμορφωτὴν, ὡς ἄριστον χειριστὴν τῆς ρητορικῆς, τῆς γραμματικῆς, τῆς φιλοσοφίας, ὡς καὶ τῆς γεωμετρίας. Ἐλάχιστοι ὅμως γνωρίζομεν διὰ τὴν ἱατρικὴν του μόρφωσιν. Καὶ θὰ πρέπη νὰ σημειωθῇ ἐξ ἀρχῆς ὅτι δὲν ἦτο μορφωμένος ἐπιφανειᾶ ἀλλὰ ἢ ἂν θέλετε ἐγκυκλοπαιδικά, ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τότε σπουδαστὰς τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ ὑπῆρξε βαθὺς σπουδαστὴς καὶ ἐρευνητὴς τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἴπποκράτους. Εἰς τὰς Ἀθήνας εὗρισκόμενος, εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνδεθῇ φιλικὰ μὲ τοὺς Ἑλληνας ἱατροὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐπῆρε τὰς καταβολὰς τῶν γνώσεών του, ποὺ ἀργότερα ἀπετέλεσαν καὶ τὸ κίνητρον τῆς δημιουργίας ἐνὸς τόσο μεγάλου ἔργου, ὅπως εἶναι ἡ ἰδρυσις τοῦ πρώτου νοσοκομείου.

Δὲν ἠμποροῦμεν ὅμως νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι ἡ μέριμνά του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του ἐστράφη ἀμέριστον πρὸς τὴν ἱατρικὴν. Διότι εἰς τὴν ἐποχὴν του ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐσπούδαζε φιλοσοφίαν, ἔπαιρνε συγχρόνως καὶ μαθήματα ἱατρικῆς, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρα ἔδρα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς⁽¹⁾. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ 425 μ.Χ. εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὰς 30 ἔδρας του μίαν ἔδραν κατεῖχεν ἡ φιλοσοφία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδιδάσκετο καὶ τὸ μάθημα τῆς ἱατρικῆς. Ἔτσι ἐξηγεῖτο πῶς ὁ Μ. Βασιλεῖος ἐπῆρε καὶ μαθήματα ἱατρικῆς μαζί μὲ τὰς

σπουδὰς του εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ὅπως δὲ μᾶς πληροφορεῖ καὶ ὁ συσπουδαστὴς του Γρηγόριος⁽²⁾ «... ἀπὸ τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην ἐσπούδασεν οὐχὶ τὴν ἐμπειρίαν, ποὺ ἐξετάζει τὰ εὐτελέστερα καὶ τὰ φαινόμενα καὶ συμπτώματα τὰ προσπίπτοντα εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ τὸ φιλοσοφικὸν καὶ διδακτικὸν αὐτῆς μέρος».

Δὲν εἶναι ὅμως ἔξω τῆς πραγματικότητος νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι, παράλληλα μὲ τὴν ἔφεσιν πρὸς μίαν ὀλοκληρωμένην μόρφωσιν, περαιτέρω ἀφορμὴν διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς ἀπετέλεσε καὶ τὸ ἀσθενὲς τῆς υἰγείας του. Ὁ ἐπιστήθιος φίλος του Γρηγόριος μᾶς λέγει περὶ τούτου εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον του⁽³⁾ «... Τὴν δὲ ἱατρικὴν, ἡ ὁποία εἶναι καρπὸς φιλοσοφίας καὶ ἐπιμελοῦς ἀσκήσεως, τὴν κατέστησεν ἀναγκαίαν εἰς αὐτὸν ἡ ἀρρωστία τοῦ σώματος καὶ ἡ νοσοκομία τούτου...».

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Μ. Βασιλεῖος ἔπασχεν ἀπὸ κάποιαν χρονίαν νόσον, χωρὶς ὅμως νὰ μᾶς εἶναι αὕτη γνωστή. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο γνώστης τῆς ἱατρικῆς, θὰ ἐπερίμενε κανεὶς νὰ μᾶς δίδῃ ἀκριβῆ περιγραφὴν τῆς παθήσεώς του. Ἐν τούτοις μᾶς εἶναι ἄγνωστος, ἀκριβῶς διότι τὸ ἐνδιαφέρον του ἐστρέφετο πολλάκις πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπὶ παραμελήσει τοῦ ἑαυτοῦ του. Δεῖγμα καὶ τοῦτο τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἀπορροφᾶται ἐκ τῆς ἀποστολῆς του.

Κρατεῖ ἡ σκέψις ὅτι ἔπασχεν ἀπὸ φυματίωσιν, κατ' ἄλλους ἐξ ἔλκους τοῦ στο-

(2) Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ «Ἐπιτάφιος εἰς Βασιλεῖον».

(3) Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ: «Ἐπιτάφιος εἰς Βασιλεῖον».

μάχου⁽⁴⁾, κατ' άλλους από έμμονον πάθησιν των νεφρών⁽⁵⁾. Μέσα εις τις έπιστολές του έχον αριθμήσει 30 παραγράφους, όπου παραπονεΐται δια την κακήν του υγείαν χωρίς να αναφέρει συγκεκριμένα κάτι από τό όποϊον θα ήτο δυνατόν να εξαγάγη κανείς θετικόν συμπέρασμα. Έτσι εις την 139ην έπιστολήν του γράφει⁽⁶⁾: «έπειδή τό σώμά μου υπό χρονίας νόσου κατηνάλωται, ως μηδέ από τής κλίνης δύνασθαι μοι καταβαίνειν...» και εις την 196ην: «... τοσοούτον μέτεστιν ήμϊν τοϋ βίου, όσον άναπνεΐν μόνον...». Άπ' όλα αυτά πρέπει να δεχθώμεν ότι πράγματι υπήρξεν εις αυτόν άναγκαΐα και ή σπουδή τής ιατρικής.

Όταν μελετᾶ κανείς τά συγγράμματά του, καθώς και τάς όμιλίαις του, μπορεί ν' άντιληφθῆ ότι κάθε φοράν, πού του δίδεται ή εύκαιρία ν' ασχοληθῆ με ιατρικά θέματα, εύρίσκειται όχι άπλώς έγκυκλοπαιδικά καταποτισμένος εις αυτά, άλλ' άποδεικνύεται βαθύς γνώστης των έπιστημονικών δεδομένων τής έποχής του. Καί παρ' ότι σκοπός του δέν υπήρξεν ή συγγραφή ιατρικών μελετών, έν τούτοις είναι πολύτιμοι αί έπιστημονικά παρατηρήσεις του, πού σημειώνει έν παρόδω. Διότι ως κύριον μέλημά του ήτο να ώφελήση πνευματικώς τό ποικίλον άκροατήριόν του, όπως άλλωστε τό διατυπώνει κι' ό ίδιος, όταν, κλείων ένα κύκλον όμιλιών του εις την έξαήμερον, λέγει: «Ίσως να μπορέσετε να έχετε κάποιαν ώφέλειαν από ό,τι σᾶς διηγήθην. Έάν όχι, τουλάχιστον ή προσοχή σας έξέφυγε λίγο από την άμαρτίαν».

Γνώστης βαθύς ό Μ. Βασιλείος τής άποστολής του Ιατροϋ υπεραμύνεται του Ιατρικού επαγγέλματος, όταν έγεννήθη ζήτημα μεταξύ των πιστών περι τής ανάγκης χρησιμοποίησεως ή μη των Ιατρών. Έτέθη κάποτε τό έρώτημα⁽⁷⁾: «Εϊ τοΐς εκ τής Ιατρικής κεχρησθαι κατά σκοπόν έστι τής εϋσεβείας». Άπαντών ό Μ. Ίεράρχης αναπτύσσει θαυμασίας σκέψεις όχι μόνον περι τής ανάγκης τής Ιατρικής

έπιστήμης, άλλά τονίζει και την εκ του Θεοϋ προέλευσιν αυτής. «Όσπερ εκάστη των τεχνών βοήθεια ήμϊν προς τό τής φύσεως άσθενές υπό του Θεοϋ κεχάρισται, οϊον γεωργία μέν έπειδή οϋκ έξαρκει τά αυτομάτως εκ τής γῆς φνόμενα προς την των χρεϊών παραμυθίαν· ύφαντική δέ έπειδή άναγκαΐα ή των σκεπασμάτων χρεΐα προς τε τό εϋσχημον και τάς από του άέρος βλάβαις και οϊκοδομή όμοίως, οϋτω και Ιατρική». Συνεχίζων δέ λέγει πώς, αν ήμεθα κάτοικοι του παραδείσου, ασφαλώς δέν θα είχαμεν άνάγκην Ιατρών. Άφ' ότου όμως, μετά τό προπατορϊκόν άμάρτημα, ό έξωρισμένος του Παραδείσου ήκουσε τό «έν ιδρώτι του προσώπου σου...» υπό του Θεοϋ, τότε «παρεσχέθη ήμϊν ή εκ τής Ιατρικής προσαγομένη τοΐς κάμνουσι κατά τό ποσόν γοϋν, έπικουρία». Καί συνεχίζει: «Οϋ τοίνυν, έπειδή οϋ καλώς χρῶνται τῆ τέχνῃ τῆ Ιατρικῆ φευκτέον ήμϊν πᾶσαν την απ' αυτής ώφέλειαν. Οϋδέ γάρ έπειδή μαγειρικῆ προς τρυφῆς έπίνοιαν οϊ περι τάς ήδονάς άκόλαστοι κέχρηνται ή τῆ άρτοποιΐα ή τῆ ύφαντικῆ ήδη ήμᾶς πάσας όμου χρεΐ παρατεΐσθαι τάς τέχνας. Οϋτε οϋν φευκτέον πάντῃ τῆ τέχνῃ οϋτε επ' αυτήν πάσας τάς έλπίδας έχεις άκόλουθον».

Τάς γνώσεις του εκ τής Ιατρικῆς τάς χρησιμοποιεΐ με έξοχον τρόπον εις τάς παρουσιαζόμενας κατά τάς όμιλίαις του εύκαιρίας. Πολλάκις άντλων από την Ιατρικῆν εϊκόνας αναπτύσσει περιφρήτους σκέψεις εις θέματα καθαρως θεολογικά. Άξίζει τον κόπον να σημειώσωμεν έλάχιστα εκ των πολυπληθών εϊκόνων και παραστάσεων του εκ τής Ιατρικῆς. Έτσι εις ένα λόγον του⁽⁸⁾ έρμηνεύων τον προφήτην Ήσαΐαν δίδει όρισμούς χειρουργικῆς, οϊ όποιοι δέν απέχουν καθόλου των συγχρόνων πανεπιστημιακών παραδόσεων. «...Έπειδή τ ρ α υ μ α λύσις τῆς του σώματος συναφείας κατά μικρόν τι μέρος τῆς συναφείας διακοπῆς· ως και ό μ ω λ ω ψ ίχνος έστι πληγῆς ύφαιμον, θλασθέντος του σώματος εκ τής άντιτυπίας του πλήξαντος και τουτο δέ κάτι τι μέρος συνίσταται· και ή

(4) Άμάντου: Τόμος Ι.

(5) Δ. Μπαλάνου: «Πατρολογία».

(6) Άμάντου: Τόμος Ι.

(7) Migne, τόμος 31, σελ. 1044.

(8) Bareille: «Άπαντα Μ. Βασιλείου», τόμος ΙΙ, σ. 552.

φλεγμονή· ὄγκος ἐστὶ πυρώδης συρρεόντων ἐπὶ τὸ ἀσθενῆσαν μέρος τῶν ὑγρῶν καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων τὸ πεπονθός...». Κατὰ τρόπον δὲ θαυμαστὸν σπεύδει νὰ μεταφέρῃ τοὺς χειρουργικοὺς ὁρισμοὺς εἰς τὸν πνευματικὸν ὁργανισμὸν τῆς ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον ἐκλαμβάνει ὡς πλήρη καὶ ὠλοκληρωμένον σωματικὸν ὄργανισμὸν χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο τὴν ἰδίαν εἰκόνα μὲ τὸν ἀπόστολον Παῦλον.

«Τραύματα μὲν οὖν ἐστὶ τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σχίσματα· μώλωπες δὲ αἱ ὑπουλοὶ καρδία· φλεγμονὴ δέ, ἔπαρσις ψυχῆς ἐξ ἀλόγου οἰήσεως ὄγκουμένης καὶ διὰ τοῦτο ἐπαιρομένης κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ. Μάλαγμα μὲν οὖν ἐστὶ ὁ μετὰ πρᾶότητος καὶ ἐπιεικείας ταπεινωτικὸς τῶν ματαίων φυσιώσεων λόγος· Ἐλαιὸν δέ, ὁ μετὰ οἴκτου καὶ συμπαθείας τὸ δολερὸν καὶ ὑπουλον καὶ τραχὺ τῶν ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων καταλαεαίνων. Κατάδεσμον δέ, λόγος ὁ τὰ πρὸς διάσπασιν ἐπειγόμενα συγκρατῶν».

Ἄλλὰ καὶ ἡ Βιολογία δὲν εὐρίσκειται ἔξω ἀπὸ τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν ἔρευναν τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἐρμηνεύων τὸ «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν»⁽⁹⁾, ἀναλύει τὸ θέμα τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ. Ἐκεῖ κάμνει τὴν ἐξῆς παρατήρησιν: Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἔγκειται εἰς τοὺς «λόγους τῆς αὐξήσεως» ποὺ κατεβλήθησαν εἰς τὴν μήτραν καὶ οἱ ὁποιοὶ ἔχουν τὰς πρὸς «τὸ αὐξάνεσθαι ἐπιτηδειότητα». Δηλαδή ἡ αὐξήσις τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ ὑπόκειται εἰς νόμους—τοὺς νόμους τῆς κληρονομικότητος—ποὺ μεταβιβάζονται κατὰ τὴν καταβολὴν του εἰς τὴν μήτραν.

Τὸν περασμένον μόλις αἰῶνα ἦλθεν ἡ μελέτη τῶν νόμων τῆς κληρονομικότητος νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν παρατήρησιν αὐτὴν τοῦ Μ. Βασιλείου περὶ «χρωμοσώμων» καὶ «γονιδίων», στοιχείων ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀναπτυσσομένου ὄργανισμοῦ καὶ τὰ ὁποῖα περιέχονται ὡς συστατικὴ ὕλη τῶν ἀρχικῶν μη-

τρώων καταβολῶν, ἦτοι τοῦ ὠαρίου καὶ σπερματοζωαρίου. Παραθέτομεν τὴν σχετικὴν περιχοπὴν, ὅπως ὑπάρχει εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἀπάντων τοῦ Μ. Βασιλείου τοῦ Bareille⁽¹⁰⁾. «Αὐξάνεσθε οὖν. Οὐκ ἐάν γένη ἑκατὸν ἐτῶν ἀπὸ πρώτου μέχρι τοῦ ἑκατοστοῦ αὐξήσιν ἐπιδέχη, ἀλλὰ τοῦτο τὸ «Αὐξάνεσθε», ἐν ῥῆμα σοφῶς λεχθὲν, προνοητικῶς οικονομεῖται. Αὐξάνεσθε μέχρι τινός. Κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν τὴν καταβληθεῖσαν ἐν τῇ μήτρᾳ κατεβλήθησαν καὶ οἱ λόγοι τῆς αὐξήσεως. Ἄλλ' οὐ τὸ μετὰ ταῦτα νεώτερον τὸ τῆς ἡλικίας χάρισμα ἐπιγίγνεται, ἀλλ' αἱ μητρῶαι καταβολαὶ συγκαταβεβλημένας ἔχουσι τὰς πρὸς τὸ αὐξάνεσθαι ἐπιτηδειότητας».

Συνεχίζων εἰς τὴν αὐτὴν ὁμιλίαν του ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: «Τριετὲς τὸ παιδίον ἐμέτρησεν ὁ πατήρ· οἶδεν ὅτι τὸ διπλάσιον τοῦτου μέγεθος ἀπολήψεται ἐν τῇ τελειώσει. Ὅσος γὰρ ἐν τῇ τριετίᾳ τῷ μήκει ὁ ἄνθρωπος φαίνεται, δις τοσοῦτον ἔσται ἐν τῇ συμπληρώσει τῆς αὐξήσεως. Τοῦτο τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μέχρι πέρατος, μέχρις ὄρου». Τὴν παρατήρησιν αὐτὴν τοῦ Μ. Βασιλείου ἔρχεται μετὰ ἀπὸ αἰῶνας μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Waldeyer, Γερμανὸς ἀνατόμος, νὰ ἐπικυρώσῃ. Ἀναφερόμενος οὗτος εἰς τὰς ἀναλογίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος κατὰ τὰς διαφορὰς ἡλικίας, λέγει ὅτι ἡ σχέσις τοῦ μήκους τῆς κεφαλῆς πρὸς τὸ μήκος τοῦ ὅλου σώματος εἰς τριετὲς παιδίον εἶναι περίπου 1, 9:8. Εἰς τὸν ἐνήλικα ἡ σχέσις γίνεται 1:8 δηλαδή ὁ ἐνήλιξ ἔχει περίπου τὸ διπλάσιον ὕψος ἀπ' ὅτι ἔχει εἰς ἡλικίαν 3 ἐτῶν. Βέβαια εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν ὑπὲρ ἢ ὑπὸ τὸ μέσον ὕψος τύπους ἀνθρώπων, ὁμιλοῦμεν ὁμως διὰ κανονικὰς συνθήκας ἀναπτύξεως.

Θὰ ἤξιζε νὰ ἐμελετοῦσε κανεὶς λεπτομερῶς τὰ ὅσα ἀναφέρει ὁ σοφὸς Πατήρ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀπλῶς παραθέτομεν περιχοπὰς ἀπὸ τοὺς λόγους του, ποὺ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ τοποθετήσωμεν εἰς σύγχρονον σύγγραμμα περὶ γραφικῆς ἀνατομικῆς. «... Ἡ μὲν οὖν κεφαλὴ τοῦ ὅλου σώματος

(9) Bareille: «Ἀπαντα Μ. Βασιλείου», τόμος II, σελ. 470-471.

(10) Bareille: «Ἀπαντα Μ. Βασιλείου», τόμος IIβ σελ. 490-91-92.

ὑπερενέχουσα, τοῖς ὤμοις ἐπίκειται... Ἐν ταύτῃ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἐμπετήγασι δίδυμοι βολαί... Φυλακαὶ δὲ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ὀλίγαι. Χιτῶν ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἀρκεῖ οὗτος· οὐ γὰρ ἐδέχετο παχὺ κατασκευασθῆναι· Οὐκοῦν εἰς μὲν διανυγῆς, εἰς δὲ ἀραιός· ὁ μὲν κρυσταλλοειδής, ὁ δὲ κερατοειδής· ὁ προκεκαλυμμένος, στερεώτερος· ὁ ἔνδοθεν, ἀραιότερος ἵνα μὴ κωλύῃ τὴν πάροδον. Ὁ τρίτος πάλιν κρυσταλλοειδής, ἵνα ἐν αὐτῇ τὴν ἔμφρασιν καὶ τὴν διαύγειαν ἑκατέρω ἔχη».

Ὁ πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μας μᾶς δίδει πολὺν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας καὶ διὰ τὰς ἱατρικὰς ἀντιλήψεις τοῦ 4ου αἰῶνος⁽¹¹⁾.

Αἱ διαίται ἀποτελοῦσαν τότε ἕνα ἐνδιαφέρον πεδῖον τῆς θεραπευτικῆς. Εἰς μίαν παράγραφον τῶν λόγων του περὶ νηστείας γράφει: «Αἰσθάνεσαι ἱκανὸς νὰ φάγῃς κατὰ κόρον ὅλας τὰς ἡμέρας καὶ νὰ φορτώσῃς τὸν στόμαχόν σου μὲ ὑπερβολικὴν τροφήν. Ξέρω ὅμως ὅτι οἱ ἱατροὶ ἐπιβάλλουν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ ὄχι ἀφθονον καὶ βαρείαν τροφήν. Πῶς λοιπὸν γίνεται νὰ θέλῃς νὰ γεμίξῃς τὸν στόμαχόν σου προφασιζόμενος ὅτι εἶσαι ἀνίκανος νὰ νηστεύσῃς; Τί εἶναι καλύτερον διὰ τὸν στόμαχον; Νὰ περάσῃς μίαν ἡρεμον νύκτα μετὰ ἀπὸ ἕνα λιτὸν δεῖπνον ἢ νὰ κοιμηθῇς μὲ τὴν κοιλίαν φουσκωμένην ἀπὸ τὸ τελευταῖον γεῦμα; Καὶ τί λέγω νὰ κοιμηθῇς; Καλύτερα θὰ ἔλεγα νὰ στριφογυρίξῃς ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὸ κρεβάτι σου μουγκρίζοντας!» «Ἔτσι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα πού τρέφεται ὑπερβολικὰ ἀποδεικνύεται ὀλιγώτερον ἀνθεκτικὸν εἰς τὰς ἀσθενείας. Ἀντιθέτως ὁ ἐγκρατὴς ἄνθρωπος πού προτιμᾷ τὰς ἀπλᾶς τροφὰς ἀνθίσταται νικηφόρος εἰς τὴν φοβερὰν προσβολὴν τῆς νευρῆς, ἢ ὁποῖα τὸ ἀπειλεῖ». Τί θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προσθέσῃ κανεὶς εἰς ὅλα τὰ ἀνωτέρω παρὰ μόνον ἕνα χαρακτηριστικὸν τετραστίχον μᾶς ἀμερικανικῆς ἀσφαλιστικῆς ἐταιρείας ζωῆς:

Πᾶψε τὸ φαγοπότι!

Θυμήσου πῶς ὁ τάφος ἀνοίγει γιὰ σένα

ἕνα στόμα τρεῖς φορές πῶς πλατὺ
παρὰ γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους!

★

Ὁ Μ. Βασίλειος, πάντοτε φιλάσθενος, συνιστᾷ νὰ λέγεται εἰς τὸν ἄρρωστον «ἡ σοβαρότης καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀσθενείας του, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ν' ἀσχοληθῇ σοβαρὰ καὶ συνειδητὰ μὲ αὐτήν. Ἡ ἀσθένεια εἶναι καθ' ἑαυτὴν δυσάρεστον πρᾶγμα, ἀλλὰ αὐτὸ πού εἶναι χειρότερον εἶναι ἡ ἀσθένεια τῆς ψυχῆς. Ἀρετὴ καὶ ὑγεία εἶναι ἰδανικά. Τὰ ἀνθρώπινα ὄντα ἀσθενοῦν, διότι παραβαίνουν τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Χάνουν τὴν ὑγείαν των ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς διατροφῆς των ἢ ἄλλων αἰτίων νοσογόνων». «Καθὼς ὁ ἱατρὸς πού θεραπεύει τὴν ἀσθένειαν δὲν εἶναι ὁ ἴδιος πού τὴν προκαλεῖ, παρομοίως καὶ ὁ Θεὸς ἀπομακρύνει μὲν τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὁ Πάνσοφος καὶ συνετὸς Ὁδηγητὴς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μεταχειρίζεται τὴν κακίαν τοῦ διαβόλου διὰ νὰ διαπλάσῃ τίς ψυχές μας, ὅπως ὁ ἱατρὸς χρησιμοποιοῖ τὸ δηλητήριον τῆς ἐχίδνης διὰ νὰ παρασκευάσῃ σωτήρια φάρμακα»⁽¹²⁾.

Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ αἱ φροντίδες διὰ τοὺς ἀσθενεῖς ἦταν μέρος θρησκευτικῶν ὑποχρεώσεων. Διαπιστώνομεν ἀπὸ τὸν 2ον μ. Χ. αἰῶνα ὅτι αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες ἐνεπιστεύοντο εἰς μερικὰ πρόσωπα εἰδικὰ τὴν φροντίδα τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν πτωχῶν (ἔργα διακονίας). Ἄλλὰ ὁ Μ. Βασίλειος ἔδωσε τὴν λογικὴν σπουδαιότητα αὐτῆς τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ἰδρύσας τὸ πρῶτον δημόσιον νοσοκομεῖον. Τὴν ἐποχὴν του οἱ ἱατροὶ ἔμεναν εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐξασκοῦσαν τὸ ἐπάγγελμα χωρὶς νὰ ἀσχολοῦνται καθόλου μὲ τὴν νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λιμοῦ τοῦ ἔτους 368 ὁ Μ. Βασίλειος ἰδρύσεν εἰς τὰ περίχωρα τῆς Καισαρείας τὸ πρῶτον μεγάλο νοσοκομεῖον, τὴν περίφημον «Βασιλιάδα»—διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν ταξειδιωτῶν, τῶν τραυματιῶν, τῶν

(11) Bayer: «Revue des Progrès Therapeutiques» No 6, 1957.

(12) Bayer: «Revue des Progrès Therapeutiques», No 6 1957.

ἀστέγων καὶ τῶν λεπρῶν⁽¹³⁾. Διαπιστώνων ὁ Μ. Βασίλειος ὅτι τὸ ἔργον του ἀνταπεκρίνετο εἰς μίαν πραγματικὴν ἀνάγκην ἠρχισε νὰ συνιστᾷ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐξουσίας τῆς δικαιοδοσίας του τὴν ἰδρυσιν παρομοίων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, κυρίως λεπροκομείων. Ἔτσι εἶναι ὄχι μόνον ὁ πρῶτος ἰδρυτὴς ἑνὸς νοσοκομείου ἀξίου τοῦ ὀνόματός του, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὁ ἰδρυτὴς ἑνὸς δικτύου νοσοκομειακῶν ὑπηρεσιῶν διασπαρεισῶν σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Μ. Ἀσίαν. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς γράφων διὰ τὴν Βασιλειάδα λέγει: «Θὰ πρέπη νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὰ θαύματα τοῦ κόσμου: εἶναι τόσοι οἱ ἔνδεεῖς, οἱ ἀσθενεῖς ποὺ ἔρχονται ἐκεῖ καὶ αἱ περιποιήσεις ποὺ τοὺς κάνουν τόσοσιν θαυμασταί, καθὼς καὶ ἡ τάξις». Ἡ «Βασιλειὰς» περιελάμβανε τμήματα προοριζόμενα διὰ τοὺς γέροντας, τοὺς ξένους, τοὺς ἔνδεεῖς, τοὺς ἀνιάτους καὶ μίαν ἐνδιαφέρουσαν ὑπηρεσίαν διὰ τὴν περιθαλψιν τῶν λεπρῶν. Μετὰ τὸν λεπρὸν ἠσχολεῖτο μόνος τὸ ὁ Βασίλειος καὶ αὐτὸ ἐπροκαλοῦσε τὸν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων του.

Ὁ Γρηγόριος εἰς τὸν Ἐπιτάφιόν του μᾶς λέγει:⁽¹⁴⁾ «Ὁ δὲ Βασίλειος εἶχε τὸν νοῦν του εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ εἰς τὰς θεραπειὰς τῶν πληγῶν καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν θεραπείαν καὶ τὸν καθαρισμόν τῆς λέπρας ὄχι βεβαίως διὰ λόγου (ὅπως τὸν ἐθεράπευεν ὁ Χριστός), ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων». Ὁ Μ. Βασίλειος θέλει νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ περιφρονῇ τοὺς συνανθρώπους του, καθὼς καὶ νὰ ἀσκήται ἀγριότης εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Πρέπει νὰ ζητοῦμεν τὴν σωτηρίαν μας μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ ἄλλου καὶ νὰ κερδίσωμεν ἔτσι τὴν συγγνώμην τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μέγας Πατὴρ εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς ἱατροῦ καὶ ἀρρώστου. Δι' αὐτὸ πηγαίνει κοντὰ εἰς τὸν ἀρρώστον, μελετᾷ τὰ προβλήματα του, τὸν ἐνισχύει ψυχικῶς μὲ μοναδικὸν σκοπὸν νὰ τὸν θεραπεύσῃ. Ἡ «ἀνθρωπιστικὴ ἱατρικὴ» εἶχεν

εὔρει ἀπὸ τότε εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸν ἐνσαρκωτὴν τῆς. Πολὺ χαρακτηριστικὰ ὁ Γρηγόριος μᾶς λέγει:⁽¹⁵⁾... Διὰ τοῦτο δὲν ἀπηξίωνε ὁ Βασίλειος νὰ τιμᾷ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὰς ἀσθενείας των, καὶ δι' αὐτῶν ἀκόμη τῶν χειλέων του, ἀλλ' ἠσπάζετο αὐτοὺς ὡς ἀδελφούς, καίτοι δὲν ἦτο κανένας ἄσημος ἄνθρωπος.

Ἡ ἱατρικὴ, μετὰ 16 αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς του κατευθυνομένη σήμερον πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος, θὰ πρέπη νὰ θεωρῇ ὡς τὸν πρῶτον θεμελιωτὴν τῶν ἀρχῶν τῆς τὸν Μ. Βασιλείου.

Ὁ Μ. Βασίλειος δὲν ἔζησε πολλὰ χρόνια. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐνῶ ὡς χριστιανός, ἐπίσκοπος, ἐπιστήμων καὶ κοινωνικὸς ἐργάτης μᾶς φαίνεται ὡς μία ἀπὸ τὰς πλέον δυναμικὰς προσωπικότητας τοῦ αἰῶνός του, ὑπῆρξεν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἀσθενὴς καὶ τέλος νικημένος ἀπ' αὐτὴν του τὴν μακρὰν ἀρρώσθειαν ἀπέθανε μόλις 49 χρόνων τὴν 1ην Ἰανουαρίου 379 μ. Χ.

Καὶ διὰ νὰ ὑπενθυμίσωμεν κάτι ποὺ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος ἀρθροῦ ἐγράφη: Μολονότι σκοπὸς τοῦ Μ. Βασιλείου δὲν ὑπῆρξεν ἡ θεραπεία τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, δὲν θὰ ὑπερβάλωμεν τὴν πραγματικότητα ἐὰν θεωρήσωμεν τὸν Μέγαν Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ὡς ἓνα τῶν μεγάλων σκαπανέων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἰπποκράτους.

ΒΑΣ. ΚΕΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Migne: «Πατρολογία», τόμος 3ος καὶ 31ος.
Bareille: «Ἀπαντα Μ. Βασιλείου», τόμος I καὶ II.

Δ. Μπαλάνου: «Πατρολογία», Ἀθήναι.

Κ. Ἀμάντου: «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους», τόμος I.

«Baye r»: Revue des Progrès Thérapeutiques No 6. 1957.

Γ. Βερίτη (Α. Γκιάλια): «Ἐνας ἀληθινὸς Κοινωνιστὴς», «Ἀκτίνες», τόμος 1940, σελ. 74.

«Λόγοι Μ. Βασιλείου», ἔκδοσις «Ζωῆς», τόμος Α' καὶ Β'.

(13) «Ἐνας ἀληθινὸς Κοινωνιστὴς», «Ἀκτίνες» 1940, σελ. 74.

(14) Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ: «Ἐπιτάφιος

εἰς Βασίλειον».

(15) Αὐτόθι.

Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

Παρόμοιον λάθος δὲν συνέβη ἴσως ποτὲ εἰς τὴν ἱστορίαν. Μία αὐτοκρατορία χιλίων ἐτῶν, μὲ μίαν πνευματικὴν ζωὴν ἐξαιρετικῆς λαμπρότητος, ἐλημονήθη καὶ ἐκαλύφθη μὲ τὸν πέπλον τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς περιφρονήσεως.

Σήμερα ὅμως ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἀνακαλύπτει τὸ Βυζάντιον. Διότι ἡ χιλιετής Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία εἶναι ὁ μεγάλος ἀγνωστος εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην. Εἶναι ἀπιθάνως ὀλίγα τὰ ὅσα γνωρίζει περὶ τοῦ Βυζαντίου ὁ μέσος δυτικὸς Εὐρωπαῖος, ἀκόμη καὶ ὁ μὴ εἰδικὸς ἐπιστήμων. Ἐπίμονοι προλήψεις ἐκράτησαν τὸ Βυζάντιον μακρὰν ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον του.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Βυζαντίου, ποὺ συντελεῖται τώρα, ὀδηγεῖ εἰς τὴν πλήρη δικαίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ μεσαίωτος. Ἡ Βυζαντινὴ ζωγραφικὴ (*) πρὸ πάντων ἔγινε σχεδόν... τῆς μόδας. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔτυχε νὰ ἰδῶ εἰς τὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον ἢ τὴν Σουηδίαν, βυζαντινὰς εἰκόνας εἰς καταστήματα τέχνης, παρουσιαζομένας ὡς ἐξαιρετικὴ προσφορά τοῦ καταστήματος.

Τὴν μορφήν ὅμως, τὸν ἐνθουσιασμόν, θὰ ἔλεγα, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ βυζαντινὸς εὐρωπαῖος ἀνακαλύπτει τὸ Βυζάντιον, ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ εἰς τὸν τύπον.

Τὸ ἔγκυρον περιοδικὸν «Europa» π. χ. δημοσιεύει εἰς τὸ τεύχος τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἄρθρον τοῦ κ. Wolfgang Hoepker ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ κληρονομία τοῦ Βυζαντίου» (das Erbe von Byzanz). Παραλλήλως δημοσιεύονται πέντε εἰκόνες: ὁ παντοκράτωρ τοῦ Δαφνίου, ὁ ἄμβων τῆς μονῆς Διονυσίου (Ἅγιον Ὄρος), τὸ ἔσωτε-

ρικὸν τοῦ παρεκκλησίου τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Παντελεήμονος (Ἅγιον Ὄρος), ἡ ἐκκλησία Ἁγία Τριάς τοῦ ρωσικοῦ ἐρημητηρίου «Καρούλια» καὶ τὸ ἔσωτερικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας.

«Διαρκῶς σαφέστερον εἰσχωρεῖ ἡ χιλιετὴς αὐτοκρατορία τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν γενικὴν ἱστορικὴν συνείδησιν τῆς Εὐρώπης ὡς κραταῖα πολιτικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δύναμις», γράφει ὁ συγγραφεὺς. «Βραδῶς, ἀλλ' ὅμως σταθερῶς πίπτουν αἱ προκαταλήψεις καὶ ἐπεκτείνεται ὁ ὄριζον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθηματος καθὼς καὶ τῆς ἱστορικῆς σκέψεως εἰς τοὺς λευκῶνας τοῦ Βυζαντίου. Πάντοτε σαφέστερα ἀντιλαμβανόμεθα, πόσον πλουσιώτεροι γινόμεθα μὲ τὴν νέαν αὐτὴν ἀξιολόγησιν μιᾶς ἱστορικῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποία ἐπὶ τόσον μακρὸν διάστημα ἦτο ἀπωθημένη εἰς τὸ ἀκρότατον περιθώριον τῆς ἱστορικῆς μας συνειδήσεως».

Ὁ συγγραφεὺς ἀπασχολεῖται εἰδικώτερον μὲ τὴν τέχνην εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἄναφέρει τὸ Δαφνί, τὸν Ὄσιον Λουκᾶν, τὸν Μιστρᾶν, τὴν Νέαν Μονὴν τῆς Χίου, τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν μοναστηριακὴν ἐκκλησίαν τῆς Χώρας, πάλιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὅτι φέρουν εἰς φῶς αἱ παλινορθωτικαὶ ἐργασίαι τῶν ἀμερικανῶν εἰδικῶν εἰς τοὺς θόλους τῆς Χώρας ἀνήκει εἰς τὸ Ὁραιότατον, τὸ ὁποῖον συνεισέφερε ὄχι μόνον τὸ Βυζάντιον, ἀλλὰ ἡ τέχνη ὅλων τῶν ἐποχῶν τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μεσαίωτος, σημειώνει ὁ συγγραφεὺς, ἐξακολουθοῦν παραδόξως νὰ παραμελοῦνται ἀπὸ τὸν «προσκυνητὴν τῆς Ἑλλάδος», τοῦ ὁποῖου τὸ ἐνδιαφέρον συγκεντρῶται εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὸ Βυζάντιον ἦτο ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ προγονός (Stiefkind) εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν ἱστορικὸν πίνακα. Ἡ λέξις «Βυζαντινὸν» ἐσήμαινε τὸ σύμβο-

(*) Περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου 1958, μετὰ τὴν περάτωσιν τοῦ βυζαντινολογικοῦ συνεδρίου εἰς τὸ Μόναχον, ἔλαβε χώραν εἰς τὸ Recklinghausen, 800 χιλίωμ. βορειοδυτικῶς τοῦ Μονάχου διεθνὲς συνέδριον ἐπὶ θεμάτων βυζαντινῆς ζωγραφικῆς. Εἰς τὸ Recklinghausen μάλιστα ὑπάρχει ἀξιόλογον μουσεῖον βυζαντινῶν εἰκόνων.

λον τῆς δουλοφροσύνης, ἀπέδιδε συγχρό-
ως τὴν δεισδαιμονίαν καὶ τὰς θεολογικὰς
ἔριδας, τὴν κοινωνίαν τῶν «εὐνοουμένων»
καὶ τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν, τὴν διαρκῆ
σῆψιν. Δὲν ἔβλεπε κανεὶς πλέον τὸν μεγα-
λοπρεπῆ συνδυασμὸν ἑλληνισμοῦ καὶ Χρι-
στιανισμοῦ, ὁ ὁποῖος συνετελέσθη εἰς τὸ
Βυζάντιον. Μὲ δισταγμὸν ἀρχίζει κανεὶς
τώρα, ν' ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὸ χριστιαν-
ικὸν Βυζάντιον δὲν ἀνήκει ὀλιγότερον ἀ-
πὸ τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα εἰς τὸ σύν-
ολον τοῦ ἀνεπτυγμένου εὐρωπαϊκοῦ πολιτι-
σμοῦ, καταλήγει ὁ συγγραφεὺς.

★

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀφορ-
μὴν καὶ εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον ν' ἀ-
σχοληθῆ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Βυζαν-
τίου» ἦτο τὸ 11ον Διεθνὲς Συνέδριον τῶν
βυζαντινολόγων εἰς τὸ Μόναχον. Οἱ 450
ἐπιστήμονες ἐξ 28 χωρῶν, οἱ ὁποῖοι ἔλα-
βον μέρος εἰς τὸ συνέδριον, ἠσθάνθησαν
τὴν ἀνάγκην νὰ κάμουν διάκρισιν μεταξὺ
ἐαυτῶν καὶ τοῦ «βυζαντινισμοῦ», γράφει
ὁ κ. Herwig Weber εἰς τὴν μεγάλην γερ-
μανικὴν ἐφημερίδα «Frankfurter Allge-
meine» (22 Σεπτεμβρίου 1958). «Ὁ δυ-
τικὸς Εὐρωπαῖος ἀντιλαμβάνεται μὲ τὸν ὄ-
ρον «βυζαντινισμὸς» μίαν δουλοπρεπῆ στά-
σιν ἔναντι τῆς αὐθεντίας, δεσποτείας, τυ-
πολατρειᾶς καὶ διαφθοράς. Ἡ βυζαντινο-
λογία ἀντιθέτως, περὶ τῆς ὁποίας ἐπρόκει-
το εἰς τὸ Μόναχον, εἶναι ἡ ἐπιστήμη ὄλων
τῶν βιωτικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνατολικοῦ

ρωμαϊκοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἔζησεν ὑπὲρ
τὰ 1000 ἔτη, μέχρις ὅτου οἱ Τοῦρκοι κα-
τέκτησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ ἀρ-
χαῖον Βυζάντιον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου
αἰῶνος ἀπέκτησε τὸ Βυζάντιον κακὴν φή-
μην. Ἦρχισαν νὰ τὸ ταυτίζουσι μετὰ τὴν κα-
τάπτωσιν. Ὁ ὀρθολογισμὸς τῆς διαφωτί-
σεως διέδωσε τὴν φήμην περὶ τῆς κατα-
πτώσεως τῆς ἀνατολικῆς Ρώμης. Ἐδημι-
ονοργήθη μία καταπληκτικῶς πεπλανημένη
εἰκὼν τῆς ἱστορίας αὐτῆς τῆς αὐτοκρατο-
ρίας, ἕνας συνδυασμὸς δουλοφροσύνης καὶ
ἀποσκληρύνσεως. Κατὰ τὰ τελευταῖα 70
ἔτη ὅμως ἐπέτυχεν ἡ ἐπιστήμη τὴν ἀπελευ-
θέρωσιν τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τὴν ἐτυμηγο-
ρίαν αὐτῆν. Προπάντων αἱ παρελθούσαι
τρεῖς δεκαετίαι κατέστησαν σαφές, πόσον
ἰσχυρὰ ἦτο ἡ ἐπίδρασις τοῦ βυζαντινοῦ
πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀλλὰ καὶ
ἐπὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης.

★

Θὰ ἤθελα νὰ τελειώσω μετὰ μίαν σκέψιν:
Εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Βυζαντίου πρέ-
πει νὰ παίξουσι οἱ Ἕλληνες ἕνα σημαίνον-
τα ρόλον. Αἱ βυζαντιναὶ ἔρευναι εἰς τὴν
Ἑλλάδα (ἱστορία, θεολογία, φιλολογία,
ἀρχαιολογία, τέχνη, δίκαιον, λαογραφία)
πρέπει νὰ προαχθῶσι ἀκόμη περισσότερον.
Τὸ κράτος καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία πρέ-
πει νὰ βοηθήσουν. Ἐθνικὴ εἶναι ἡ
ὑπόθεσις αὐτή.

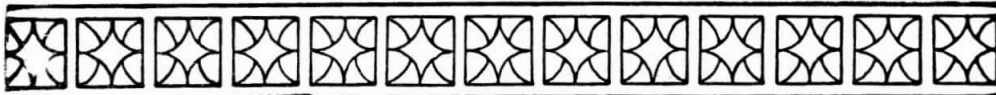
Π. ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ:

Σ Τ Ο Π Λ Ο Ι Ο

Στὸ πλοῖο τὸν ἀνθρώπινον ὕπνο ὁ Χριστὸς κοιμῶταν
Καὶ τάραζαν μανιάζοντας τὴ θάλασσα οἱ ἀνέμοι.
Τρόμος στοὺς ναυτὲς καὶ κραυγὴ πετοῦν «Σωτήρα, ξύπνα!
Βόηθα καὶ πάμε!» Ὁ Βασιλεὺς σηκώθη καὶ προστάζει,
Κῦμα κ' ἀνέμοι ἀσάλευτοι νὰ μείνουν. Ἔτσι ἐγίνη.
Καὶ μετὰ τὸ θάμα οἱ ναυτικοὶ γροίκησαν τὸ Θεό τους.
(Ἀπὸ τὰ «Δογματικά ἔπη»)

Ἐπὶδ. Ι. Μ. Σ.

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΚΑΙ Η ΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

Ἡ μεταπολεμικῶς παρατηρουμένη εἰς πολλὰς χώρας ἔντονος προσπάθεια πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν οικονομικῶν τῶν πόρων καὶ βελτίωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τῶν πληθυσμῶν τῶν, παραλλήλως πρὸς τὴν βραδέως πραγματοποιουμένην συνειδητοποίησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ δύο τρίτα, σχεδόν, τῶν κατοικῶν τοῦ πλανήτου μας ζοῦν ὑπὸ συνθήκας ἐν πολλοῖς πρωτογόνους, ἀπετέλεσαν ἰσχυρὸν κίνητρον διὰ τὴν ἔρευναν τῶν προβλημάτων τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ κλάδου τούτου τῆς οικονομικῆς θεωρίας.

Τόσον εἰς τὴν θεωρητικὴν ἀνάλυσιν τῶν σχετικῶν προβλημάτων ὅσον καὶ εἰς τὰ πολυπληθῆ προγράμματα οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων χωρῶν, ἰδιαίτερα σημασία δίδεται εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς καταναλώσεως, ἀπὸ τὰς ἀντιδράσεις τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται τελικῶς ἡ δημιουργία τῶν προϋποθέσεων, εἰς τὰς ὁποίας στηρίζεται συνήθως ἡ ἐπιτυχία ἐκάστου τοιοῦτου προγράμματος.

Τὸ γεγονός, ἄρ' ἐνός, ὅτι μέγα τμήμα τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἤσθάνθη ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν του τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς τεχνικῆς προόδου καὶ ἄρ' ἐτέρον αἱ τεράστια δυνατότητες ἀξιοποιήσεως παρθένων ἢ ἀτελῶς ἐκμεταλλευομένων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς ἐπανερχομένας συζητήσεις τοῦ θέματος τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ, καθιστοῦν τὴν ὅλην κίνησιν περὶ τὸ θέμα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἰδιαίτερος ἐνδιαφέροντος ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ. Εἰδικώτερον, τὸ κεφάλαιον τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς ἐν γένει ρυθμίσεως αὐτῆς παρουσιάζει ἰδιαίτερον πολιτιστικὸν ἐνδιαφέρον, διότι εἰς αὐτὴν ἀντικατοπτρίζεται ὁ τρόπος τῆς συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν μαζῶν εἰς τὴν προσπάθειαν καὶ τὰς θυσίας διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Αἱ γραμμὰι ποῦ ἀκολουθοῦν ἀποτελοῦν

ἀπόπειραν ἐμφανίσεως τῆς θέσεως τῆς καταναλώσεως εἰς τὰ προγράμματα οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ι. ΦΥΣΙΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

Ἡ ρύθμισις τῆς καταναλώσεως ἀποτελεῖ τμήμα τῆς ὅλης πολιτικῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως μίας χώρας καὶ συνίσταται εἰς τὸ σύνολον τῶν μέτρων, τὰ ὁποία τείνουν νὰ διαμορφώσουν τὴν καταναλώσιν εἰς τὴν χώραν ταύτην κατὰ τρόπον εὐνοοῦντα, κατὰ τὸ δυνατόν περισσότερον, τὴν οικονομικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν⁽¹⁾.

Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις σημαίνει, εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, αὔξησιν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ καλύτεραν κατανομήν τούτου. Εἰς τὰ σχέδια οικονομικῆς ἀναπτύξεως καθορίζεται ἡ ἐπιδιωκτέα αὔξησις τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καθὼς καὶ ὁ χρόνος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δέον νὰ πραγματοποιηθῇ αὕτη. Τελικὸς σκοπός, φυσικά, εἶναι ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἡ ὁποία δὲν προϋποθέτει πάντοτε αὔξησιν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος ἢ τῆς συνολικῆς καταναλώσεως, δυναμένη νὰ πραγματοποιηθῇ ἀπλῶς διὰ τῆς καλύτερας κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς καταναλώσεως (πρόβλ. περίπτωσιν Ἰνδιῶν). Καὶ ἐπειδὴ ἡ αὔξησις τοῦ εἰσοδήματος εἶναι συνάρτησις κυρίως τοῦ ἕψους, τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς κατευθύνσεως τῶν ἐπενδύσεων, τὰ προγράμματα οικονομικῆς ἀναπτύξεως καθορίζουν συνολικῶς τὸν ὄγκον

(1) Ἐφ' ὅσον ὁμιλοῦμεν περὶ ρυθμίσεως καὶ προγράμματος αὐτονόητον τυγχάνει ὅτι ἀναφερόμεθα πάντως εἰς οικονομίαν διευθυνομένην, δηλαδὴ εἰς οικονομίαν, εἰς τὴν διαμορφωσὶν τῆς ὁποίας τὸ Κράτος συμμετέχει ἐνεργῶς. Ἡ συμμετοχὴ αὕτη δυνατόν νὰ εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον εὐφρεία καὶ ἔντονος, προσδιορίζουσα οὕτω τὴν θέσιν τῆς οικονομίας εἰς τὴν κλίμακα μεταξὺ ἐλευθέρως καὶ πλήρως διευθυνομένης.

τῶν ἀναγκαιῶν ἐπενδύσεων, καθὼς καὶ τὴν κατευθύνσιν αὐτῶν κατὰ τομεῖς καὶ τὸν ρυθμὸν, μὲ τὸν ὁποῖον δέον αὐταὶ νὰ πραγματοποιηθῶσιν. Αἱ ἐπενδύσεις ὁμως προϋποθέτουν χρηματοδότησιν. Καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀνακύπτουν ἐν προκειμένῳ, τὸ κυριώτερον εἶναι τὸ ποῖος θὰ χρηματοδοτηθῆ τὰς ἐπενδύσεις.

Δύο εἶναι αἱ πηγαὶ χρηματοδοτήσεως: Ἡ ἐσωτερικὴ ἀποταμιεύσις καὶ τὸ ξένον κεφάλαιον. Τοῦ δευτέρου ὁ χαρακτήρ εἶναι συμπληρωματικὸς καὶ ὁ ρόλος του συνήθως περιορίζεται εἰς μίαν μεταβατικὴν περίοδον, μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ συνεπιείρ τῆς ἀναπτύξεως αὐξήσις τοῦ εἰσοδήματος εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δύναται νὰ προσφέρῃ τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῶν ἐπενδύσεων ἀποταμιεύσεις. Καὶ τοῦτο χωρὶς διόλου νὰ σημαίνει, ὅτι καὶ μετὰ τὴν μεταβατικὴν περίοδον δὲν θὰ εἶναι ἐπιθυμητὴ ἡ εἰσοδὴ τοῦ ξένου κεφαλαίου. Ἐκεῖνο ὁμως πού εἶναι γενικῶς παραδεκτὸν εἶναι ὅτι τὸ ξένον κεφάλαιον εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐφαρμογῆς ἑνὸς προγράμματος οικονομικῆς ἀναπτύξεως: ἡ μόνιμος ὁμως πηγὴ χρηματοδοτήσεως τοῦ προγράμματος, ἡ ὁποία πρέπει, ἐν τῇ προόδῳ τῆς ἐφαρμογῆς του, νὰ ἀποβῇ καὶ ἡ σημαντικώτερα, εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἀποταμιεύσις.

Αὐτὸ εἶναι τὸ περίφημον πρόβλημα τοῦ σχηματισμοῦ κεφαλαίου εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας⁽²⁾, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ἄλλην ὄψιν τοῦ νομίσματος πού λέγεται κατανάλωσις. Τὸ εἰσόδημα, ὡς γνωστὸν, κατανέμεται μετὰξὺ τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως, ἡ ὁποία γίνεται, ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας, ἐπένδυσις.

Οὕτως, ἡ ἀναγκαία διὰ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν αὐξήσις τῶν ἐπενδύσεων θὰ πραγματοποιηθῇ, γενικῶς εἰπεῖν, εἰς βάρους τῆς καταναλώσεως.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀνακύπτει ἡ ἀνάγκη μιᾶς ρυθμίσεως τῆς καταναλώσεως. Τοὺς ἐπιδιωκτέους στόχους θὰ τοὺς ἔξη καθορίσει δι' αὐτὴν τὸ πρόγραμμα οικονομικῆς

ἀναπτύξεως, τὸ ὁποῖον αὕτη καλεῖται νὰ ὑπηρετήσῃ. Καὶ ἀποστολὴ τῆς θὰ εἶναι νὰ ἐπιλέξῃ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ μέτρα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιτύχουν τοὺς τεθέντας στόχους. Τὸ πρόγραμμα θὰ καθορίξῃ συνολικῶς τὸ ἀνώτατον ὄριον καταναλώσεως κατ' ἔτος ἢ κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις του. Καί, ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος του, θὰ προχωρήσῃ καθορίζον, μὲ μικροτέραν ἢ μεγαλυτέραν εἰδίκευσιν, εἰδικώτερα ὄρια εἰς τοὺς ἐπὶ μέρους τομεῖς τῆς καταναλώσεως.

Μέχρι τοῦδε ἀνεφερόμεθα εἰς τὴν κατανάλωσιν ὡς σύνολον. Εἰς τὸ ἐξῆς τὸ θέμα περιορίζεται εἰς τὸν τομέα τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως, δεδομένου ὅτι ἡ δημοσία κατανάλωσις προσδιορίζεται κατὰ τρόπον ἀποφασιστικὸν ἀπὸ πολιτικὰ κριτήρια καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ ἐχρειάζετο ἄλλου τύπου ἀνάλυσις.

Ὁ καθορισμὸς ὁμως ἀνωτάτων ὁρίων εἰς τοὺς ἐπὶ μέρους τομεῖς τῆς καταναλώσεως θὰ εἶναι, φυσικὰ, προῖον μελέτης καὶ ἀναλύσεως, ἡ ὁποία θὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν κάτωθι στοιχείων:

II. ΑΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

Α'. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ζητηθοῦν ἀπὸ τὴν οικονομίαν ἀποταμιεύσεις μεγαλυτέρας ἀπὸ ἐκεῖνας πού ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ. Τὸ ὕψος τῶν ἀποταμιεύσεων εἶναι συνάρτησις τῆς δυναμικότητος τῆς οικονομίας ὡς αὕτη ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ συνολικὸν καὶ τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα καὶ εἰς τὴν κατανόμην του.

Β'. Τὸ θεωρούμενον ὡς κατώτατον ὄριον συντηρήσεως καὶ αἱ συνθήκαι περὶ τὴν κατανάλωσιν καὶ ἀποταμιεύσιν γενικῶς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τάξεις εἰσοδήματος, θὰ δώσουν τὰ γενικὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ κινηθῇ τὸ πρόγραμμα καὶ ἡ πολιτικὴ καταναλώσεως.

Ὡς προκύπτει ἀπὸ τὴν μελέτην διαφόρων προγραμμάτων ἀναπτύξεως, αἱ περὶ τὴν κατανάλωσιν καὶ ἀποταμιεύσιν συνθήκαι δυσκόλως εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθοῦν καὶ πᾶσα προσπάθεια μεταβολῆς των ἀντιμετωπίζει σοβαρὰν ἀντίδρασιν.

Γ'. Προτοῦ διατυπωθῇ τὸ βᾶσει τῶν σκο-

(2) Βλ. R. Nurkse: «Problems of capital formation in underdeveloped countries», Oxford 1957.

πῶν τοῦ προγράμματος «δέον» πρέπει νὰ ἀναλυθῆ καὶ μελετηθῆ τὸ «ἔν».

1. Οὕτως, εἰς πίναξ ἐμφαίνων τὴν παροῦσαν διάρθρωσιν τῆς καταναλώσεως κατὰ ἀγαθὸν καὶ ὑπηρεσίαν εἰς ἀπόλυτα μέρη καὶ εἰς ποσοστὰ εἶναι ἀναγκαῖος.

Ἐκ μιᾶς σειρᾶς τοιούτων πινάκων, κατηγοριομένων βάσει τῶν δεδομένων παλαιότερων ἐτῶν, θὰ διαπιστωθῶν αἱ ἀπόλυτοι καὶ αἱ σχετικαὶ μεταβολαὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς καταναλώσεως τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, αἱ ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ ὕψους τοῦ εἰσοδήματος ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ συνολικοῦ ὕψους τῆς καταναλώσεως ἀφ' ἑτέρου. Καὶ βάσει τῆς σειρᾶς αὐτῆς τῶν μεταβολῶν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογισθῆ εἰς συντελεστῆς τῆς κατὰ προῖον εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος (income elasticity) (3).

Ὁ συντελεστῆς οὗτος ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα, διότι βάσει αὐτοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογισθῆ ἐνδεικτικῶς τὸ ὕψος, πρὸς τὸ ὁποῖον θὰ τεῖνῃ ἡ καταναλῶσις ἐκάστου εἶδους ὕστερα ἀπὸ κάθε αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματος, ἡ ὁποία θὰ πραγματοποιηθῆ διὰ τῆς προόδου τοῦ προγράμματος, ἔφ' ὅσον αἱ συνήθειαι περὶ τὴν καταναλῶσιν παραμένουν σταθεραί. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει νὰ μελετηθῆ καὶ ἡ ἐλαστικότης ὑποκαταστάσεως τῶν διαφόρων ἀγαθῶν τῆς αὐτῆς κατηγορίας μεταξὺ τῶν.

Οὕτως ὁμως θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν μίαν χονδρικήν εἰκόνα τῆς διαρθρώσεως, τὴν ὁποίαν θὰ τεῖνῃ νὰ λάβῃ ἡ καταναλῶσις διὰ τῆς προόδου τοῦ προγράμματος.

Μὲ βάσιν δὲ τοὺς δύο αὐτοὺς πίνακας, τῆς παρούσης διαρθρώσεως τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς μελλοντικῆς τοιαύτης καὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰ δεδομένα περὶ κατωτάτου ὁρίου συντηρήσεως καὶ καταναλωτικῶν συνθηγιῶν, θὰ πρέπει νὰ αποφασίσωμεν ἐὰν καὶ ποῦ ἡμπορῆ καὶ πρέπει ἡ παροῦσα καταναλῶσις νὰ μειωθῆ ἢ νὰ μὴν αὐξηθῆ συμμετρῶς πρὸς τὸ εἰσόδημα καί,

ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κατὰ ποῖον ποσοστὸν, ὥστε νὰ ληφθοῦν τὰ πρὸς τοῦτο κατάλληλα μέτρα.

Τὰ περιθώρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ πρέπει νὰ περιορισθῆ ἡ συνολικὴ καταναλῶσις, θὰ τὰ καθορισθῆ τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ προγράμματος ὕψος ἐπενδύσεων.

Ὅμως, τὸ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον πρέπει νὰ μειωθῆ ἢ νὰ αὐξηθῆ ἡ καταναλῶσις ἐνὸς συγκεκριμένου εἶδους θὰ καθορισθῆ κατὰ κύριον λόγον ἀπὸ παράγοντας ἐξωοικονομικοῦς.

2. Προκειμένου νὰ καταρτισθῆ πρόγραμμα λεπτομερῆς καὶ ἐφαρμοσίμον, δέον τοῦτο νὰ στηριχθῆ καὶ ἐπὶ τῆς μελέτης πινάκων ἐμφαινόντων τὴν διάρθρωσιν τῆς καταναλώσεως εἰς τὰς διαφόρους εἰσοδηματικὰς τάξεις, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος τῆς ζήτησεως κατὰ εἰσοδηματικὰς τάξεις. Διότι τότε μὲ κάποιαν μεγαλυτέραν βεβαιότητα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προτείνῃ τις τὰ συγκεκριμένα μέτρα. Καὶ πάλιν ὁμως ἡ εἰκὼν θὰ εἶναι ἐλλιπής, διότι πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ μεταβολαὶ εἰς τὴν κατανομήν τοῦ εἰσοδήματος καθὼς καὶ ἡ ἀστικοποιήσις ἀγροτικῶν πληθυσμῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπέρχονται συνεπείᾳ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος καὶ θὰ προκαλοῦν περαιτέρω μεταβολὰς εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς καταναλώσεως (συνολικῶς καὶ κατὰ τάξεις).

Οὕτω καθίσταται ἔκδηλος ἡ ζῶτικὴ σημασία, τὴν ὁποίαν κέκτηται διὰ τὴν διενέργειαν οἰασδήποτε ἐρεῦνης καὶ τὴν κατὰστρωσιν ἑλλόγου καὶ ἐφαρμοσίμου προγράμματος ἢ ὑπαρξίς λεπτομερῶν καὶ ἀκριβῶν στατιστικῶν στοιχείων. Ἐν προκειμένῳ πολὺτιμον βοήθειαν προσφέρουν τὰ στοιχεῖα τῆς οὕτω καλουμένης ἐρεῦνης τῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν, τὰ ὁποῖα καὶ μόνον εἶναι δυνατόν νὰ δώσουν κάποιαν εἰκόνα τῆς κατὰ τάξεις εἰσοδήματος διαρθρώσεως τῆς καταναλώσεως.

3. Περαιτέρω πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ δι' ἐκάστην κατηγορίαν τῶν ἀγαθῶν καταναλώσεως ποῖον ποσοστὸν τῆς καταναλισκομένης ποσότητος εἰσάγεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ νὰ ἐπιδιωχθῆ ἐπηρεασμὸς τῆς καταναλώσεως τῶν συμφωνοῦν, ἀφ' ἑνός,

(3) Βλ. Elements of a programme for raising income and employment levels in Italy over the ten years 1955-1964, Rome 1953, (Πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ ὡς σχεδίου Βανόνι), Πίναξ 28, σ. 62.

πρὸς τὰς ἀνάγκας συναλλάγματος τῆς ἀναπτυσσομένης οικονομίας διὰ τὴν εἰσαγωγὴν κεφαλαιουχικοῦ ἐξοτλισμοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὰς δυνατότητας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν ἀλλοδατὴν εἰς τὴν παραγωγὴν ἐκάστης κατηγορίας προϊόντων (τεχνικά, ὀργανωτικά κλπ. προϋποθέσεις). Καὶ πάντως κριτήριον διὰ τὴν πραγματοποιήσῃ τῆς ὑποκαταστάσεως, εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, θὰ εἶναι τὸ ποῖα λύσις μᾶς δίδει τὴν μεγαλύτεραν αὐξησὴν εἰσοδήματος ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν καλύτεραν κατανομήν του.

4. Πολλὴ συζήτησις γίνεται⁽⁴⁾ διὰ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς καταναλώσεως ἕνα σύνολον ψυχολογικῶν παραγόντων, οἱ ὅποιοι εἶναι γνωστοὶ μὲ τὸν ἀγγλικὸν ὄρον «demonstration effect» (τὸ ἀποτελεσμα ἐκ τῆς τάσεως πρὸς ἐπίδειξιν, ἢ μίμησιν). Τὸ νόημα εἶναι ὅτι τὸ πραγματικὸν γεγονός τῆς τάσεως, ἢ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὰ κατώτερα καὶ τὰ μέσα εἰσοδηματικά στρώματα, νὰ μιμοῦνται τὸν τρόπον διαβιώσεως τῶν ἀνωτέρω εἰσοδηματικῶν τάξεων ἀπολεῖ παράγοντα συνδιαμορφοῦντα τὸ ἕνός καὶ τὴν διάρθρωσιν τοῦ συνόλου τῆς καταναλώσεως. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἰσχύει τόσον ἐπὶ διεθνούς πεδίου ὅσον καὶ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἐκάστης ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας. Οὕτως ἢ στενωτέρα καὶ διὰ παντοίων μέσων (κινηματογράφος, ραδιόφωνον, ταξίδια, τύπος κλπ.) ἐπικοινωνία τῶν ὀλιγώτερον προηγμένων οικονομικῶς χωρῶν μὲ τὰς περισσότερον προηγμένας δημιουργεῖ εἰς τὰς ἀνωτέρας εἰσοδηματικὰς τάξεις τῶν ὀλιγώτερον προηγμένων χωρῶν τὴν τάσιν μιμήσεως τῆς ἀνωτέρας κατάθλιμης διαβιώσεως τῶν χωρῶν αὐτῶν, καὶ εἰς τὰς κατωτέρας εἰσοδηματικὰς τάξεις τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας τὴν τάσιν μιμήσεως τῶν ἀνωτέρω εἰσοδηματικῶν τάξεων, τῆς χώρας αὐτῆς.

Ἡ τάσις αὕτη πρὸς μίμησιν καθιστᾷ, διὰ τῆς ἐπιδείξεως, ἐκδήλους τὰς ἀνισότητας εἰς τὴν κατανομήν τοῦ εἰσοδήματος

καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιτείνει τὴν ροπὴν πρὸς καταναλώσιν καὶ ἄρα τὴν ροπὴν πρὸς αὐξησὴν τῶν εἰσαγωγῶν—διότι συνήθως εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας ἡ ἐγχώριος παραγωγή δὲν προσφέρει ἀγαθὰ ἀνωτέρας καὶ πολυτελοῦς καταναλώσεως—ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐντείνει τὴν δυσαρέσκειαν εἰς τὰ εὐρῆα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ προκαλεῖ ἰσχυρὰς πιέσεις δι' αὐξήσεις τῶν μισθῶν καὶ γενικῶς τῶν τιμῶν. Καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀποτελέσματα κάθε ἄλλο παρὰ βοηθοῦν τὸ πρόγραμμα οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἐντονώτερον εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας, φαίνεται ὅτι ἔχει χαρακτηριστὰ καθολικόν: Οὕτω μία ἔρευνα τῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν εἰς τὰς ΗΠΑ, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Nurkse⁽⁵⁾, ἀπέδειξεν ὅτι ὀλόκληρος ἡ εἰς τὴν χώραν αὐτὴν πραγματοποιουμένη ἀποταμίεσις γίνεται ἀπὸ τὰ ἀνώτατα εἰσοδηματικά στρώματα, τὰ ὁποία ἀποτελοῦν μόνον τὸ 25% τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ 75% τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἀποταμιεύουν καθόλου ὄχι, βεβαίως, διότι τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἰς τὰς ΗΠΑ εἶναι χαμηλόν—εἶναι πενταπλάσιον τοῦ ἐλληνικοῦ—ἀλλὰ διότι, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην, ἡ σύνθεσις τῆς καταναλώσεως τῶν ἀνωτέρων εἰσοδηματικῶν τάξεων προκαλεῖ διὰ τῆς μιμήσεως πολυπλασιασμὸν τῶν ἀναγκῶν εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε τίποτε νὰ μὴ μένη δι' ἀποταμίευσιν.

Εἰς τὴν ἀποψιν αὐτὴν ὑπάρχει καὶ ὁ ἀντίλογος⁽⁶⁾, ὅτι ὄχι μόνον διὰ τὰς κακὰς ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς καλὰς καταναλωτικὰς συνηθειὰς ἰσχύει ὁ κανὼν τῆς μιμήσεως καὶ ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου δυνατὴ καὶ ἐπιδιωκτέα ἡ ἀπομίμησις ἐκ μέρους τῶν κατωτέρων εἰσοδηματικῶν τάξεων τῶν ἀποταμιευτικῶν συνηθειῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀνακύπτει ὁ ρόλος, τὸν ὁποῖον καλεῖται νὰ διαδοραματίσῃ ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον «ἡγέτις τάξις» τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, δίδουσα τὸν τόνον καὶ τὸ παράδειγμα εἰς τὴν ὅλην προσπάθειαν τῆς οικονομικῆς περισυλλογῆς

(4) Βλ. R. Nurkse, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 58 ἐπ., καὶ P. Bauer καὶ B. Yamey, «The economics of underdeveloped countries», London 1957, σ. 137 ἐπ.

(5) Ἐνθ' ἀνωτ. σ. 61.

(6) Βλ. Bauer-Yamey, ἔνθ' ἀν. σελ. 139.

καὶ τῆς ἐντάσεως τῶν ἐνεργειῶν διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Καὶ ἀποδεικνύεται οὕτω ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὸ πρόγραμμα οικονομικῆς ἀναπτύξεως διὰ τὴν ἐπιτύχην, ἔχει ἀνάγκην τῆς καταλλήλου ἀτμοσφαιρας, ἡ ὁποία θὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου τμήματος τοῦ πληθυσμοῦ.

5. Μία βαθυτέρα ἔρευνα τῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἐπιδρῶν καὶ διαμορφώνουν τὰς καταναλωτικὰς καὶ ἀποταμιευτικὰς συνηθείας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας θὰ καταστήσῃ ἐμφανῆ τὴν ἀνάγκην μελέτης τῶν ἐπιδράσεων, πού ἀσκει ἐπὶ τῶν συνηθειῶν τούτων τὸ τυχὸν ὑπάρχον σύστημα κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων. Ἐν προκειμένῳ ὁμως ὑπάρχει καὶ ἡ ἀποψις, ὅτι διὰ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ρόλον σοβαρὸν παίζουν αἱ ἀποταμιεύσεις ἐκ κερδῶν, κυρίως, τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι καὶ εἰς ἀπόλυτους ἀριθμοὺς εἶναι σημαντικαί, ἐνῶ μικρὰ εἶναι ἡ σημασία τῶν ιδιωτικῶν ἐκείνων ἀποταμιεύσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν κάλυψιν δαπανῶν ἀσθενείας ἢ γήρατος καὶ αἱ ὁποῖαι συμψηφίζονται μὲ τὴν ταυτοχρόνως διενεργουμένην ὑπερκατανάλωσιν τῶν εἰς παλαιότερας περιόδους πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποταμιεύσαντων.

6. Προτοῦ διατυπωθῆ τὸ πρόγραμμα πρέπει ἡ ἔρευνα νὰ παρακολουθήσῃ τὴν πορείαν τῆς σχέσεως μεταξὺ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ καταναλώσεως. Αὐξάνει (ἐνταῦθα δὲν ἀνεφερόμεθα εἰς ἀπόλυτα μεγέθη, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς αὐξάνουν), ἡ κατανάλωσις ἀναλόγως τοῦ εἰσοδήματος, δηλαδὴ ἐξακολουθεῖ ἡ κατανάλωσις νὰ ἀποτελῆ τὸ αὐτὸ ποσοστὸν τοῦ ἐκάστοτε αὐξανομένου εἰσοδήματος ἢ μήπως τὸ ποσοστὸν αὐτὸ μειοῦται;

Ἡ ἀποψις τοῦ Keynes περὶ τῆς φθινούσης ὀριακῆς ροπῆς πρὸς κατανάλωσιν δὲν φαίνεται νὰ ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῆς σχέσεως τῶν συνολικῶν μεγεθῶν καταναλώσεως καὶ εἰσοδήματος, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ αὐξησης τοῦ εἰσοδήματος πραγματοποιεῖται κατὰ τρόπον σταθερὸν, χωρὶς μεγάλας διακυμάνσεις. Ἡ

διαπίστωσις αὕτη ἀνατρέπει εὐλογοφανεῖς προσδοκίας καὶ ὀδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ προβλέψεις περὶ τοῦ ἀπολύτου ἴψους καὶ τῆς μελλοντικῆς συνθέσεως τῆς καταναλώσεως δέον νὰ στηριχθοῦν ἐπὶ τῶν προβλέψεων περὶ τῆς ἐξελίξεως ὄχι μόνον α) τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, ἀλλὰ καὶ β) τῶν σχετικῶν τιμῶν καὶ γ) τοῦ πληθυσμοῦ. Οὕτω λ. χ. ἀπὸ ἐρέυνας τοῦ Σουηδικοῦ Ἰνστιτούτου Βιομηχανικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν προέκυψε ὅτι ἀντὶ, συνεπεῖα τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος, τὸ ποσοστὸν τῆς καταναλώσεως τροφίμων ἐν σχέσει πρὸς τὴν συνολικὴν κατανάλωσιν νὰ μειωθῆ, ὡς εὐλόγως θὰ ἀνεμένε τις, παρὰ ταῦτα τὸ ποσοστὸν τοῦτο παρέμεινε σταθερὸν. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο δέον νὰ ἀποδοθῆ 1) εἰς τὴν αὐξησην τοῦ πληθυσμοῦ, 2) εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν σχετικῶν τιμῶν (δηλ. ἕψωσις εἰς τὰς τιμὰς τροφίμων μεγαλυτέρα τῆς ἕψωσεως εἰς ἄλλας τιμὰς) καὶ 3) εἰς τὴν στροφὴν τῆς καταναλώσεως πρὸς τρόφιμα ἀνωτέρας ποιότητος (λ. χ. κρέας νωπὸν ἀντὶ κονσέρβας, περισσότερα λαχανικὰ κλπ.).

7. Ἐπίσης, προκειμένου ἰδίως περὶ χωρῶν ὡς ἡ Ἑλλάς, ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη ὅπως, οἱ ἔχοντες τὴν εὐθύνην τῆς καταρτίσεως τοῦ προγράμματος οικονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐιδικότερον τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἀφορῶντος τὴν κατανάλωσιν, μελετήσουν τὴν διάρθρωσιν καὶ τὰς ἰδιομορφίας τῆς καταναλώσεως ἀνεπτυγμένων χωρῶν. Καὶ τοῦτο διότι οικονομία μὲ καταναλωτικὸν κοινόν, ὡς τὸ ἐλληνικόν, παρουσιάζουν τὴν ἰδιοτυπίαν, ὅτι ἐνῶ ἔχουν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ μὴ ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένης οικονομίας, ἐν τούτοις ἓνα μεγάλο τμήμα τοῦ καταναλωτικοῦ τῶν κοινῶν ἔχει νοοτροπίαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον δυτικοευρωπαϊκὴν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι μία πραγματικότης πού δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀγνοηθῆ.

III. Η ΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

(Μέτρα, προϋποθέσεις καὶ συνέπειαι ἐκάστου).

Γενικῶς δύναται ἐν προομίῳ νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ ληφθησόμενα μέτρα, τὰ ὁποῖα καὶ ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τῆς ρυθμίσεως τῆς καταναλώσεως, εἶναι συνάρτησις τοῦ

χαρακτήρος τῆς οικονομίας (ἐλευθέρᾳ ἢ πλήρως διευθυνομένῃ;) Μία αὐστηρὰ ρύθμισις καταναλώσεως προϋποθέτει διοικητικὴν ὀργανώσιν κατάλληλον νὰ παρακολουθήσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς. Καὶ αὐτὴ ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις λείπει συνήθως ἀπὸ τὰς ὑπαναπτύκτους οικονομίας.

Α'. Μέτρα ἀποβλέποντα θετικῶς εἰς τὸν περιορισμὸν ἢ, ἀκριβέστερον, τὴν μὴ σύμμετρον πρὸς τὸ εἰσόδημα αὐξησιν τῆς καταναλώσεως:

Ταῦτα διακρίνονται εἰς:

α) Νομισματικὰ καὶ Πιστωτικὰ μέτρα.

(i) Εἰς τὴν νομισματικὴν ἀρχὴν ἀνήκει ἡ φροντίς τῆς παρακολουθήσεως τοῦ τρόπου διαμορφώσεως τῶν χρηματικῶν εἰσοδημάτων καὶ τῆς ἀποτροπῆς τοῦ ἐνδεχομένου δημιουργίας προσθέτων τοιούτων, ὅταν προβλέπεται ὅτι ταῦτα θὰ στραφοῦν πρὸς τὴν κατανάλωσιν κατὰ τρόπον μὴ σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ προγράμματος.

Τὸ σύνθημα δέ, κυρίως εἰς τὰς μὴ ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένας οικονομίας, εἶναι ὅτι πᾶσα αὐξήσις τῶν χρηματικῶν εἰσοδημάτων κατευθύνεται κατὰ μέγιστον ποσοστὸν εἰς τὴν κατανάλωσιν καὶ δὴ εἰδῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων, προκαλοῦσα οὕτω, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ διαταραχὰς εἰς τὸ ἰσοζύγιον πληρωμῶν. Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὑπάγεται καὶ τὸ θέμα τῆς πολιτικῆς τιμῶν τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων.

(ii) Συναφῆς πρὸς τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἡ σκέψις τῆς πραγματοποιήσεως ἀναγκαστικῆς ἀποταμιεύσεως δι' ἐλεγχόμενου πληθωρισμοῦ.

Πρώτη παρατήρησις εἰς τὴν σκέψιν αὐτὴν εἶναι ὅτι τοιαύτη πολιτικὴ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπικίνδυνος. Ὁ κίνδυνος δὲ συνίσταται ἀκριβῶς εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων, μέγροι τῶν ὁπίων θὰ φθάσῃ κανεῖς, ὅποτε ἐρωτᾶται, ἐὰν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ σταματήσῃ, ὅταν προσεγγίσῃ τὰ θεθέντα ὅρια. Καὶ ταῦτα παρ' ὅλον ὅτι εἰς μικρὸς πληθωρισμὸς ἴσως εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναπόφευκτος κατὰ τὴν διενέργειαν ἑνὸς εὐρέως προγράμματος οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Εἰδικώτερα ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ πληθωρισμοῦ ὡς μέτρον περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς:

— Περικλείει τὸν κίνδυνον ἐξανεισμοῦ τῶν ἀποταμιεύσεων καὶ ὀδηγεῖ ταύτας εἰς ἐπενδύσεις οἰκισμοῦ, δηλαδὴ καταναλωτικὰς, εἰς τὸν ἀποθησαυρισμὸν (χρυσαὶ λίραι κλπ.) ἢ καὶ εἰς τὴν φυγὴν πρὸς τὸ ἐξωτερικόν.

— Ἐνῶ καθιστᾷ χαμηλότερα τὰ πραγματικὰ εἰσοδήματα τῶν ἀπορωτέρων καὶ τῶν μισθοσυντηρητῶν τάξεων, ἐπιτείνουσα τὰς ἀνισότητας, με' ὅλας τὰς κακὰς συνεπείας των, αὐξάνει τὰ εἰσοδήματα τῶν μέσων καὶ ἀνωτέρων τάξεων (ἔμποροι, βιομήχανοι, ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα) εὐνοοῦσα οὕτω τὴν ὑπέρομετρον αὐξησιν τῆς καταναλώσεως τῶν τάξεων τούτων, ἡ ὁποία, συνήθως, στρέφεται εἰς πολυτελῆ καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενα ἀγαθὰ.

Οὕτω λοιπὸν ἡ πολιτικὴ τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ εἰς τὰς δύο ὡς ἄνω περιπτώσεις δὲν εὐνοεῖ τὸν περιορισμὸν ἀλλὰ μᾶλλον τὴν αὐξησιν τῆς καταναλώσεως.

(iii) Ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ: Ἐπειδὴ ἡ προσφορὰ καταλλήλως ὀργανουμένη εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ πρόσθετον κατανάλωσιν, σκόπιμον εἶναι νὰ μὴ ἐνθαρρύνεται ἡ προσφορὰ εἰς τὸ ἔργον τῆς τοῦτο ἀπὸ τὴν πιστωτικὴν πολιτικὴν. Καὶ ἐδῶ τὸν λόγον ἔχει ὁ ἔλεγχος τῶν πιστώσεων, ὥστε λ. χ. πιστώσεις χορηγούμεναι δι' ἐπενδύσεις νὰ μὴ διοχετεύονται εἰς εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον. Οὕτω παρατηρεῖται πολλάκις, τελευταίως δὲ παρετηρήθη καὶ παρ' ἡμῶν⁽⁷⁾, αἱ τραπεζικαὶ πιστώσεις νὰ ὑποκαθιστοῦν ἰδιωτικὰ διαθέσιμα, τὰ ὁποῖα οὕτως ἐλευθερούμενα ἀπὸ τὰς ἐπιχειρήσεις νὰ τρέπωνται εἰς τρεχούσας δαπάνας ἀμέσου καταναλώσεως ἢ εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ κατασκευὴν διαρκῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν. Κυριώτερα ὁμως συνέπεια τῆς πιστωτικῆς διευρύνσεως εἶναι συνήθως ἡ διόγκωσις τῶν ἐπὶ πιστώσει πωλήσεων, ἡ ὁποία ἐνθαρρύνει τὴν γε-

(7) Βλ. Ἔκθεσιν Διοικητοῦ Τραπεζῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ 1957, ἰδίᾳ σελ. 27, 39, 75.

νικήν αὔξησιν τῶν δαπανῶν καὶ ἰδιαιτέ-
ρωσ τῆς καταναλώσεως, ἐντείνει τὴν αὔ-
ξησιν τῆς ζητήσεως εἰσαγομένων κατανα-
λωτικῶν ἀγαθῶν καὶ γενικῶς συντείνει «εἰς
τὸν ἔθισμόν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς καταναλω-
τικά ἐπίπεδα, μὴ ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰ
ὄρια τῶν οικονομικῶν δυνατοτήτων τῆς χῶ-
ρας».

(iv) Ἐκτὸς τῶν νομισματικῶν καὶ πι-
στωτικῶν μέτρων ἐδῶ θὰ εἶχον τὴν θέ-
σιν τῶν ἄμεσα μέτρα ἀφορῶντα τὸ ἐξωτε-
ρικὸν ἔμποριον.

β) Φορολογικὰ Μέτρα.

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ρυθμίσεως τῆς
καταναλώσεως, ταῦτα σκοπὸν ἔχουν τὴν ἐκ
μέρους τοῦ Κράτους ἀφαίρεσιν ἀπὸ τὸν ἰ-
διωτικὸν τομέα τῆς πλεοναζούσης ἐκείνης
ἀγοραστικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία θὰ μετε-
τρέπετο εἰς κατανάλωσιν ἢ εἰς μὴ σκόπι-
μον ἐπένδυσιν (δηλ. εἰς ἐπένδυσιν εἰς διαρκή
καταναλωτικά ἀγαθὰ). Καὶ διὰ τὰ ἐξυ-
πηρετήσουν τὰ μέτρα ταῦτα τὸν σκοπὸν,
δι' ὃν λαμβάνονται, αὐτονόητον τυγχάνει
ὅτι δέον ὅπως ἡ εἰς χεῖρας τοῦ Κράτους
περιερχομένη πλεονάζουσα ἀγοραστικὴ δύ-
ναμις διοχετεύεται εἰς παραγωγικὰς ἐπεν-
δύσεις καὶ οὐχί, ὡς συνήθως συμβαίνει,
εἰς τρεχούσας καταναλωτικὰς δαπάνας τοῦ
Κράτους.

Τὰ φορολογικὰ μέτρα κλασικῶς διακρί-
νονται εἰς μέτρα ἁμέσου φορολογίας καὶ
εἰς μέτρα ἑμμέσου τοιαύτης.

(i) Ἄμεσος φορολογία: Αὐ-
τὴ ἀποβλέπει εἰς τὴν φορολόγησιν τοῦ εἰσο-
δήματος, ἐντὸς δὲ τῶν πλαισίων τῆς πολι-
τικῆς καταναλώσεως, εἰς τὴν φορολόγησιν
κυρίως τοῦ ἐκ κερδῶν εἰσοδήματος, τὸ ὁ-
ποῖον εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, μὲ τὴν
σήμερον εἰς αὐτὰς ἐπικρατούσαν νοοτρο-
πίαν, συνήθως συνεπάγεται τὴν διοχέτευσίν
του εἰς κατανάλωσιν καὶ κατὰ μικρὸν μό-
νον μέρος εἰς ἐπένδυσιν⁽⁸⁾. Οὕτω λ. χ. ἐ-
πιδιώκεται ἡ μὴ διανομὴ μεγάλων μερισμά-
των ὑπὸ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ προσφέρον-
ται οὕτω, ἀρνητικῶς, κίνητρα διὰ τὴν ἐ-

πανεπένδυσιν τῶν κερδῶν ἐντὸς τῶν ἐπι-
χειρήσεων. Ἡ σημασία τοῦ μέτρου καθί-
σταται ἐκδηλός, ὅταν ἀναλογισθῇ κανεῖς
ὅτι ἡ κυριώτερα πηγὴ χρηματοδοτήσεως
τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῶν νῦν βιο-
μηχανικῶς ἀνεπτυγμένων χωρῶν ὑπῆρξαν
τὰ ἠύξημένα κέρδη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς
βιομηχανίας⁽⁹⁾.

Ἡ ἄμεσος φορολογία, ἣτις τυγχάνει καὶ
ἡ δικαιότερα, ἔχει κατ' αὐτῆς τὸ δύσκολον
τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐφαρμογῆς τῆς, ἡ ὁ-
ποία προϋποθέτει ὀργάνωσιν φοροτεχνικῆν
τοιαύτην, οἶαν δὲν διαθέτουσιν συνήθως αἱ
ὑπανάπτυκτοι χῶραι. Ὡς μειονέκτημα ταύ-
της ἐπίσης ἀναφέρεται τὸ γεγονός ὅτι διὰ
τῆς ὑψηλῆς φορολογίας τῶν ἀνωτέρων κλι-
μακίων τοῦ εἰσοδήματος ἀποθαρρύνεται ἡ
ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης, ἐλλείψει κι-
νήτρου. Τοῦτο δὲν ἐπαληθεύεται ὑπὸ τῆς
πραγματικότητος (παράδειγματα Μ. Βρετα-
τανίας, Η.Π.Α. κλπ.) δεδομένου μάλιστα
ὅτι ἡ ἐπίτευξις κέρδους δὲν ἀποτελεῖ τὸ μό-
νον κίνητρον οικονομικῆς δραστηριότητος.
(Ἐνα ἄλλο σημαντικὸν κίνητρο εἶναι τὸ
τῆς κοινωνικῆς προβολῆς καὶ ἰσχύος. Θὰ
ἤμποροῦσαν νὰ ὑπάρξουν καὶ ἄλλα, εὐγε-
νέστερα κίνητρα, ἀλλ' αὐτὰ πλέον εἶναι
συνάρτησις τῶν ἰδανικῶν μιᾶς κοινωνίας
καὶ περὶ αὐτῶν κατωτέρω).

(ii) Ἐμμέσος Φορολογία:
Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς τυγχάνει εὐκολωτέρα, ἔ-
χει δὲ ὑπὲρ αὐτῆς τὸ προσὸν ὅτι δύναται νὰ
ἀποτελέσῃ ὄργανον ἁμεσώτερας ἐπιδιώσε-
ως ἐπὶ τῆς συνθέσεως τῆς καταναλώσεως.
Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀντιπαρτη-
ρεῖται⁽¹⁰⁾, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα φόρου κα-
ταναλώσεως ἄπαξ τεθέντος, ἰδίᾳ ἐπὶ διαρκῶν
καταναλωτικῶν ἀγαθῶν (αὐτοκίνητα,
ψυγεῖα, τηλεόρασις, κλπ.), μετὰ τὸν πρῶ-
τον ἀντίκτυπον, ἀμβλύνονται τόσον, ὥστε
νὰ μὴ ἐπιτυγχάνεται ὁ ἐπιδιωκόμενος σκο-
πὸς τοῦ περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως
τῶν προϊόντων τούτων.

Εἶναι ὁμως ἡ ἑμμέσος φορολογία ἄδι-

(8) Ἐνδιαφερούσας παρατηρήσεις περὶ τοῦ
ἐν Ἑλλάδι κρατοῦντος ἐν προκειμένῳ κλίμα-
τος, βλ. Κ. Βαρθαρέσου: «Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ
οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος», Ἀθή-
ναι 1952, ἰδίᾳ σελ. 84-86.

(9) Βλ. G. C. Allen: «British industries and
their organisation», σ. 8 ἐπ.

(10) Βλ. R. Bentzel: «Private consumption
in Sweden» 1938-1965 εἰς τὸ «Quarterly Re-
view» τῆς Skandinaviska Banken, τόμος 1957.

κος, καὶ πλήττει τὰ κατώτερα λαϊκὰ στρώματα.

γ) Ἀμεσοὶ ποσοτικοὶ περιορισμοί.

Τὸ σύστημα τῶν ἀμέσων περιορισμῶν εἶναι, ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως, περισσότερο ἢ ὀλιγότερον εὐρύ, περιλαμβάνον μεγαλύτερον ἢ μικρότερον ἀριθμὸν ἀγαθῶν. Ἡ πείρα ἐκ τῆς ὀργανώσεως τῆς πολεμικῆς οἰκονομίας εἶναι ἐν προκειμένῳ πολύτιμος. Συνήθη εἰδικὰ μέτρα εἶναι οἱ ἀριθμοὶ προτεραιότητος προκειμένου περὶ διαρκῶν ἀγαθῶν (λ. χ. αὐτοκίνητα), τὰ δελτία διὰ τὰ ἀμέσους καταναλώσεως ἀγαθὰ, ἡ ἀπαγόρευσις τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ὁ καθορισμὸς ἀνωτάτων ὀρίων εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, τῶν ὁποίων τὴν κατανάλωσιν ἐπιθυμοῦμεν νὰ περιορίσωμεν.

Ἡ ἀποτελεσματικότης τοῦ μέτρου τούτου προϋποθέτει πάλιν διοικητικὴν ὀργάνωσιν ἱκανὴν νὰ παρακολουθήσῃ καὶ ἐπιβάλῃ τὴν τήρησιν τῶν περιορισμῶν. Παρατηρήθη ὅτι ὑπὸ ὀρισμένας προϋποθέσεις εἶναι δυνατὸν τὸ μέτρον τοῦτο νὰ ἀποτελέσῃ παράγοντα ἀποθαρρυντικὸν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, διότι ἀποκλείει τὴν χρησιμοποίησιν τῶν προσθέτων κερδῶν δι' αὐξήσιν καὶ βελτίωσιν τῆς καταναλώσεως.

Πάντως πρέπει νὰ ἐρευνᾶται πάντοτε, ἐὰν τὸ ἐκ τῶν μέτρων τούτων «κέρδος» τῆς οἰκονομίας ἀντισταθμίξῃ τὴν ταλαιπωρίαν, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται ὁ πληθυσμὸς (ὅταν, φυσικὰ, τὸ μέτρον ἔχῃ χαρακτῆρα γενικώτερον) καθὼς καὶ τὰς δαπάνας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν του. Καὶ περαιτέρω χρειάζονται καὶ συμπληρωματικὰ μέτρα ἐξασφαλίζοντα τὴν προσφορωτέραν διὰ τὸ πρόγραμμα χρησιμοποίησιν τῶν μὴ καταναλισκομένων εἰσοδημάτων καὶ τὴν μὴ χρησιμοποίησιν των δι' ἄλλου εἶδους κατανάλωσιν δυναμένην νὰ προκαλέσῃ τυχὸν διαταραχὰς εἰς ἄλλα σημεῖα τοῦ προγράμματος.

Β'. Μέτρα θετικῶς εὐνοοῦντα τὴν ἀποταμίευσιν καὶ τὰς ἐπενδύσεις καί, ἄρα, περιορίζοντα τὴν κατανάλωσιν:

Ἐνταῦθα ἀνήκουν τὰ ποικίλης φύσεως κίνητρα τὰ ὑπὸ τοῦ Κράτους παρεχόμενα

καὶ τὰ ὁποῖα συνίστανται κυρίως εἰς φορολογικὰς ἀπαλλαγὰς κλπ.

★

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ κατάστροφος τοῦ προγράμματος βασιίζεται εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀνάλυσιν τῆς πραγματικότητος, ὅπως αὕτη ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν μεγεθῶν, τὰς συνηθείας τοῦ πληθυσμοῦ καὶ διαφόρους ψυχολογικοὺς παράγοντας. Εἰς τὴν συνάφειαν αὐτὴν πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ ἔρευνά μας δὲν θὰ ἦτο πλήρης καὶ τὰ πορίσματά μας δὲν θὰ ἦσαν ρεαλιστικά, ἐὰν ἀγνοοῦσαμεν καὶ μίαν ἄλλην πραγματικότητα ἡ ὁποία ἐκφράζεται μὲ ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸν κανόνα ζωῆς, τὸν χριστιανικὸν κανόνα ζωῆς⁽¹¹⁾. Ὁ χριστιανικὸς κανὼν ζωῆς, ὡς ἔκφρασις αὐτοκυριαρχίας καὶ ἐλευθερίας εἶναι, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάμωμεν, μία πραγματικότης, ὄχι μόνον ὡς ἔννοια οὔτε μόνον ὡς ἐντολὴ ἀλλὰ καὶ ὡς ζωὴ. Μέχρι τοῦδε ἐτονίζετο ἴσως περισσότερον⁽¹²⁾ ἡ σημασία πού ἔχει ὁ χριστιανικὸς κανὼν ζωῆς διὰ τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ψυχολογικὴν τακτοποίησιν καὶ ἰσορροπίαν τῶν καθ' ἕκαστον ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν. Τώρα πλέον τονίζεται καὶ ἡ ἄλλη ἄποψις, τῆς σπουδαιότητος τοῦ χριστιανικοῦ κανόνος ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἄρα βελτιώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Διότι ὁ χριστιανικὸς κανὼν ζωῆς θὰ μᾶς δώσῃ τὸ μέτρον ἀξιολογήσεως τῶν ἀναγκῶν καὶ τὰ κριτήρια καθορισμοῦ προτεραιοτήτων εἰς τὰς δαπάνας ὄχι πλέον μόνον ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀτομικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας⁽¹³⁾.

Καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς συντόμου αὐτῆς ἐρεῦνης σκόπιμον θὰ ἦτο νὰ ὑπογραμμισθῇ ἡ σπουδαιότης τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ προγράμματος ὁ ἀστάθμητος παράγων τῆς ἀτμοσφαιρας, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν θὰ κινήθῃ τοῦτο, ὅπως αὕτη ἐκ-

(11) Βλ. Π. Μελίτη: «Γιὰ ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος», σ. 87 ἔπ.

(12) Βλ. «Σύγχρονα Προβλήματα», ἔκδοσ. Ἀδελφ. Θεολόγων ἢ «Ζωή», σ. 30 ἔπ.

(13) Βλ. Π. Μελίτη, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 251 ἔπ.

φράζεται με τὴν ψυχικὴν στάσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας ἔναντι τοῦ προγράμματος.

Τὸ σχῆμα εἶναι ἀπλοῦν: Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις ἐπιδιώκει, εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, τὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ. Καὶ καλεῖται ὁ λαὸς νὰ ὑποστῇ τὰς ἀναγκαίας θυσίας, αἱ ὁποῖαι θὰ καταστήσουν πραγματικότητα τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται κατὰ κύριον λόγον εἰς τὸν τομέα τῆς καταναλώσεως. Ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὰς λεπτομερείας τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα σχεδιάζομεν νὰ ἐφαρμόσωμεν, με μίαν νοοτροπίαν ἐνίοτε καθαρῶς μηχανοκρατικὴν, κινδυνεύομεν νὰ λησμονήσωμεν τὸ γεγονός ὅτι, πέραν τῶν μέτρων καὶ τῆς ὀργανώσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι σπουδαῖα καὶ ἀπαραίτητα, ἡ ἐπιτυχία τοῦ προγράμματος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἔναντι αὐτοῦ ψυχικὴν θέσιν τοῦ λαοῦ. Διότι ἢ τὸ πρόγραμμα εἶναι ἡ προσταγὴ καὶ τὸ καρδιοχτύτι τοῦ ἔθνους ἢ εἶναι κατὰ τεχνητὸν καὶ ξένον πρὸς τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ καὶ ἄρα θὰ ἀποτύχη.

Καὶ διὰ νὰ ἔχη τὸ πρόγραμμα τὴν εὐ-

νοίαν τοῦ λαϊκοῦ αἰσθήματος πρέπει ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις νὰ προβληθῇ με δυνάμιν ἐμπνεύσαν ἐμπιστοσύνην καὶ ἐνθουσιάζουσιν διὰ τοῦ παραδείγματος. Καὶ πρέπει τὸ πρόγραμμα νὰ διαπνέεται ἀπὸ ἕνα πνεῦμα δικαιοσύνης ἐπιβάλλον τὰ βάρη ἀναλόγως τῆς δυναμικότητος.

Ἄφου ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις δὲν ἠμπορῇ νὰ εἶναι αὐτοσκοπός, ἔχει ἀνάγκην, διὰ νὰ ἐπιτύχη, νὰ στηριχθῇ εἰς τὰς ἄλλας ἀξίας τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ τῶν ἀξιών τούτων (λ. χ. τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης) γίνεται ἤδη ἐπίκλησις καὶ ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν εἰς αὐτάς. Ἡ ἀπλῆ ὅμως ἐπίκλησις εἰς ὧραν ἀνάγκης ἢ ἀπλῶς «διότι μᾶς συμφέρει», δὲν ἀρκεῖ ἢ μᾶλλον ἀποτελεῖ ἤδη ἀπάτην, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς σκληρὰς ἀπογοητεύσεις—καὶ πάντως δὲν ἐξασφαλίζει τὴν ἐπιτυχίαν. Καὶ ἡ ἀποψις αὐτῆ δὲν εἶναι, πάντως, ἡ τελευταία, τὴν ὅποیان πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅταν ὀμιλῶμεν περὶ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Φ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

(Λουκᾶ ιζ' 12)

Στοὺς χριστιανοὺς γιατροὺς μας.

Καθὼς τὴν φρεσκοτυπωμένη
«ἐπὶ διδασκαλία» διατριβὴν σου ξεφυλλίζει,
ὁ νεαρός γιατρός,
ἀπ' τὸν ἐπίλογο διαβάσει:
«Μετὰ τὴν θεραπεία,
οἱ δέκα αὐτοὶ ἀσθενεῖς μου καλλιτέρεψαν
κι' εἶναι δυὸ ἔτη τώρα,
ποῦ δὲν τοὺς ξαναεἶδα πιά...»
Κλείνει ἐδῶ τὸ τεύχος.
—Δὲ με ξαναεἶδαν πιά...
Μὰ ὄχι, αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια...
Καὶ σκεφτικὸς ἀναπολεῖ:
Λίγες ἡμέρες πᾶνε—ἕνα πρωῒν,
στὸ ἰατρεῖο τοῦ ὅπως ἔφτασε,
τὸν καρτεροῦσεν ἕνας ἀπ' αὐτοῦς,

ποῦ μόλις τὸν ἀντίκρουσε,
μὲ μάτια δακρυσιμένα ἔτρεξε
καὶ τοῦ ὄσφιξε θερμὰ τὰ χέρια
—Μετὰ ᾗ τὸ Θεό, γιατρέ,
χρωστῶ σὲ σένα τὴ ζωὴ μου.
Τόσον καιρὸ βρισκόμουν μακριά,
ἀλλ' ἔκαιε μέσ' στήν καρδιά μου φλόγα,
πότε νὰ ρθῶ νὰ εὐχαριστήσω...
Μὰ πῶς πολὺ σ' εὐγνωμῶ
ποῦ ἀπ' τὸ χαμὸ με γλύτωσες,
γιατὶ στὸ μεταξὺ,
ὁ ἁμαρτωλός, μετάνιωσα
καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸν δρόμον ἤθρα.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΙΜΟΔΟΣΙΑΣ

Ἡ σημασία τῆς αἰμοδοσίας στὴν ἰατρικὴ εἶναι πιά τόσο γενικὰ γνωστή, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ ἐπιμείνουμε. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις σοβαρῶν τραυματισμῶν, ἐγχειρίσεων, αἰμορραγιῶν κλπ., πού ὁ ὀργανισμὸς χάνει πολὺ αἷμα, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γίνῃ στὸν ἀσθενῆ μετάγγιση αἵματος, γιατί ἡ ἀναπλήρωση τοῦ χαμένου αἵματος μονάχα μὲ αἷμα ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ. Ἔτσι ἀνακύπτει ἡ ἄμεση ἀνάγκη νὰ βρεθῆ ὁ αἰμοδότης, πού θὰ προσφέρει τὸ αἷμα του γιὰ νὰ σωθῆ ὁ συνάνθρωπός του πού κινδυνεύει. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, πού οἱ ἀνάγκες εἶναι ἠδξήμενες, ὅπως σὲ πολέμους, θεομηνίες, καταστροφές, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε περίπτωση πού δὲν εἶναι εὐκόλη ἡ ἄμεση ἐξέγερση αἰμοδότη, πού ν' ἀνήκει στὴν ἴδια ομάδα αἵματος, γιὰ νὰ δώσῃ στὸν ἔχοντα ἀνάγκη, λειτουργοῦν οἱ «τράπεζες αἵματος», ὅπου διατηρεῖται αἷμα πού δώσαν προηγουμένως αἰμοδότες, ἔτοιμο πρὸς μετάγγιση, ἀνάλογα μὲ τὴν ομάδα πού ἀνήκει ὁ ἀσθενής. Ἔτσι ἡ αἰμοδοσία, σὰν κοινωνικὴ λειτουργία, ἔμπορεῖ νὰ δοῦν αὐτόματα, ἀνεξάρτητα μὲ τις συγκεκριμένες περιστάσεις, γιὰ τὴν ἀποθήκευση αἵματος, πού οἱ ἀνάγκες τῆς χρησιμοποίησώς του εἶναι πάντα μεγάλες, μεγαλύτερες ἀπὸ τὴν προσφορά.

Ἐπάρχον διαφόρων εἰδῶν αἰμοδοσίες: Ἡ προσφορά αἵματος πρὸς συγγενῆ, οἰκεῖο ἢ φίλο, πού βρίσκεται ἐκάστοτε σὲ ἀνάγκη. Ἡ ἐπὶ πληρωμῇ προσφορά αἵματος εἴτε σὲ μιὰ συγκεκριμένη περίπτωση εἴτε καὶ περιοδικῶς γιὰ τὴν ἐναποθήκευση στὴν τράπεζα αἵματος. Τέλος ἡ ἐθελοντικὴ αἰμοδοσία, πού γίνεται ἀπὸ ἠθικὸ καθῆκον πρὸς τὸν ἀνόνυμο πάσχοντα εἴτε σὲ συγκεκριμένες περιστάσεις, ἰδίως θεομηνιῶν, εἴτε, τὸ συνηθέστερο, περιοδικῶς γιὰ ἐναποθήκευση. Δὲν χρειάζεται νὰ ἐπιμείνουμε στὸ γεγονός ὅτι ἀπειρὴ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀξία ἔχει ἡ ἐθελοντικὴ αἰμοδοσία προσώ-

πων, πού ἔμποροῦν νὰ δίδουν περιοδικῶς αἷμα γιὰ τις ἀνάγκες τῶν ἀπόρων πασχόντων. Ὅποιαδήποτε προσφορά ἀνθρώπου πρὸς ἀνθρώπον ἔχει τὴν ἠθικὴ τῆς ἀξία, καμμιά ὅμως δὲν ἔμπορεῖ νὰ συγκριθῆ, σὲ ποιότητα, μὲ τὴν προσφορά τοῦ αἵματος⁽¹⁾.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ὀργάνωση τῆς ἐθελοντικῆς αἰμοδοσίας, μὲ τὴν προσέλευση ἐθελοντῶν αἰμοδοτῶν καὶ τὴ συστηματικὴ προσφορά αἵματος, εἶναι ἀπὸ τις πιὸ ὑψηλές καὶ εὐγενικὲς κοινωνικὲς λειτουργίες, πού ἓνα κράτος πρέπει νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ φροντίξῃ γιὰ τὴν πρόδότη. Γιατί, πέρα ἀπὸ τις πρακτικὲς ἰατρικὲς ἀνάγκες πού καλύπτει ἡ ἐθελοντικὴ αἰμοδοσία, προάγει τὰ ἠθικὰ μιᾶς κοινωνίας καὶ ἐξυψώνει τὸν ἀνθρώπο. Γιατί εἶναι ἡ ἔμπρακτὴ ἐκδήλωση αἰσθημάτων φιλαλληλίας καὶ ἀγάπης καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν πιὸ ὑψηλῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν⁽²⁾.

Τὴν ὀργάνωση τῆς αἰμοδοσίας στὴν Ἑλλάδα ἀνέλαβεν ἀπὸ τὸ 1935 ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, ἡ συμβολὴ του δὲ καὶ στὸν τομεᾶ αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ καὶ νὰ ἐξαρθῆ. Μέχρι τὸν πόλεμο 1940-41 ἡ ὀργάνωση τῆς αἰμοδοσίας, κυρίως στὸν τομεᾶ τῆς προσελκύσεως ἐθελοντῶν αἰμοδοτῶν, βρισκόταν σὲ ὑποτυπώδη κατάσταση. Μὲ τὸν πόλεμο καὶ τις μεγάλες ἀνάγκες πού δημιουργήσεν ἀνεξωπυρῶθη ἡ ἐθελοντικὴ αἰμοδοσία, πού ὠφείλετο στὴν πατριωτικὴ ἀτμόσφαιρα πού ἐδημιουργήθη γιὰ τὴν σωτηρία τῶν τραυματιῶν. Ὅπως ἦταν φυσικὸ, ἡ ἐθελοντικὴ αἰμοδοσία σημείωσεν

(1) Μ. Γερούλανου: «Ἡ αἰμοδοσία ὡς κοινωνικὴ ἀνάγκη», εἰς περιοδικὸν «Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος», τόμος 1954, σελ. 387.

(2) Γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀξία τῆς ἐθελοντικῆς αἰμοδοσίας καὶ τὴν ἀνάγκη προσελεύσεως πολλῶν ἐθελοντῶν αἰμοδοτῶν, πρὸβλ. μεταξὺ ἄλλων, «Ἀκτίνες» τόμον 1955, σελ. 230 καὶ 517, τόμον 1956, σελ. 183 καὶ 429. Ἐπίσης εἰς «Κόσμον τῆς Ἑλληνίδος», τόμον 1956, σελ. 385-386, τόμον 1958, σελ. 194.

ὑφεση καὶ σχεδὸν ἐξαφανίστηκε μὲ τὴν κατοχὴ, λόγω τῶν δυσμενῶν ὄρων διατροφῆς, ἤρχισε δὲ πάλιν νὰ δημιουργηταί σχετικὴ κίνηση μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση.

Ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἱδρυσε κέντρα αἱμοδοσίας, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, πού ὑπῆρχαν ἀπὸ προπολεμικά, καὶ στὶς κυριώτερες ἐπαρχιακὰς πόλεις, καθὼς καὶ σταθμοὺς αἱμοδοσίας σὲ μικρότερες πόλεις καὶ κομποπόλεις. Ὁργάνωσε «τράπεζες αἵματος» καὶ ἄρχισε μιὰ συστηματικὴ ἐργασία γιὰ τὴν προσέλευση ἐθελοντῶν κυρίως αἱμοδοτῶν. Ἰδιαιτέρα ἀπὸ τὸ 1955 ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἄρχισε νὰ ὀργανώσῃ ἐξορμήσεις αἱμοδοσίας, μὲ διαφώτιση τοῦ κοινοῦ μὲ ραδιοφωνικὰς καὶ ἄλλες ὁμιλίας, ἐντυπα, κινηματογραφικὰς προβολὰς κ. ἄ. Στὶς ἐξορμήσεις αὐτὰς πολὺ βοήθησαν τὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ οἱ ἄνδρες τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, οἱ πρόσκοποι, αἱ ὁδηγοὶ καὶ ἄλλες ὀργανώσεις. Ἰδιαιτέρα πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἡ συμβολὴ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός», πού ὀργάνωσε ὡς τώρα δύο ἐξορμητικὰς αἱμοδοσίας, τὸ 1956 καὶ τὸ 1958, μὲ κινητοποίηση τῶν φίλων καὶ συνεργατῶν του τόσο στὸ κέντρο ὅσο καὶ στοὺς «Φάρους», μὲ ἱκανοποιητικώτατα ἀποτελέσματα⁽³⁾.

Παρὰ τὶς συστηματικὰς ὁμως προσπάθειες τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ τὴν ἐπαινετὴ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐθελοντῶν αἱμοδοτῶν, πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι ἀκόμη ἱκανοποιητικά. Φτάνει νὰ σημειωθῇ πὼς μόλις τὸ 1956 τὸ ληφθὲν αἷμα ἀπὸ τοὺς ἐθελοντὰς αἱμοδοτὰς ὑπερέβη τὸ προσφεροθὲν ἐπὶ πληρωμῇ. Τώρα οἱ ἐθελονταὶ αἱμοδοτὰι προσφέρουν σταθερὰ περισσότερο αἷμα ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελματίες, ἐπίμονη δὲ ἐπιδίωξις τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, καθὼς καὶ τῆς κοινωνίας ἐν γένει, πρέπει νὰ εἶναι ἡ βαθμιαία ὑποκατάστασις τῶν ἐπαγγελματιῶν ἀπὸ τοὺς ἐθελοντὰς αἱμοδοτὰς.

Γιατὶ ἡ ἐπὶ πληρωμῇ προσφορὰ αἵματος δὲν ἀρμόζει σὲ μιὰ ὑγιᾶ χριστιανικὴ κοινωνία. Κι' οἱ ἀνάγκες αἵματος γιὰ τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς εἶναι πάντα μεγάλες.

Οἱ ἐθελονταὶ αἱμοδοτὰι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, στὰ τέλη τοῦ 1957, ὑπερέβαιναν τοὺς 4.500, πολλοὶ δὲ ἀπ' αὐτοὺς ἔδωσαν 5 ἢ καὶ περισσότερες φορῆς. Οἱ ἐπὶ πληρωμῇ ὀργανωμένοι αἱμοδοτὰι ἀνέρχονται σὲ 1500 περίπου. Στὰ τελευταῖα χρόνια ἰδρύθη καὶ κρατικὴ ὑπηρεσία αἱμοδοσίας, ὑπαγομένη στὸ ὑπουργεῖον Προνοίας, πού συνέστησε καὶ «τράπεζες αἵματος» σὲ ὀρισμένα κρατικὰ νοσοκομεία.

Γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ γιὰ τὴν ἐθελοντικὴ αἱμοδοσία χρειάζεται ἀκόμα πολλὴ δουλειά. Ἔργο τοῦ καθενὸς μας εἶναι νὰ προπαγανδίσῃ τὴν ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀξία τῆς ἐθελοντικῆς αἱμοδοσίας καὶ νὰ διαφώτιση τοὺς δυναμένους νὰ προσφέρουν ὅτι ἡ περιοδικὴ προσφορὰ αἵματος ὄχι μονάχα δὲν βλάπτει, μὰ πολλὰς φορῆς ὠφελεῖ τὸν ὀργανισμό. Ἐνας ὑγιὴς ἄνθρωπος πᾶνω ἀπὸ 18 χρονῶν, πού δὲν πάσχει ἀπὸ ἀναιμία, ὑπόταση ἢ ἄλλες εἰδικὰς ἀσθένειες, ἠμπορεῖ νὰ δίδῃ ἀζημίως καὶ ἀκινδύνως αἷμα (150-300 γραμμάρια) κάθε 2½-3 μῆνες, πάντως δὲ τοῦλάχιστον δυὸ φορῆς τὸν χρόνον.

Ὅσοι δίδουν αἷμα βεβαιώνουν πὼς ἡ ψυχικὴ ἐφορία καὶ ἡ χαρὰ πού αἰσθάνονται μετὰ τὴν αἱμοδοσία, δὲν ἠμπορεῖ μὲ τίποτε νὰ συγκριθῇ. Γιατὶ εἶναι μιὰ προσφορὰ ζωῆς στὸν ἀνώνυμο συνάνθρωπό σου, πού σὲ μιὰ ὀρισμένη, ἀπρόβλεπτη στιγμή θὰ χρειαστῇ τὸ ζωογόνο ὑγρὸ, ἴσως γιὰ νὰ ἐπιζῆσῃ. Εἶναι μιὰ προσφορὰ βαθύτατα ἀνθρώπινη κι' ἀληθινὰ χριστιανικὴ. Χρειάζεται μήπως νὰ ἐπιμείνουμε ὅτι τὸ καθῆκον ὄλων τῶν ἀναγνωστῶν καὶ φίλων τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ κι' ὄλων ὅσοι, γενικώτερα, εἶναι στρατευμένοι στὴν πνευματικὴ προσπάθεια πού διακονεῖ καὶ τὸ περιοδικὸν αὐτό, εἶναι νὰ ἐργασθῶν κατὰ δύναμιν, ὥστε ἡ εὐγενικὴ καὶ ὑψηλὴ αὐτὴ κοινωνικὴ λειτουργία ν' ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ προοδεύσῃ;

(3) Γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξορμητικῆς αἱμοδοσίας τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» τοῦ Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 1956, βλ. Κ. Κωνσταντοπούλου: «Ἀπὸ τὸ ἔργο τῆς αἱμοδοσίας» εἰς «Κόσμον Ἑλληνίδος», τόμον 1957, σελ. 122-124.

ΟΙ ΑΔΙΚΑ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΙ

Οί Έλληνες θυμούνται και τιμούν πάντα τους γενναίους του 1940-41, που συνελίζοντας την παράδοσι τών Μηδικών Πολέμων, είχαν χαρίσει στην Πατρίδα δόξα πολλή και τίτλους άφθονους έθνικών διεκδικήσεων, που δυστυχώς έμελλαν ελάχιστα να εκπληρωθούν χάρις στο κατά συνθήκην διπλωματικόν ψεύδος του 20ού αιώνας. Και οί γενναίοι εκείνοι είχαν αποπλύνει τής Μικρασιατικής εκστρατείας τó άδοξον τέλος, έπαναφέροντας τή συνέχεια στους ένδοξους χρόνους και δίδοντας τήν πρώτη νίκη στην ύπόδουλη τότε Εύρώπη. Οί άνθρωποι όμοι του Μύθου, όπως τους απέκάλεισε σύγχρονος λογοτέχνης, στο δμώνυμο βιβλίο του, έχουν ένα βαθύ και δικαιολογημένο, ίσως, παράπονο: ότι τó Κράτος δέν τους έδειξε ακόμη τήν επιβαλλομένη στοργή και προστασία και ότι τó ζήτημα τούτο θεωρείται σαν παρουνχίς γενικου ένδιαφέροντος.

Τό 1942 έδημοσιεύθη ó νόμος 1799/42 που, πραγματικά, ήταν μία άρχη προστατευτικής νομοθεσίας. Έκτός του ότι τόν νόμον αυτόν αυτή ή Πολιτεία τόν παρεμέρισε σε ώρισμένες περιπτώσεις, τόσον ή διοικήσεις, όσον και τά δικαστήρια, με τήν λανθασμένη σκέψη, ότι ήταν κατοχικός νόμος, μετά τήν έπελευθέρωσι, επ' εύκαιρία μάλιστα τής 59/45 Συντακτικής Πράξεως, πραγματικά τόν άχρήστευσαν. Και ένώ διετηρήθησαν, μετακατοχικώς, τόσοι και τόσοι κακοί νόμοι κατοχικοί, μόνον ó 1799/42 νόμος έθεωρήθη, ότι έφερε τó στιγμή τής κατοχικής προελεύσεως. Δέν λέγω, ότι δέν ήλθαν άντίξοα τά πράγματα διά τó Κράτος. Άλλ' ή προστατευτική νομοθεσία που έγινε άργότερα, ó νόμος 1324/49 είναι περιορισμένης προστασίας. Έμερίμνησε μόνον διά τούς άναπήρους και θύματα πολέμου, ένώ τήν μεγάλην μάζα τών πολεμιστών 1940-1941 άφήκεν εκτός ρυθμίσεως. Τέλος διά τούς

πολεμιστάς 1946-1949 έδημοσιεύθη ó νόμος 1846/51, ó όποιος, κατ' άρχήν, πρέπει να θεωρηθί προστατευτικός. Άλλά διά τού νεωτέρου νόμου 2657/53 παρεσχέθη ή ευχέρεια εις τόν ύπουργόν εργασίας ν' άναστείλη τήν ισχύν του πρώτου νόμου (βλ. άρθρα 5 και 12). Ούτως ή προστασία τών πολεμιστών τούτων κατέστη πλατωνική, άνεξαρτήτως ότι διά τής δευτέρας διατάξεως του ν. 2657/53 έθίγη, επί τó δυσμενέστερον, ó υπέρ τών παλαιών πολεμιστών νόμος 244/36.

Είναι ανάγκη, νομίζω, τó Κράτος συστηματικά να μελετήση τó ζήτημα τών πολεμιστών και να τó θεωρήση πρωταρχικής σημασίας, όχι μόνον χάριν αυτών τούτων τών πολεμιστών, αλλά και χάριν τώνώσεως αυτής τής ιερής έννοίας τής Πατρίδος, τήν όποιαν ένσαρκώνουν οί πολεμιστάι. Δέν πρέπει να λησμονήται, ότι ó Περικλής στον Έπιτάφιόν του έβροντοφώνησε, ότι δέν άρκούν τά καλά λόγια πρós ύμνον τών πολεμιστών, διότι άνδρών άγαθών, έργω γενομένων, έργω και δηλούσθαι τας τιμάς.

Και θά έπρεπε τó Κράτος, με μία καινούργια, ενιαία προστατευτική νομοθεσία να βραβεύση τόν πολεμιστή όχι μόνον δι' ό,τι έκαμε στο πεδίο τής μάχης, όσο, διότι παραμένει και έξω απ' αυτό στενά και άδιάσπαστα προσηλωμένος στα έθνικά ιδανικά, διότι δέν άφήκε τήν πίκρα του να μειώση τόν ζήλο του και τήν άφοσίωσι στην Πατρίδα, διότι ó πολεμιστής και μετά τήν εκτέλεσι του καθήκοντος στον πόλεμο πιστεύει, ακράδαντα, ότι είναι τά όσα και οί σάρκες τής Πατρίδος και στην ειρηνικήν Ελλάδα. Διότι, τέλος, είναι έτοιμος στο πρώτο της νεύμα να ξεσηκωθί πάλιν και να δώση σ' αυτήν ό,τι του άπέμεινε από δυνάμεις.

Τ Ο Μ Ο Ν Ο Ξ Ε Ι Δ Ι Ο

Μιά από τις τελευταίες ημέρες του 1958. "Ένας κι' εγώ από τους πολλούς Έλληνες, σηκώθηκα τὸ πρωί, καλημέρισα τὸν ἥλιο, ἔκανα τὸν σταυρὸ μου καὶ ἀνοίξα τὴν ἐφημερίδα, ποὺ ἔσπρωξε κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα μου ὁ εὐσυνείδητος ἐφημεριδοπώλης.

—"Ἄς δοῦμε καὶ σήμερα, ἔτσι στὰ πεταχτά, τί γίνεται σ' αὐτὸν τὸν κόσμο...

★

«Ν. Ὑόρκη. Μετὰ τὴν ἔξοδὸν τῶν ἐκ τοῦ σχολείου, τὰ μέλη μαθητικῆς συμμορίας εἰς τὸ Μπροϋκλιν, ὠπλισμένα μὲ μαχαίρας καὶ ρόπαλα, ἐπετέθησαν κατὰ δύο μαθητῶν ἀντιπάλου ὁμάδος, ἡλικίας 15 καὶ 16 ἐτῶν. Ὁ εἰς κατῶρθωσε νὰ διαφύγῃ σοβαρῶς τραυματισμένος. Ὁ σύντροφός του Τζῶν Ἰγκραμ, πληγείς διὰ μαχαίρας τρίς, ὑπέκυψεν προτοῦ δυνηθῆ ἢ ἀστυνομία νὰ ματαιώσῃ τὸ ἔγκλημα».

—Χμ! Ὁραίος πρωϊνὸς καφῆς καὶ μάλιστα γιὰ ἕνα γονιό...

Γύρισα τὴν ἐφημερίδα στὴν τελευταία σελίδα, νὰ δῶ τίποτ' ἄλλο, νὰ διορθώσω τὴν ἐντύπωσι:

Λίνκολν. Ἡ 15έτις Κάρυλ Ἄνν Φούγκεϊτ ἐκηρύχθη ἔνοχος δολοφονίας διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς εἰς τὸν φόνον τοῦ 17ετοῦς Τζένσεν ἀπὸ τὸν φίλον τῆς Τσάρλς Στάρκγουόδερ. Ἡ νεαρὰ Κάρυλ κατηγορεῖτο διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς εἰς ἔνδεκα φόνους διαπραχθέντας τὸν παρελθόντα χειμῶνα (14 χρόνων τότε ἡ Κάρυλ) ὑπὸ τοῦ φίλου τῆς. Ἡ μητέρα τῆς Κάρυλ καὶ ὁ θετὸς πατὴρ τῆς συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν ἔνδεκα θυμάτων...».

Σταμάτησα μιὰ στιγμή ν' ἀνασάνω...

«15 χρονῶν... 17 χρονῶν... 14 χρονῶν... Μαθητικὲς συμμορίες...».

Δηλαδή, τὰ σύγχρονα παιδιὰ δηλαδή, ὁ κόσμος ποὺ ἔρχεται, κάνουν σπὸρ μὲ τὸ ἔγκλημα... Ποιὸς μᾶς ἐγγυάται, ὅτι αὐριο, αὐτὲς οἱ συμμορίες δὲν θὰ ἔξελιχθοῦν σὲ «κυνηγὸς κεφαλῶν» ποὺ θὰ κάνουν συλλογὲς ἀπὸ αὐτὰ ἢ κρανιά τῶν ἠττημένων, ὅπως οἱ ἄγριες φυλὲς τοῦ Ἀμαζονίου;

★

Εὐτυχῶς, εἶναι σήμερα πολυσέλιδη ἡ ἐφημερίδα. Τὴν ἀνοίξα κάπου ἄλλου καὶ κυττάζω δυὸ φωτογραφίες: "Ένας ψαρομάλλης «τζέντμαν» μισοκρυμμένος πίσω ἀπὸ τὸν σηκωμένο γιᾶκὰ τοῦ παλτοῦ του... Ἕνα στρατιωτάκι στὴν ἄλλη... Καὶ ἡ γνωστὴ εἰδήσις:

«Λονδίον. Ὁ κοινοβουλευτικὸς ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν... ὁ γενναριδιέρος τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς... Τὸ πάρκο τοῦ Σαιν Τζέιμς...».

Ἡθικὴ «κακοπλασία» ἀξία οἴκτου αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις; Ἔστω... Ἡ ἐκστρατεία ὅμως ποὺ γίνεται στὴν ἴδια χώρα, νὰ ἀναγνωρισθῆ ἐπίσημα ἕνα εἶδος «δικαιώματος ὁμοφυλοφιλικῆς», δηλαδή νὰ γίνῃ ἐλεύθερο καθεστῶς ἡ ἀνωμαλία, αὐτὴ τί εἶναι;

Τί εἶναι; Στὴν ἐπόμενη ἀκριβῶς σελίδα, ἡ ἐμετικὰ ἀδιάντροπη εἰκονογραφημένη διαφήμισις ἐνὸς φιλμ τὸ «ἐρμηνεύει».

...Εἶναι «ρεαλισμός». Εἶναι «τὸ τρίτο φύλο». Καὶ ὁ ἐκφυλισμὸς μπορεῖ νὰ πάῃ κρεσσέντο...

★

Ἀπὸ μιὰ τάσι φυγῆς ἔρριξα τὰ μάτια μου σὲ πένθιμη κοσμικὴ στήλη:

«Χόλυγουντ. Σήμερον ἐγένετο ἐνταῦθα ἡ κηδεῖα τοῦ Τάυρον Πάουερ μετὰ πάσης μεγαλοπρεπειᾶς καὶ μὲ πλῆθος προσωπικοτήτων. Ἡ χήρα τοῦ ἠθοποιοῦ Ντεμπόρα Ἄνν... Ἡ πρώην σύζυγος τοῦ ἐκλιπόντος Ἄνναμπέλα... Ἡ δευτέρα σύζυγος τοῦ Τάυρον, Λίνα Κρίστιαν μὲ τὰς δύο κόρας τῶν κλπ. κλπ.».

Νὰ ἡ «οἰκογένεια» ἐνὸς ἐκλιπόντος «ἥρωος» ποὺ τὸν θαυμάζει πλῆθος νέων, μὲ τὴν εἰκόνα του φυλαγμένην στὸ μαθητικὸ πορτοφόλι, στὸ τσαντάκι. Οἰκογένεια ποὺ μεταφυτεύεται σιγά-σιγά κι' ἐδῶ...

Τρεῖς ζωντοχῆρες, δύο ζωντάρφανα κι' ἔχουμε καὶ χειρότερα... Φυτῶρια ἀγωγῆς, γιὰ νὰ ξεπεταχτοῦν μέσα ἀπὸ αὐτὰ ἡ Κάρυλ, καὶ ἡ Τσέρυλ τῆς Λάνα Τάρνερ, κι' οἱ συμμορίες τῶν μαθητῶν...

★

Ἡ ἀνθοδέσμη τῶν εἰδήσεων πλουτίζεται κι' ἀπὸ μιὰν ἄλλη σελίδα:

«Ἀ μ ὀ χ ω σ τ ο ς. Ὁ λοχαγὸς τῆς στρατιωτικῆς ἀστυνομίας Μπλαίησκυ ὠμολόγησεν ὅτι ἐκτύπησεν μὲ τὴν ράβδον του εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν Ἑλληνα Κύπριον Ἀνδρέαν Λουκᾶν καὶ τρεῖς ἄλλους νέους. Μεθ' ὃ ἐρρίφθησαν καὶ οἱ τέσσαρες ὁμοῦ μὲ ἄλλους—ἐν συνόλῳ 30 πρόσωπα—εἰς αὐτοκίνητον ὀκτῶ θέσεων. Ὁ Ἀνδρέας Λουκᾶς ἀργότερον ὑπέκυψεν εἰς τὸ τραῦμα τῆς κεφαλῆς». Κύπρος... Κύπρος!... Ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσω καὶ ποῦ νὰ τελειώσω...

★

Τέλος, διαβάζω στὴν ἔσχατη γωνιά τῆς ἐφημερίδας μὲ τὰ ψιλότερα στοιχεῖα, δυὸ ἀραδίτσες:

«Ἐθνικὴ ἐπέτειος... Ἡ δεκάτη ὀγδόη ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν στρατευμάτων μας στὴν Κορυτσά».

Οἱ ἀπάτατες γενεᾶς τοῦ Ἔθνους μας θὰ μποροῦσαν νὰ τρέφονται (ὄχι ἀπὸ τὸ μῖσος

πού δεν υπήρξε ούτε σε κείνη την εποχή) αλλά από το πνεύμα της θυσίας, του αγώνος, που ξεσήκωσε τότε σύσσωμο τον λαό μας.

Ούτε δυο δεκαετίες τώρα δεν έχουν περάσει από τότε και το μνημόσυνο αυτής της αγίας εποχής κατήντησε... Δυο άραδες, σε μιάν άκρη!

★

Έκλεισα την εφημερίδα τρομαγμένος.

Όλα αυτά είναι ειδήσεις μιας ήμερας του σωτηρίου έτους 1958! Και πλήθος τέτοιες ημέρες πέρασαν άπαρατήρητες κι' αυτόν τον χρόνο...

Δέν θα μιλήσωμε τώρα για την «κατάπτωση», για «άλλες καλές εποχές» κλπ. Ούτε θα παρηγορηθούμε με την υγεία (πού υπάρχει και δέν κραυγάζει) για τὰ Κυπριωτόπουλα, τὶς Κυπριωτοπούλες, τὸν Μυλοπόταμο, τὶς ἐκδόσεις, τὶς συγκεντρώσεις, τοὺς ἀριθμοὺς τῶν «Προσηλύτων», τὰ κτίρια...

Πολὺ περισσότερο, δέν θὰ πούμε για τὴν ἀδράνεια, τὰ ξώπετσα μέτρα, τὴν ἀδιαφορία τῶν κατ' ἐπάγγελμα ἀρμοδίων.

Κάτι ἄλλο εἶδα μέσα μου καὶ με τρόμαξε. Ἔναν ὕπουλο, φοβερό, θανάσιμο ἐχθρό— πὶο φοβερό κι' ἀπὸ αὐτὴ τὴ ραγδαία κατάπτωση (πού ἂν δουλέψωμε θ' ἀνακοπή).— Ἔνα ἠθικὸ μονοξείδιο πού ὄλο καὶ βαραίνει θανάσιμα τὸν ὕπνο μας:

Συνειθίζομε σιγά-σιγά στὸ καθεστῶς τῆς παρακμῆς. Κι' ἀντί, στὰ μηνύματά της πού πληθαίνουν νὰ «παροξύνεται τὸ πνεύμα μας» μεταλλάσσοντας τὴν πτώσι σὲ ἔργο ὠφέλιμο, σβήνει σιγά-σιγά ἀπὸ τ' αὐτιά μας τὸ ἐγερτήριο σάλπισμα (πού χρόνια τώρα φωνάζει ὁ Μελίτης): «Ἡ χριστιανικὸς πολιτισμὸς ἢ θάνατος». Καὶ συνειθίζομε στὸν βραδὺ θάνατο πού ἀπλώνεται γύρω μας, σὰν νὰ εἴμαστε ἐμεῖς ἀνεύθυνοι γι' αὐτόν.

Ἐὰν ὅμως τὸ ἄλας μωρανή...

ΟΥΤΙΣ

ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ

Τιμὴ σ' ἐκείνους, π' ἔλαχε

—κι' ἔλαχε σ' ὄλους—

τὶς Θερμοπύλες τῆς καρδιάς τους
νὰ φυλᾶνε.

Γιατὶ θάρθοῦνε,
δέν θ' ἀργήσουν,

καὶ Μῆδοι μ' ἄρματα
καὶ Μῆδοι με χρυσάφι.

Καὶ θᾶναι κρῖμα
νᾶβγης νικητῆς,
στὴν μάχη ἀπάνω, στὸν ἀγῶνα,
καὶ νὰ τὴν πάθης,

νὰ χαθῆς, νὰ πῆς τὸ «ναί»
στὸν πειρασμὸ

τῶν χρυσοφόρων Μήδων.

Καὶ τὸν ἐχθρό, πού νίκησες
στὸν πόλεμο, στὴν μάχη,
νὰ τότε φέρης νὰ γκρεμίζη,
μ' ἦχους αὐλητριδῶν,
τῆς καρδιάς σου,
τὰ τιμημένα τεῖχη!

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

“Όσα έγράψαμεν εις τὸ προηγούμενον φύλλον περὶ πλημμυρίδος καὶ ἀμπώτιδος εἰς τὴν καθ’ ὄλου χριστιανικὴν πνευματικὴν στροφὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, προεκάλεσαν διαφόρους ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους ἀναγνωστῶν μας, ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐξετάσωμεν βαθύτερον τὸ πνευματικὸν αὐτὸ φαινόμενον.

Ἄλλὰ τὸ φαινόμενον αὐτὸ συνδέεται, ὅπως καὶ τότε εἴπομεν, μετὰ τὴν ἀπογοήτευσιν τοῦ μέσου ἀνθρώπου, ὃ ὁποῖος, ἀκούων μετὰ προσοχῆς καὶ χαρᾶς τὸ χριστιανικὸν μήνυμα (ἀντιθέτως πρὸς τὸν ὑλιστικῶς προκατειλημμένον ἄνθρωπον γενεῶν περασμένων), προσέρχεται γεμᾶτος προσδοκίαν νὰ ἴδῃ τὸ μήνυμα αὐτὸ ὡς πραγματικότητα πλέον ζωντανήν, δηλαδὴ νὰ ἴδῃ τὴν χριστιανικὴν ὁμολογίαν συνδεομένην μετὰ χριστιανικὴν ἀριότητα ἀνθρώπου. Καὶ εὗρίσκει... φύλλα μόνον!

Διὰ νὰ θεραπευθῇ αὐτὴ ἡ ἀπογοήτευσις πρέπει νὰ φύγῃ τὸ αἷτιόν της. Ἄλλὰ διὰ νὰ φύγῃ τὸ αἷτιον ἀπαιτεῖται πολὺ μεγάλη προσπάθεια. Ἡ μᾶλλον ἀπαιτεῖται ἀληθινὴ μάχη. Μάχη εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλως τε, κατὰ μέγα μέρος, αἱ «Ἀκτίνες» ἔχουν ἀφιερῶσει τὴν προσπάθειάν των. Εἶναι ἡ μάχη τῆς χριστιανικῆς αὐτοκριτικῆς.

Εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ πολιτισμοῦ μας εἶναι πρόβλημα χριστιανικῆς αὐτοκριτικῆς. Καὶ ἀποτελεῖ ἓν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ περισσότερον ἐλπιδοφόρα δείγματα διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὴν κρίσιν, τὴν ὁποίαν περνᾷ ὁ πολιτισμὸς μας, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὄλων τῶν ἀποχρώσεων ἀρχίζουν πλέον σιγὰ-σιγὰ, μετὰ τὸ στόμα ἢ μετὰ τὸ γράψιμο, τὴν εὐγενῆ καὶ σώ-

τειραν αὐτοκριτικὴν. Αὐτὴ ἡ αὐτοκριτικὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερα ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν οἱ σημερινοὶ χριστιανοὶ ἤμποροῦν νὰ προσφέρουν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας.

ΔΥΟ ΠΛΑΝΑΙ

Διὰ νὰ γίνῃ ὁμως δυνατὴ τοιαύτη αὐτοκριτικὴ πρέπει νὰ διεξαχθῇ μάχη ὀλόκληρος. Διότι συμβαίνει τὸ ἑξῆς: Πολλοὶ πιστοὶ χριστιανοὶ, οἱ ὁποῖοι τὸν ἑαυτὸν των ἐλέγχουν καὶ φθάνουν μέχρι περιδεοῦς συνειδήσεως, δὲν ἤμποροῦν νὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι, ἐάν σήμερον τὸ φῶς τὸ χριστιανικὸν δὲν φωτίζει, ὅσον θὰ ἔπρεπε, τὴν κοινωνίαν, πταίει ἡ ἀδεξιότης, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐμφανίζεται ὁ χριστιανὸς μέσα εἰς αὐτήν.

Ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν τοῦτο εἶναι διάφοροι πλάναι ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ἐπὶ πρῶτον, ἡ πλάνη ὅτι τάχα ἐάν κάμωμεν κριτικὴν ὄχι τοῦ ἑαυτοῦ μας πλέον μόνον, ἀλλὰ τῆς ὅλης σημερινῆς Χριστιανωσύνης, συμμαχοῦμεν μετὰ τὴν ἐχθρικὴν κριτικὴν, τὴν ὁποίαν διεξάγει ἡ ἀντιχριστιανικὴ ἀρνησις, ἐνῶ, ἀπλούστατα, μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκτοπιζόμεν τὴν ἐχθρικὴν κριτικὴν.

Ἐπὶ δευτέρου, ἡ ἄλλη πλάνη, ἡ ὁποία συγχέει τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν μετὰ τὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν καὶ φοβεῖται ὅτι, ὁμολογία περὶ τοῦ ὅτι ἡ ζωὴ των δὲν εἶναι ὅπως πρέπει, θὰ ἀποτελῇ ὁμολογίαν, ὅτι καὶ ἡ διδασκαλία εἶναι πεπλανημένη.

Εἶναι φανερὸν πόσον ἀστήρικτοι εἶναι καὶ αἱ δύο αὗται ἀντιλήψεις καὶ πόσον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀρχίσῃ μία δημιουργικὴ χριστιανικὴ αὐτοκριτικὴ, ἡ ὁποία, ὅπου ἐνεφανίσθῃ, ἔφερον εὐεργε-

τικώτατα καὶ εὐλογημένα ἀποτελέσματα. Ἀκριβῶς ἡ χριστιανικὴ αὐτοκριτικὴ θὰ κάμῃ ἀνίσχυρον καὶ ἀνεδαφικὴν οἰανδήποτε κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπίθεσιν.

Η ΑΥΤΑΙΠΑΘΗ

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ τρίτη πλάνη ἐναντίον τῆς αὐτοκριτικῆς, πλάνη, τὴν ὁποῖαν ὑπεδηλώσαμεν ἤδη ἀνωτέρω καὶ θὰ τὴν ὀνομάζωμεν: πλάνην ἐκ τῆς αὐταπάτης. Ἡ σημερινή, δηλαδή, στροφή τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν (εἰς ἐκείνους, πού θέλουν νὰ ἔχουν τέτοια ἐντύπωσιν) ὅτι ἡμποροῦν νὰ κοιμηθοῦν ἡσυχοί, διότι ἀποδεικνύονται ὅτι ὅλα πηγαινούν «εὖ καὶ καλῶς», ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐπανερχεται αὐτομάτως εἰς τὸν Χριστιανισμόν καί, ἐπομένως, κανένας λόγος ἀνησυχίας δέν ὑπάρχει, ἀφοῦ, ἰδοῦ καὶ πάλιν τόσοι ἐκκλησιάζονται, τόσην κυκλοφορίαν ἔχουν τὰ χριστιανικά ἔντυπα κ.λ.π.

Πόσον ἡ πλάνη αὕτη εἶναι καταστρεπτικὴ, τὸ δείχνουν τὰ πράγματα. Ἡ πλάνη αὕτη ὀδηγεῖ εἰς ὕπνον. Καὶ ὁ ὕπνος εἰς τὸν θάνατον.

Ἄλλὰ τὴν τελευταίαν αὕτην πλάνην δέν τὴν φοβούμεθα ὅτι εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀνακόψῃ τὴν γνησίαν χριστιανικὴν αὐτοκριτικὴν, διότι, πράγματι, εἶναι μᾶλλον προφασιολογία καὶ φεύγει, ὅταν ὁμιλήσῃ μέσα μας ἡ γνησία πίστις καὶ ἡ ἀνησυχούσα ἀγάπη. Φοβούμεθα ὁμῶς τὰς δύο προηγούμενας πλάνας, εἰς τὰς ὁποίας ὑποπίπτουν καὶ χριστιανοὶ ἀληθινὰ πιστοὶ καὶ ὑπὸ γνησίου πνεύματος ἐμφορούμενοι. Ἡ λύτρωσις ἀπὸ τῶν πλανῶν αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ ἔχωμεν αὐτοκριτικὴν. Διὰ τὴν λύτρωσιν αὕτην χρειάζεται μάχη. Εἶναι μία κρίσιμος ἔκφανσις τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, πού θὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν σημερινὴν ἀγωνίαν.

«ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΕΞΟΔΩΝ»

Ἐν σχέσει μὲ τὰ ἀναγραφέντα εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον ὡς πρὸς τὰς

βαρβάρους θανατικὰς ἐκτελέσεις εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπὶ χιτλερικοῦ καθεστῶτος καὶ μὲ τὴν σύμπραξιν Γερμανῶν δικαστῶν, ἔχομεν τώρα ἐνώπιόν μας, δημοσιεύμενον ἐν φωτοτυπία εἰς γερμανικὸν περιοδικόν, πρωτοφανὴ πρᾶγματι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ τύπον ἐγγράφου, πού ἐχρησιμοποιεῖτο. Ὅταν, δηλαδή, κάποιος κατεδικάζετο εἰς θάνατον ἐπὶ δυσμενεῖα κατὰ τοῦ καθεστῶτος καὶ ἐξετελεῖτο, τότε, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐστέλλετο εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ νεκροῦ... λογαριασμός ἐξόδων τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως! Ἔτσι, καὶ εἰς τὸν δημοσιεύμενον λογαριασμόν ἐξόδων προσκαλεῖται ἡ κυρία Ἔρνα Κνάουφ, χήρα τοῦ τυφεικισθέντος Ἐριχ Κνάουφ νὰ πληρώσῃ: Διὰ τὰ ἐξόδα τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως μάρκα 158,18 (βαθαὶ τῆς ἐκριθείας!) καὶ διὰ τὴν ταχυδρόμησιν τοῦ λογαριασμοῦ αὐτοῦ ἐξόδων, μάρκα 0,12.

Τί σατανικότης θὰ πῆτε, τί αἶσχος! Σύμφωνοι. Ἄλλὰ ποῖον βαρύνει τὸ αἶσχος αὐτό; Μόνον τὸν Χίτλερ ἄρα γε καὶ τοὺς ὀλίγους ἐπιτελεῖς του; Τί ἔκανε, λοιπόν, ἡ στρατιὰ τῶν Γερμανῶν νομικῶν, πῶς ἀντέδρασε τὸ σμῆνος τῶν Γερμανῶν διανοουμένων διὰ νὰ δείξουν τὴν ἀηδίαν των, ἐπὶ τέλους, διὰ τέτοια αἶσχη; Ἀπλούστατα, μὲ τὴν ἐθελοδουλείαν. Ὅλα αὐτὰ τὰ αἶσχη διεπράττοντο μὲ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐπιστήμης! Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ αὕτη μᾶς δείχνει ποῦ καταλήγει ἡ ἐπιστήμη, ὅταν χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἀξίαν πού λέγεται ἅγιον.

«ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ»

Ἡ παρούσα στήλη εἶχεν ἰδιαίτερον κώλυμα νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ βιβλίον πού ἐξέδωσαν αἱ Ἐκδόσεις «Δαμασκοῦ»: Β. Πλουμίδη, «Εἰσαγωγὴ εἰς τὸν Χριστιανισμόν». Ἄλλ' ἡ ὑποδοχὴ τῆς ὁποίας τὸ βιβλίον αὐτὸ ἔτυχε καὶ τὸ γεγονός ὅτι τώρα κυκλοφορεῖ ἡ δευτέρα ἔκδοσίς του, αἴρουν τὸ κώλυμα καὶ ὑποχρεώνουν νὰ γραφοῦν δύο λέξεις καὶ διὰ τὸ βιβλίον αὐτό, διὰ τὸ

ὅποιον ἄλλως τε καὶ δημοσιεύεται βιβλιοκρισία εἰς τὸ παρὸν τεῦχος.

Λοιπόν, ἡ «Εἰσαγωγή εἰς τὸν Χριστιανισμόν» ἐκυκλοφόρησε κατὰ πρῶτον τὸ περασμένο καλοκαίρι. Καὶ ἐντὸς πέντε μηνῶν ἡ πρώτη ἔκδοσις ἐκ τριῶν χιλιάδων ἀντιτύπων, ἀπλούστατα, ἐξηντλήθη! Ἐν πάσῃ σπουδῇ ἐδέησε νὰ ἐτοιμασθῇ δευτέρα ἔκδοσις, ἡ ὁποία ἤδη κυκλοφορεῖ. Καὶ ἄς σημειωθῇ ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ δὲν προεβλήθη εἰδικῶς οὔτε ἔγινε καμμία εἰδικὴ προσπάθεια νὰ ἐπιστηθῇ ἢ προσοχῇ τοῦ κοινῶν ἐπὶ τῆς ἐκδόσεώς του. Θὰ ἤμπορούσαμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀνηράγη κατὰ τὸ πλεόν αὐθόρμητον τρόπον ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν, ποῦ θέλει μίαν εὐσύνωπον μικρὰν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ τί τέλος πάντων εἶναι ὁ Χριστιανισμός.

Μικρὸν εἰς ἕκτασιν καὶ ἐπαγωγὸν εἰς τὴν διατύπωσιν τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖ μίαν ἔκθεσιν τοῦ πῶς ἕνας μέσος σημερινὸς ἄνθρωπος βλέπει τὸν Χριστιανισμόν. Ἀφήνει τὰ θεολογικὰ προβλήματα διὰ τοὺς εἰδικούς καὶ ἐνδιαφέρεται νὰ παρουσιάσῃ τὸν Χριστιανισμόν, ὅπως τὸν βλέπει ζωντανὸν ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀληθινὴν πείναν καὶ δίψαν τῆς ἀληθείας.

Καὶ εὐτυχῶς, ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα αὐτῆ, δεῖγμα ἀλάθητον τῆς υγείας τῆς πνευματικῆς, ὑπάρχει εἰς τὸν τόπον μας. Ἰσως καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ κάτι νὰ συμβάλῃ εἰς τὸ νὰ ἰκανοποιηθῇ ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα αὐτῆ.

Z. N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΣΥΣΣΕΙΤΙΑ

Ἀγαπηταί «Ἀκτίνες»,
Ἐδιάβασα τὰς Ἀπόψεις τοῦ Ὀκτωβρίου ἀναφερομένας εἰς τὸ κε' κεφάλαιον τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου. Πράγματι ἡ δυστυχία εἶναι μεγάλη ἀλλ' αἴτη δυστυχῶς δὲν δύναται νὰ θεραπευθῇ διὰ μεμονωμένων καὶ σποραδικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα δὲν καλύπτουν τὸ σύνολον τῆς δυστυχίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ καθιερωθῶν συσσίτια πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἐγκατασταθέντα κατὰ τὴν κατοχὴν εἶχαν εὐεργετικὴν καὶ σωστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πονεμένου λαοῦ.

Μετὰ τιμῆς

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Κ. ΒΕΡΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΙΑ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Ἀγαπηταί «Ἀκτίνες»,

Ἐνα θερμὸ εὐχαριστῶ θέλω νὰ ἐκφράσω, γιὰ τὰ ὅσα τὸ δημοσίευμα «οἱ ἥρωίδες τῆς Κύπρου γράφουν» μ' ἔκανε νὰ νοιώθω.

Ὅχι γιὰτὶ πρῖν, δὲν γινώριζα καὶ δὲν ἐνοιώθα τὴν τραγικότητα τοῦ ἀγῶνος τῶν Κυπρίων, μὰ γιὰτὶ, τούτῃ τῇ φορᾷ, ψηλάφησα τὸν πόνο καὶ τὸ μεγαλεῖο, ποῦ κρῦβον μέσα τους.

Ἄκουσα τὰ ἴδια τὰ λόγια τους. Λόγια, ποῦ εἶναι ξεχείλισμα ἀπὸ τὴν καρδίαν τους.

Κι' ὅταν τέτοιες καρδιὲς μᾶς μιλοῦν, μᾶς συνταράζουν καὶ μᾶς μεταδίδουν κάτι, ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴ ζάλη τοῦ ἥρωϊκοῦ των μεγαλείου. Καὶ γι' αὐτὸ τότε νοιώθουμε κι' ἐμεῖς περισσότερο ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη, νὰ συμβάλωμε στὸν ἀγῶνα αὐτό, ποῦ κατήγησε πόλεμος καὶ σπαραγμός.

Εἶναι μὰ ἀπὸ τίς προσταγὰς τῶν καιρῶν μας ἡ συμβολὴ μας αὐτή. Συμβολὴ μὲ τὸ διαρκὲς ἐνδιαφέρον μας, γιὰ τὴν ἔκβαση τοῦ ἀγῶνος, μὲ προσπάθεια, γιὰ νὰ κατατοπισθῇ ἡ κοινὴ γνώμη καὶ μὲ πολλὴ προσευχῇ.

Καὶ τώρα θυμᾶμαι κάτι, ποῦ μοῦ εἶπε μὰ Κυπρία.

Τὶς παραμονές, ποῦ ὁ γιὸς τῆς ἐπρόκειτο νὰ καταδικασθῇ σὲ θάνατο, ἡ κ. Σαμφῶν, στέλλοντας σ' ὅλες τίς γνωστὰς οἰκογένειες ἐπιστολές, ζητοῦσε νὰ προσευχηθῶν γιὰ τὸ παιδί τῆς. Καὶ τὸ παιδί τῆς, σῶθηκε ἀπὸ τὸ θάνατο.

Τώρα, ὅλοι οἱ Κύπριοι ζητοῦν ἀπὸ τὸν καθένα μας τὸ ἴδιο πρᾶγμα.

Καὶ νομίζω, ὅτι αὐτὰ ποῦ διαβάσαμε στὶς ἐπιστολὰς τῶν ἥρωιδῶν τῆς Κύπρου, μᾶς δημιούργησαν τὴν κατάλληλη ψυχικὴ διάθεση, γιὰ νὰ ἐπιμείνωμε περισσότερο, αἰτοῦντες, ζητοῦντες καὶ κρούοντες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν σκλάβων ἀδελφῶν.

Πόσο ἁμορφο θὰ ἦταν, ἂν γινόταν κάτι παρόμοιο καὶ εἰς τὸ μέλλον καὶ ἀπὸ ἄλλα περιοδικά.

Μετὰ τιμῆς

ΚΑΙΤΗ ΚΑΣΣΑΒΕΤΗ

ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΣΑ

Ἀγαπητές μου «Ἀκτίνες»,

Τὰ δύο σημειώματά σας στὶς ἀπόψεις τῶν «Ἀκτίνων» γιὰ τὸ θλιβερὸ ἔπεσομὸ τῶν Βρετανῶν ἀποικιοκρατῶν στὴν Κύπρον μας, τὰ γεμάτα ρώμη καὶ παλμὸ καὶ πόνο ἰσχυρὸ, μοῦ θύμισαν καὶ τοῦτο: Σὲ καμμίαν ἄλλη χώρα δὲν κατηγορήθηκαν τόσο οἱ σοβιετικοὶ γιὰ τὴ χρῆσιν μεθόδων ἐξουθενώσεως τῶν ἀντιπάλων των, ὡς τὴν περιφημὴ «πλύσιν τῶν ἐγκεφάλων», ὅσο στὴν φιλελεύθερη Ἀγγλία. Καὶ ὀρθά. Γιὰτὶ τὸ μέσο καὶ ἀπάνθρωπο καὶ βάρβαρο εἶναι. Μὲ πόση λοιπὸν ἐκπληξί διαβάσα στὶς

Κυπριακὲς ἐφημερίδες πὼς ὄχι μόνον ἐπὶ Χάρνιγκ, μὰ καὶ ἐπὶ τοῦ «φιλελευθέρου» Φούτ, οἱ Ἕλληνες Κύπριοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὑποβάλλονται σὲ παρατεταμένη φυσικὴ καὶ ψυχικὴ πίεσι μὲ λάμπες μεγάλης ἰσχύος στραμμένες ἐπὶ ὄφθαλμοις καὶ μὲ ἄλλα βασανιστήρια ἀπεριγράπτου φρικῆς, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν νευρικὴ κατάρρευσι καὶ νὰ πάρουν μία «ὁμολογία». Τὸ ἀνάνθρωπο αὐτὸ μέσο, ποὺ δείχνει ξεφρένιασμα ἀληθινὸ τῆς ἀποικοκρατίας καὶ βαρβαρότητα τρόπων καὶ αἰσθημάτων παλιῶν ἐποχῶν, χρησιμοποιεῖται πᾶς ἐντατικὰ καὶ ἐλεύθερα, ἀντιδράσεως μὴ οὐσης.

Ἄν δὲν καταγγεληθῆ καὶ δὲν κεντηθῆσθῆ ἀνοιχτὰ σὰν φρικτὸ ἐγκλημα, οἱ νεοδάρβαροι θὰ κάμουν τὴ νέα γενεὰ ἀνάτηρη καὶ ἄχρηστη.

Δὲν νομίζετε ὅμως πὼς ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸ φωνάξουν, ὅσο πῶς πλὴν εἶναι μορφετὸ, στὰ πέρατα τῆς γῆς, σωματεῖα καὶ ὁργανώσεις καὶ δικηγορικὸὶ σύλλογοι καὶ πνευματικὰ ἰδρύματα; Γιὰτὶ ἀπὸ τὴν μητέρα Ἑλλάδα τόση ἀδράνεια καὶ τόση σιωπὴ, ἐνῶ ὁ δυνάστης τῆς Κύπρου μάλιστα;

Μὲ ἀγάπη πολλή
Π. ΠΛΑΤΑΝΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ἄγαπητὲς «Ἀκτινές»,

Διαβάσαμε τὰ σημειώματά σου γιὰ ἐτὸ δῶμα τῶν νέων μας». Ἐχετε δίκην ὅτι κάθε χρόνος ἢ κοινὴ γνώμη ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐξέτασιν στὶς Ἀνώτατες Σχολὰς κ' ὕστερα τὴν λησμονεῖ. Δὲν πρέπει πᾶς νὰ συμβῆ αὐτὸ, πρέπει νὰ ἐνδιαφεροῦμε ὅλοι, νὰ ἀκουστοῦν ἀπόψεις καὶ νὰ δοθῆ κάποια διέξοδος, ἂν ὄχι μία ὀριστικὴ λύσις.

Τὸ ζήτημα εἶναι μεγάλο, εἶναι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἕνα ἀπὸ τὰ πρωτεύοντα τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Γιὰτὶ δυστυχῶς μὲ τὴν κατάστασιν ποὺ ἔχει δημιουργηθῆ, πολλοὶ, πάρα πολλοὶ νέοι μας, χιλιάδες, φεύγουν στὸ ἐξωτερικὸν καὶ λίγοι ἐπιστρέφουν. Τοὺς τραβᾷ ἡ ζωὴ στὶς ἄλλες χώρες, ἰδίως στὴν Ἀμερικὴ καὶ χάνομε ἕνα σημαντικὸν κεφάλαιο. Εἶναι θλιβερό. Ἡ Πατριδα μας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θὰ ἐργαστοῦν γι' αὐτὴ, ποὺ θὰ δημιουργήσουν τὸ μέλλον τῆς.

Γράφετε ὅτι δὲν μπορεῖ καὶ οἱ 20.000 τῶν ἀποφοίτων γυμνασίων νὰ ἀπορροφηθοῦν στὶς Ἀνώτατες Σχολὰς. Ἀσφαλῶς. Ἀλλὰ καὶ οὔτε ὅλοι οἱ ἀπόφοιτοι προσφεύγουν σ' αὐτάς. Πάρα πολλοὶ ἀπορροφῶνται σὲ ἐργασίαι. Οἱ ἄλλοι, ποὺ ἀποφασίζονται νὰ σπουδάσουν καὶ δὲν τὰ καταφέρνουν ἐδῶ, ἀποδρῶν.

Ἄς πάρωμε ὡς παράδειγμα τοὺς φτερινούς ὑποψηφίους. Ἦταν, λέει ἐπίσημη στατιστικὴ, 16.000 ὑποψήφιοι ἐν συνόλῳ στὰ δύο Πανεπιστήμια καὶ Πολυτεχνεῖα. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς

δὲν σημαίνει ὅτι 16.000 παιδιὰ διαγωνίσθηκαν. Γιὰτὶ ἀπὸ τὴν 16.000 ἐγγραφές, οἱ περισσότεροι ἦσαν οἱ ἴδιοι, ποὺ ἔδιναν τὸ λιγώτερον σὲ τρεῖς Σχολὰς καὶ τὸ περισσότερον σὲ ἕξ ἢ ἑπτὰ.

Μὲ τοὺς μετρωτέρους ὑπολογισμοὺς ἦταν τὸ ἐν τρίτον τοῦ ἀριθμοῦ, ἂν ὄχι τὸ ἐν τέταρτον κ.λ.π. Ἀπλ. περὶ τὴν 6.000 μὲ 7.000 παιδιὰ. Ποὺ δὲν εἶναι δυσανάλογα πολλὰ, γιὰ ὅλες τὴς Σχολὰς στὰ δύο Πανεπιστήμια καὶ δύο Πολυτεχνεῖα.

Τὸ θλιβερὸ δὲν εἶναι ὁ ὑπερπληθωρισμὸς, ὅσο τὸ ἀκατατόπιστο τῶν παιδιῶν αὐτῶν, ποὺ δὲν ἤξεραν καλὰ καλὰ τὰ περισσότερα τί ζητοῦσαν. Ἐδίδαν στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ καὶ στὸ Πολυτεχνεῖο, στὴ Φαρμακευτικὴ καὶ Φυσικομαθηματικὴ καὶ Νομικὴ καὶ ὅ,τι θέλετε. Κυτοῦσαν ὅλες τὴς πόρτες κ' ὅποια ἀνοίξι...

Μιὰ κατάστασι δραματικὴ. Ἄν γίνη μία λεπτομερὴς στατιστικὴ, σὲ πόσες καὶ ποῖες Σχολὰς ἔδωσαν ὁ α ὁ τ ὁ δ ζ ὑποψήφιοι, θὰ δοῦμε τὴν πραγματικὴν εἰκόνα. Ἑλλειψὶ τελεία ἐπαγγελματικῶν προσανατολισμοῦ, τυχοδιωκτικῶς, ἄγνοια...

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι τί πρέπει νὰ γίνη;

Νὰ καταργηθοῦν οἱ ἐξετάσεις; Πολλὸ σωστὰ τὸ σκέπτεται ὁ κ. Ἐπιτοργὸς τῆς Παιδείας καὶ πρέπει νὰ βοηθήσωμε ὅλοι τὴν καλὴν του πρόθεσιν.

Δὲν πρόκειται νὰ παρουσιασθῆ ὑπερπληθωρισμὸς ὅσο τὸν φοβοῦνται, γιὰτὶ ἀσφαλῶς, αὐτὸς ποὺ θὰ ἀποφασίσῃ νὰ φοιτήσῃ, θὰ ζυγίσῃ καλὰ τὴν δυναμίειν του, γιὰτὶ θὰ ξέρῃ ὅτι μέσα δὲν θὰ χωράει.

Ἐπειτα ὁ κάθε νέος θὰ κατασταλάξῃ σὲ κάτι ὀριστικὸ, θὰ κατασταλάξῃ μὲ ὅλη τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν εὐθυκρισίαν ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ἐνσυνείδητὴ ἐκλογὴ ἐνὸς ἐπαγγέλματος, καὶ δὲν θὰ κτυπάσῃ στὴν τύχη μὰ σὲ τούτῃ τὴν Σχολήν, μὰ στὴν ἄλλη κ' ὅ,τι βρῆξῃ, φτάνει νὰ μὴν μείνωμε ἀπ' ἔξω! Δὲν ἀποφασίζει κανεὶς ἐτοί γιὰ ἕνα ζήτημα ποὺ εἶναι ζήτημα ζωῆς. Θὰ ἔχωμε ἀσφαλέστερα τοὺς ἐκείνους ἐκεῖ ὅπου ἡ φύσις καὶ τὰ χαρίσματά τους τοὺς τάζουν.

Δὲν θάχωμε τὴν ἀποδημίαν στὸ ἐξωτερικὸν, τὸ καταγκύλιμα τῶν νέων μας, ποὺ δὲν μποροῦν ν' ἀντιθέσουν στοὺς πειρασμοὺς, καὶ τῶν ἄλλων ποὺ αἰσθάνονται ἱκανοὶ νὰ κάνουν τὴν σταδιοδρομίαν τους ἄλλοῦ καὶ νὰ μὴ γυρίζουν. Θὰ ἔχωμε τοὺς νέους δικούς μας. Θὰ μπαίνουν στὶς Σχολὰς καὶ ὅσοι εἶναι ἄξιοι θὰ προχωροῦν καὶ τὸ ἔδαφος θὰ ξεκαθαρίζεται καὶ οἱ ἄλλοι θὰ κατατοπίζονται καὶ θὰ προσανατολίζονται σὲ κάτι προσιτώτερον. Καὶ ὁ καθένας θὰ βρῆ τὸν δρόμον του, ὁμορφα καὶ νοικοκυρμένια.

Ἄλλωστε καὶ οἱ ἐξετάσεις καθὼς γίνονται εἶναι ζήτημα τύχης. Ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσι

ζητᾶ πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο. Περνοῦν μόνον ἐκείνοι ποὺ θὰ χάσουν πολὺ-τιμο χρόνον στὰ φροντιστήρια καὶ πάλι ἂν τύχη. Πῶς νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι ὑπάρχει μέτρο, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ φοιτητὴς βγαίνει δεύτερος στὴν ΠΟΕ καὶ 300ος στὰ Νομικά, ἐνῶ τὰ μαθήματα εἶναι τὰ ἴδια καὶ οἱ ἴδιοι οἱ καθηγηταὶ ἐξειτάζονται; Ὅταν πετυχαίνει στοὺς Πολιτικούς Μηχανικούς στὴν Ἀθήνα καὶ δὲν περνᾷ οὔτε ἐπιλαχὼν στὴ Μαθηματικὴ Σχολή; Καὶ τόσα ἄλλα παραδείγματα.

Γιατὶ νὰ ἀφήνωμε τὴν τύχη νὰ κρίνῃ καὶ ὄχι τὸ μέτρο τῆς ἀξίας τοῦ κάθε παιδιοῦ; Ἀξία ποὺ θὰ φανῇ μέσα στὴ Σχολή, ὅταν ὁ φοιτητὴς θὰ παρακολοθηθῇ, θὰ κριθῇ, θὰ ἐξετασθῇ;

Πάντως ἂν δὲν καταργηθοῦν οἱ ἐξετάσεις, πρέπει κάτι νὰ γίνῃ γιὰ νὰ μὴ συνεχισθῇ ἡ ἐκφυθμὴ αὐτῆς κατάστασις, ποὺ παρουσιάζει ἄ-θέλα τοὺς νέους μας βουτηγμένους σὲ ἐπιπο-λαιότητα. Ἄς ἀπαγορευθῇ ὁ τυχοδιωκτισμὸς τῶν πολλαπλῶν ἐξετάσεων, ἄς ζητηθῇ ὀριστικὴ κατεύθυνσις, ἄς σταματήσῃ τὸ ἔξαιλλο ἀνεβο-κατέβασμα Ἀθῆναι—Θεσσαλονίκη γιὰ τὰ Πα-νεπιστήμια τῆς μᾶς καὶ τῆς ἄλλης. Ἡ Ἀθή-να ἢ Θεσσαλονίκη.

Δὲν ξέρετε κανεὶς τί ἐξυπηρετεῖ ἡ κατάστασις αὐτή. Ἀλλὰ εἶναι βέβαιο: Ὅτι τὸ μεγά-λο, τὸ βασικὸ αὐτὸ πρόβλημα, ἀπὸ τὸ ὅποιο ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν μας, ποὺ εἶναι μέλλον τῆς Πατρίδος μας, εἶναι καιρὸς νὰ τὸ ἀντικρύσωμε μὲ κάθε σοβαρότητα.

Μὲ ἐκτίμησι

Ρ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΕΝΟΡΚΩΝ

Ἀγαπηταί «Ἀκτινές»,

Εἰς προηγούμενον τεύχος (Δ)θριος 1958) μία ἐπιστολογράφος σας παρακαλοῦσε νὰ γρά-ψητε κάτι διὰ νὰ ἔχωσι τοῦτο ὑπ' ὄψιν, κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τῆς ἐνόρκου, αἱ πρὸς τοῦτο κληρούμεναι, δεδομένου ὅτι στε-ροῦνται ἀκόμη τῆς ἀπαραιτήτου πείρας.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ παραθέσω ἐνταῦθα μέ-ρος παλαιότερου σχετικοῦ σημειώματός μου, προὶδν πενταετοῦς πείρας, τὸ ὅποion ἰσως χρη-σιμεύσῃ εἰς τὴν ἑρωτώσαν ἀναγνώστριά σας: «Δὲν μὲ ἐνδιαφέρουν τὰ ἄρθρα καὶ αἱ παρά-γραφοι τῶν Νόμων, τὰς ἀγνωῶ τελείως. Δι-κάζω κατὰ συνείδησιν, ἡ δὲ σύνταξις τοῦ σκεπτικῶ τῆς ἀποφάσεως ἀφορᾷ ἡμᾶς».

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἀπήντησα στὸν κ. Πρόε-δρο τοῦ Κακορροδοκείου, ὅταν, ἀποσυρθέντες εἰς κοινήν διδασκαλίαν, τέσσαρες δικασταὶ καὶ πέντε ἑνορκοί, ἐπρόκειτο νὰ ἐκδώσωμεν ἀπό-φασιν ἐπὶ ἀδικήματος τύπου, συγχρόνως δὲ διὰ τῆς παλάμης μου ἐκάλυφα τὸ ἄρθρον τοῦ Νό-

μου, τὸ ὅποιον μοι ἐπεδείκνυε καὶ σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δικαιολο-γηθῇ ἡ γνώμη μου, νομικῶς, εἰς τὸ σχετικὸν σκεπτικὸν τῆς ἀποφάσεώς μας. Ἡ μὴ δὲ ἐν προκειμένῳ ἀπάντησις τοῦ κ. Προέδρου, τὸν ὅποιον ὁμολογῶ ὅτι ἐλυπήθην κατὰ βάθος, διότι τὸν εἶχα φέρει εἰς δύσκολον θέσιν, ἦτο:

— Ἐχετε δίκην.

Εἶναι πράγματι ὑψηλὴ ἡ ἀποστολὴ καὶ ἐ-ξαιρετικὸς ὁ θεσμὸς τῶν ἐνόρκων, ἀρκεῖ τὰ κληρούμενα πρόσωπα νὰ ἔχωσι βαθεῖαν συναί-σθησιν τῶν βαρυτάτων καθηκόντων, τὰ ὅποια τοῖς ἀνατίθενται ὑπὸ τῆς Πολιτείας, καὶ τῶν μεγάλων ὑποχρεώσεων τῶν ἀπέναντι τῆς κοι-νωνίας τὴν ὅποιαν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐκ-προσωποῦσι. Δὲν πρόκειται οὗτοι νὰ ἐφαρμο-σωσιν οἰονδήποτε νόμον κατὰ τὸ αὐστηρὸν αὐτοῦ γράμμα καὶ πνεῦμα, τὸ ὅποιον ἄλλως δὲν εἶναι δυνατόν, οὔτε καὶ ὑποχρεοῦνται, νὰ γνωρίζωσι. Πρόκειται νὰ ἐκφέρωσιν ἀπόφασιν προσαρμοζομένην πρὸς τὰς ἀνιλήψεις αὐτῆς, αἱ ὅποια δὲν ἀποβλέπουσι πάντοτε εἰς τὴν αὐστηρὰν καὶ νόμιμον τιμωρίαν τοῦ κατηγορου-μένου, ἀλλὰ, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν, εἰς τὸν φρονηματισμὸν καὶ τὴν ἐπαναφορὰν αὐ-τοῦ εἰς τὴν κοινωνίαν ὡς χρησίου αὐτῆς μέ-λους.

Προσεπάθησα πάντοτε νὰ ἀνταποκριθῶ πλή-ρως εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ ἐνόρκου, νὰ ἐκπλη-ρώσω ταῦτα μὲ πᾶσαν εὐσυνειδησίαν. Διὰ νὰ μὴ ὑποσιῶ δὲ οὐδεμίαν ἐπιρροήν, ἀπέφευγα οἰανδήποτε ἐπαφὴν πρὸ τῆς ἐτυμηγορίας (κα-τηγορουμένου, πολιτικῆς ἄγωγῆς, δικηγόρων), Παρηκολούθουν μὲ πολλὴν προσοχὴν τὰς κα-ταθέσεις τῶν μαρτύρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐ-πεσήμαινα τοὺς, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀξιο-πίστους ἐξ αὐτῶν, οἱ ὅποιοι οὐδέποτε δυστυ-χῶς ὑπερέβαινον τοὺς 2-3 (μεταξὺ τῶν 10), ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ἢ κατέθετον ἀσημαντα ἢ ἐ-πεσώρευαν ψεύδη ἐπὶ ψευδῶν. Ἀπέδιδον ἐπί-σης μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου, διὰ τὸν σχηματισμὸν ἀντικει-μενικῆς γνώμης ἐκ τινῶν σημείων αὐτῆς. Ἀντιθέτως δὲν ἔδίδα πολλὴν σημασίαν εἰς τὰς φλογερὰς καὶ δραματικὰς ἐπικλήσεις τῶν συνηγόρων πρὸς τοὺς κ.κ. Ἐνόρκους, τὰ ἐξέ-χοντα ταῦτα μέλη τῆς Κοινωνίας» ὅπως εἰς τὸν ῥητορικὸν ἰων οἶστρον μᾶς ἀπεκάλουν πολλακίς κατὰ τὰς ἀγορεύσεις των, διότι, σύμ-φωνα μὲ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἐπαγγέλματος των, ἔπρεπε ἐτὸν ἥσσανα λόγον κρείττω ποιεῖν».

Αὐτὰ εἶχα γράψει εἰς τὰ ἰδιαιτέρᾳ μου πρὸ καιροῦ. Πάντως ὅμως ἀς ἔχη ὑπ' ὄψιν ἡ ἐ-ρωτώσα, ὅτι ὁ καλλίτερος σύμβουλος καὶ δι-δηγὸς τοῦ ἐνόρκου εἶναι πάντοτε ἡ ἐ ὁ σ υ ν ε ἰ δ η σ ἱ α του.

Μετὰ τιμῆς

ΒΑΣ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ Γ. ΒΕΡΙΤΗ

Ὁ Φιλότεχνος Ὁμιλος Χίου, ἕνα λαμπρὸ σωματεῖο, ποὺ ἀναπτύσσει πάντα ἐξαιρετὴ πνευματικὴ δράση, εἶχε τὴν ὥραία πρωτοβουλία νὰ ὀργανώσῃ στὶς 30 Νοεμβρίου φιλολογικὸ μνημόσυνο γιὰ τὸν ἀξέχαστο ποιητὴ καὶ στοχαστὴ Γ. Βερίτη. Καὶ ὅπως μαθαίνουμε, τὸ μνημόσυνο ἔγινε μέσα σὲ ἀνώτερη ἀτμόσφαιρα τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀγαπημένη μνήμη τοῦ διαλεκτοῦ τέκνου τῆς Χίου, ἡ ὁποία, μαζί με τὸ φῶς τῆς ζωῆς, τοῦ εἶχε δώσει μετὰ τὴ φυσικὴ ὁμορφιά της καὶ τὶς πνευματικὰς της παραδόσεις τὶς πρώτες ἐμπνεύσεις καὶ τὰ πρώτα ἐπιτεύγματα.

Ἐκεῖνος ποὺ γράφει τὶς γραμμὲς αὐτὲς καὶ ποὺ ἐπρόκειτο — ἀλλὰ δὲν μπόρεσε δυστυχῶς νὰ χαρῆ αὐτὴ τὴν τιμὴ — νὰ μιλήσῃ στὸ μνημόσυνο, ἔκρατοῦσε ἐκείνη τὴν ἡμέραν μπροστὰ τοῦ τὴν προσέκληση, καί, τὴν ἴδιαν ἀκριβῶς ὥρα τοῦ μνημοσύνου, βρέθηκε κι' αὐτὸς ἐκεῖ μετὰ τὴν ψυχὴ του, γέμισε ἀπὸ ὑπέροχες κι' ἄλόφωτες ἀναμνήσεις, πρόσφερε κι' αὐτὸς τὴν ταπεινὴ καὶ θερμὴ καταβολὴ του στὴν πολυαγαπημένη καὶ τιμημένη μνήμη. Κι' ἀκούοντας νοερά, ἀλλὰ καὶ νοιώθοντας βαθύτατα, τὴν ἄξια ὀμλία τοῦ κ. Ἀπ. Ἀλεξανδρίδη, ἔσμιγε κι' αὐτὸς τοὺς παλμούς τῆς καρδιάς του, γιὰ νὰ φέρουν στὴν ἅγια ψυχὴ τοῦ ἀθάνατου φίλου τὸν πῦρ βαθῶν χαιρετισμῶν ἀγάπης, τιμῆς καὶ πίστεως.

ΚΑΙ ΕΝΑ ΩΡΑΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ, ξαναπῆρα πάλι στὰ χέρια μου (τὸ ἔχω πάντα πρόχειρο δίπλα στὸ γραφεῖο μου) τὸ ἐμπνευσμένο καὶ φωτεινὸ ἐκεῖνο βιβλίο, ποῦ, μετὰ τὸν εἶστοχο τίτλο «Ἀφιέρωμα», ἀποτελεῖ πραγματικὰ τὴν πῦρ ταιριαστὴ καὶ πῦρ ἄξια προσφορὰ—μιά γνήσια πνευματικὴ προσφορὰ — στὴ σεπτὴ μνήμη τοῦ Γ. Βερίτη. Τριανταεξὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ποὺ κρατοῦν κορυφαῖες θέσεις στὴν ἐκκλησιαστικὴ, ἐπιστημονικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας, ἔχουν συγκεντρωθῆ σ' αὐτὴν τὴν ὥραία καὶ ὑψηλὴ πνευματικὴ σύναξη, γιὰ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν τιμὴ καὶ τὸν σεβασμὸ τους πρὸς τὸ ἀνώτερο πνεῦμα καὶ τὴν ὑπέροχη ψυχὴ τοῦ.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς — ἀπὸ τοὺς πῦρ ὁμοδίκους ποὺ διαθέτει ἡ χώρα μας στοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς πνευματικῆς ζωῆς της — ἐξαιροῦν καὶ τονίζουν, μετὰ σύντομα ἀλλὰ οὐσιαστικὰ μελετήματα, τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Βερίτη. Καὶ οἱ ἄλλοι, χωρὶς νὰ κάνουν

ἄμεσα τὸ ἴδιο, ἐκπληρώνουν ἑμμεσα, ἀλλὰ καὶ τόσο σημαντικὰ καὶ τόσο παραστατικὰ, τὸ πνευματικὸ τους χρέος ἀφιερώνοντας στὸν Βερίτη ἀξιόλογες, σοβαρὰς κι' ἐνδιαφέρουσες μελέτες, μετὰ θέματα ἐμπνευσμένα κι' ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὰ δικὰ του ἐνδιαφέροντα καὶ τὸ δικό του ἔργο.

Συγχαίρουμε κι' εὐχαριστοῦμε τὴν Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπιστημόνων, ποὺ εἶχε τὴν ὥραία σκέψη νὰ προσφέρει αὐτὸ τὸ πνευματικὸ ἀφιέρωμα.

ΜΙΑ ΓΝΗΣΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ ἐσημείωσε ἡ ἔκθεσις ζωγραφικῶν ἔργων τῆς κ. Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη στὴν ὥραϊαν αἴθουσαν τοῦ Πρακτορείου Πνευματικῆς Συνεργασίας.

Ἡ ἐκλεκτὴ καλλιτέχνις μετὰ τὸ πολὺπλευρο τάλεντο καὶ μετὰ τὴν γόνιμη δράση σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, παρουσίασε σ' αὐτὴν τὴν ἔκθεσις 122 πίνακες, ποῦ, μετὰ τὴν εὐαισθησία, τὴν παρατηρητικότητα καὶ τὴν τεχνικὴν ἱκανότητα, ποὺ διακρίνουν τὸ καλλιτεχνικὸ τῆς ἔργο, ἀπεικονίζουν καὶ ζωντανεῖουν χαρακτηριστικὰς μορφὰς καὶ ἐκδηλώσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὰ τοπία τῆς Ἑλλάδος.

Ἰδιαίτερη συγκίνηση προκαλεῖ τὸ γεγονός ὅτι περισσότερα ἀπὸ πενήντα ἔργα εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν Κύπρον μας καὶ παρουσιάζουν ἐκκλησιᾶς, μοναστήρια, μνημεῖα, λιμάνια, τοπία, φορεσιᾶς, ἀνθρώπινες μορφὰς καὶ κομμάτια ζωῆς ἀπὸ τὴν ὥραία κι' ἀγαπημένη νῆσο, μετὰ βαθύτατα χαραγμένον σὲ ὅλα τὸν αἰῶνα κι' ἀναλλοίωτο ἔθνικὸ χαρακτῆρα τῆς.

ΝΕΟ ΜΕΓΑΛΕΠΗΒΟΛΟ ΣΧΕΔΙΟ

Τί εἶναι πάλι αὐτὸ τὸ νέο σχέδιο γιὰ τὸν ἐξωραϊσμὸ τῆς πλατείας Ὁμονοίας; Θὰ μεταβάλλουν, λέει, τὴν ἐπιφάνεια τῆς πλατείας σὲ... πολυγωνικὴν λίμνην, ἡ ὁποία μάλιστα θ' ἀπλώνεται σὲ δύο... πατώματα, τὸ ἕνα πάνω ἀπὸ τὸ ἄλλο, κι' ἀνάμεσα στὰ δύο πατώματα θὰ κυλᾷ ἕνας ὀρθογώνιος καταρράκτης, ἐνῶ γύρω θ' ἀναπηδῶν ἄρκετο πίδακες!

Κι' ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ ὑπουργείου, ποὺ ἀναγγέλλει μετὰ θριαμβευτικὴν αὐταρέσκεια τὸ μεγαλεπήβολο σχέδιο, προσθέτει μετὰ περηφάνεια: «Τὸ ὅλον τοῦτο ἔργο, διὰ καταλλήλου φωτισμοῦ, θὰ ἐμφανίσῃ φαντασμαγορικὴν ὄψιν»!

Ὅχι παίζουμε, νομίζετε! Ὅτε στὰ καλύτερα πανηγύρια δὲν θὰ βῆτε τέτοιον θέαμα! Καὶ μάλιστα τζάμπα! Λεῖπουν βέβαια ἀκόμη οἱ γόνδολες — ἴσως καὶ ἄλλα, ποὺ δὲν τὰ συλλαμβά-

νει ἢ φαντασία μας, — ἀλλὰ θὰ τὸ δῆτε: θὰ ἔλθουν καὶ διάφορα ἄλλα φανταχτερά καὶ καταπληκτικά, ποὺ θὰ δολοφονοῦν τὸ πανηγύρι.

Ἔτσι, μὲ τὴν μεταίωση τοῦ βερολυγεροῦ καὶ οὐρανοξύστη Ποσειδῶνος (γιὰ τὸν ὁποῖον σᾶς ἔγραψα), ἀντὶ νὰ ἐγκατασταθῆ στὴν Ὀμόνοια ὁ θεὸς τῆς θάλασσης, θὰ ἔλθῃ ἢ ἴδια ἢ θάλασσα ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς διωρόφου λίμνης, ποὺ θὰ πλαισιώνεται ἀπὸ δάσος συντριβανῶν!. Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμα!

«ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ Ο ΜΑΓΟΣ»

Δὲν εἶναι βέβαια συνηθισμένο — ἴσως οὔτε καὶ σωστὸ — νὰ μιλά κανεῖς, ἔστω καὶ πληροφωριστά, γιὰ τὸ ἴδιο τὸν τὸ ἔργο. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ τίτλος τοῦ ἱστορικοῦ μου ἀφηγήματος «Κυπριανὸς ὁ μάγος», ποὺ τὸ ἔχουν κυκλοφορήσει οἱ Ἐκδόσεις Κακουλίδη, μπορεῖ νὰ παραπλάνησῃ τὸν ἀναγνώστη, εἶναι, νομίζω, χρήσιμο νὰ δώσω μερικὲς κατατοπιστικὲς πληροφορίες. Πρόκειται γιὰ τὸν περίφημο σοφὸ καὶ μάγο Κυπριανό, ποὺ εἶχε ζήσει κατὰ τὸ τέλος τοῦ τρίτου αἰῶνος στὴν Ἀντιόχεια, τὴν περιώνυμη γιὰ τὸν πλοῦτο της καὶ τὴν ἀκολασία της πρωτεύουσα τῆς ἀρχαίας Συρίας, ἢ ὅποια ὅμως εἶχε συγχρόνως τὸ προνόμιον ν' ἀναδειχθῆ πραγματικὴ κοιτίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἔδρα καὶ ἀφετηρία τῶν ἀποστόλων γιὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας.

Ὁ σοφὸς μάγος καὶ εἰδωλόλατρες Κυπριανός, ἀντικρίζοντας τὴν ἀνατάβλητη καὶ ἀνεξήγητη γι' αὐτὸν ψυχικὴ δύναμις μᾶς ἀγνῆς χριστιανῆς κόρης, τῆς Ἰουστίνης, ποὺ τοῦ κάκου ἐπροσπάθησε μὲ τὰ καταχθόνια μέσα τῆς τέχνης του καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν πονηρῶν πνευμάτων νὰ τὴν ἀποπλάνησῃ, διαπιστώνει πῶς ἡ ἀπέραντη αὐτὴ δύναμις τῆς ψυχῆς της ὀφείλεται στὴ χριστιανικὴ τῆς πίστη. Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀποκάλυψιν ὁ Κυπριανὸς μεταστρέφεται στὸν Χριστιανισμό, καίει στὴν πλατεῖαν τῆς χριστιανικῆς βασιλικῆς τὰ μαγικά του βιβλία, ὁμολογεῖ δημόσια τὴ νέα του πίστη καὶ μοιράζει τὴν περιουσίαν του στοὺς φτωχοὺς. Ἐκεῖ τὸν ὑποδέχεται καὶ τὸν καλωσορίζει ἀδελφικὰ στὸν Χριστιανισμό ἢ Ἰουστίνην, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συλληφθῶν καὶ οἱ δύο, νὰ μαρτυρήσουν καὶ ν' ἀποκεφαλισθοῦν μαζί σὰν ἀδελφοί.

Τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, ποὺ τὴν εἶχε ἀρχικὰ ἀφηγηθῆ τὸ «χρονικὸν τοῦ ἁγ. Κυπριανοῦ», τὴν μετέπλασε σὲ ὁμηρικὸς στίχους ἢ αὐτοκόραττον τοῦ Βυζαντινοῦ Εὐδοκίαν (ἢ πρώην Ἀθηναῖς). Τὸ ἔργο της δὲν σώζεται ὁλόκληρον, ἀλλὰ ὁ Φώτιος, δίνοντας στὴ «Μυριόβιβλόν» του ἐκτενῆ περίληψιν του, παραθέτει μεγάλα ἀποσπάσματα τοῦ.

Πάνω σ' αὐτὴ τὴν περίληψιν καὶ τ' ἀποσπάσματα στηρίζεται τὸ ἔργο μου, ποὺ προσπαθεῖ ν' ἀναπλάσῃ λογοτεχνικὰ τὴν ὥραϊαν καὶ συμβολικὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ τὴν τοποθετήσῃ μέσα στὸ

δραματικὸ πλαίσιον τῆς μεγάλης ἐκείνης, ἀγνῆς καὶ ἠρωϊκῆς, ἐποχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄν δὲν μπόρεσα νὰ τὸ ἐπιτύχω στὸν βαθμὸν ποὺ ἔπρεπε καὶ ποὺ ἤθελα, αὐτὸ θὰ ὀφείλεται στὴν ἀνεπάρκειαν τῶν δυνάμεών μου. Ἄν κάτι μπόρεσα νὰ κάμω, αὐτὸ θὰ ὀφείλεται στὴν ἀξία καὶ τὴ δύναμιν τοῦ θέματος καὶ στὴ θείαν χάριν.

Ἡ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΓΝΗΣΙΟΥ ΓΕΛΙΟΥ

Πρωτότυπο, ἀλλὰ καὶ πολὺ χρήσιμον εἶναι ἀληθινὰ τὸ νέο σωματεῖον, ποὺ ἴδρυσαν οἱ εὐθυμογράφοι καὶ σκιτσογράφοι τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸν τίτλον «Ἐταιρία Ἑλλήνων Εὐθυμογράφων».

Σκοπὸς τῆς Ἐταιρείας, σύμφωνα μὲ τὸ καταστατικὸν τῆς, εἶναι ἐν τὸν ὅσιν κάθε λογοτεχνικῆς κινήσεως στὸν τομέαν τοῦ εὐθύμου. Καὶ εἶναι δυστυχῶς τόσο λιγοστὸ τὸ καλὸ εὐθύμον καὶ τόσο σπάνιον τὸ ὑγιὲς χιοῦμορ, ὥστε ὁ σκοπὸς τῆς ἐταιρείας ν' ἀνταποκρίνεται πραγματικὰ σὲ μιὰν ἀνάγκην.

Ἐλπίζομε κ' εὐχόμεσθε νὰ ἐπιτύχῃ ἢ καλὴ κ' εὐγενικὴ προσπάθεια τῶν Ἀθηναίων εὐθυμογράφων καὶ σκιτσογράφων, ὥστε, μὲ τὴν ἀναγκαίαν ἐξυγίανσιν τῆς λεπτῆς κ' εὐαίσθητης αὐτῆς περιεχῆς ἀπὸ τῆς ἀγούστες κ' ἀνάρμοστες χοντροκοπιῆς, νὰ προστατευθῆ καὶ νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ τόσο πολυτίμητη προσφορά τοῦ πηγαίου καὶ γνήσιου γέλιου.

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΣΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ, ΑΛΛΑ ΚΕΝΗ ΣΕ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΑΙΝΙΑ

Μᾶς ἦλθε φορτωμένη μὲ ἑπτὰ Ὅσκαρ, μὲ σαράντα διεθνεῖς διακρίσεις καὶ μὲ τὸν πάταγον τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ κριτικῶν καὶ θεατῶν. Πῶς νὰ τολμήσῃ κανεῖς νὰ ὑποβάλῃ ἀντιρροήσεις ἢ ἐπιφυλάξεις γιὰ μιὰ ταινίαν, ποὺ ἀνακηρύσσεται ἀπ' ὅλους, «ἀριστοῦργημα»; Κι' ὅμως θὰ ριψοκινδυνεύσομε νὰ ποῦμε τὴν ταπεινὴν μας γνώμην, καὶ ἂς ὑποστοῦμε — τί νὰ γίνῃ; — τὸν καταγιασμὸν τῆς εἰρωνείας τῶν θαυμαστῶν τῆς πολύχροτης ταινίας.

Πρόκειται, ὅπως θὰ ἔχετε ἀντιληφθῆ, γιὰ τὴν ταινίαν «Ἡ γέφυρα τοῦ ποταμοῦ Κβαί», ποὺ ἐπαίχθηκε καὶ παίζεται θριαμβευτικὰ σὲ πολλοὺς συγχρόνως Ἀθηναϊκοὺς κινηματογράφους. Εἶναι πραγματικὰ μιὰ ἐξαιρετικὴ ταινία, ποὺ μπορεῖ κανεῖς νὰ τὴν ἐκτιμῆσῃ, ἀκόμην καὶ νὰ τὴν θαυμάσῃ, γιὰ τὴν σκηνοθεσίαν της, γιὰ τὴν δραματικὴν τῆς σύνθεσιν, γιὰ τὰ εὐστοχα εὐρήματά της, γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴν τῆς φωτογραφίαν, γιὰ τὴν ἐμφανείαν τῶν ἠθοποιῶν της. Ὁρισμένους μάλιστα σκηνές εἶναι βαθύτατα συγκλονιστικῆς.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ πλεονεκτήματα, πολλὰ σημαντικὰ βέβαια, εἶναι κενῶν, ἂν ὄχι ἀποκλειστικῶς, τεχνικῆς φύσεως, καὶ συνθέτουν ὅλα μαζί, μιὰν σπάνιαν καὶ ἀξιοθαύβιασθην ἀπὸ τὴν ἀποψὴν τῆς μορφῆς ταινία. Ἄλλὰ τὸ πε-

ριεχόμενοι; Τὸ πνεῦμα τῆς ταινίας; Οἱ προθέσεις τῆς; Τὸ μήνυμα ποὺ θέλει νὰ φέρῃ; Καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ, ἡ ψυχολογία τῶν ἡρώων τῆς; Τὰ αἰσθήματα τοὺς καὶ οἱ σκέψεις τοὺς; Οἱ ἔσωτερικὲς πηγὲς καὶ οἱ ἰδεολογικὲς προεκτάσεις τῶν πράξεών τοὺς;

Ὁ θεατὴς, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ ἀπὸ τὰ τεχνικὰ καὶ θεαματικὰ μόνο ἐπιτεύγματα, ἀλλὰ ἔχει καὶ πνευματικώτερες ἀπαιτήσεις, οἱ ὁποῖες μάλιστα καὶ μεγαλώνουν ἀκόμη περισσότερο, ὅταν εἶναι μεγαλύτερα τὰ ἔξωτερικὰ αὐτὰ ἐπιτεύγματα, μένει χωρὶς ἀπάντησιν, ἢ τοῦλάχιστον χωρὶς ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησιν.

Τὸ μισὸ περίπου μέρος τῆς ταινίας αὐτῆς περιτρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν ἀκλόνητη ἐπιμονὴ καὶ τὸ ἀκαμπτο πείσμα ἐνὸς Ἄγγλου συνταγματάρχου, ὁ ὁποῖος, ὅταν εἶχε συλληφθῆ ἀπὸ τοὺς Ἰάπωνες αἰχμάλωτος στὴν Κεϋλάνη μαζὶ μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του καὶ τοὺς ἄνδρες του, ἀρνίεται νὰ δεχθῆ τὴν ἀξίωσιν τῶν Ἰαπώνων νὰ ἐργασθοῦν καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ του γιὰ τὴν κατασκευὴ μιᾶς γεφύρας στὸν ποταμὸ Κβάϊ. Δέχεται νὰ ἐργασθοῦν οἱ στρατιῶτες του, δέχεται νὰ ἀναλάβουν οἱ ἀξιωματικοὶ τὴν τεχνικὴ φροντίδα καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἐργασίας, δέχεται νὰ ἔχη καὶ ὁ ἴδιος τὸ γενικὸ πρόσταγμα καὶ τὴν εὐθύνην γιὰ τὴν ἔγκαιρον καὶ τὴν ἄρτια κατασκευὴ τῆς γεφύρας, ἀλλὰ εἶναι ἀνένδοτος στὴν ἄρνησίν του νὰ ἐργασθοῦν χειρωνακτικὰ οἱ ἀξιωματικοί. Προτιμᾷ νὰ κλείσουν τοὺς ἀξιωματικούς του σ' ἓνα ἀπαίσιον ἀπομονωτήριον, νὰ κλείσουν καὶ τὸν ἴδιο σ' ἓναν φρικτὸ «φοῦρον», νὰ περικόψουν τὸ συσσίτιον τῶν ἀνδρῶν του καὶ γενικὰ νὰ ὑποστοῦν ὅλοι ὁποιοδήποτε μαρτύριο, φτάνει νὰ τηρηθῆ κάποιον ἄρθρον τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης, τὸ ὁποῖον ἀπαγορεύει τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν τῶν αἰχμαλώτων ἀξιωματικῶν!

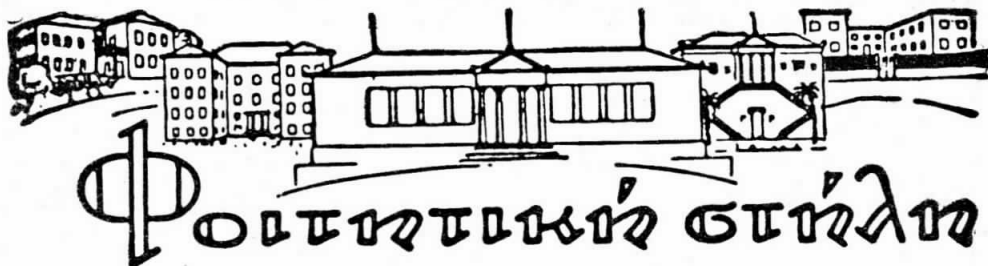
Καὶ αὐτὸ τὸ παράλογον, στενόκαρδον καὶ ἀπάνθρωπον πείσμα παίρνει στὴν ταινίαν τὴς διαστάσεις ἐνὸς ὑψηλοῦ καὶ μεγαλειώδους ἡρωισμού! Καὶ ὁ στενοκέφαλος καὶ ἀνισόροπος συνταγματάρχης προβάλλεται ὡς σύμβολον ἀτομικῆς ἀξιοσυνειδήσεως καὶ ἔθνικῆς τιμῆς!

Καὶ ὅμως ὁ ἴδιος αὐτὸς περήφανος, ἀξιοπρεπὴς καὶ ἡρωϊκὸς συνταγματάρχης, στὸ δεύτερον μέρος τῆς ταινίας, ἀναλαμβάνει ὄχι μόνον ἀδίστακτα καὶ πρόθυμα τὴν κατασκευὴ τῆς γεφύρας, ἀλλὰ καὶ ἀφοσιώνεται ὀλόψυχα στὴν τέλεια καὶ ἄρτια ἐκτέλεσίν της. Ὁχι μόνον ἐπιβάλλει στοὺς ἀξιωματικούς του νὰ διαθέσουν γι' αὐτὴ τὴν ἐργασίαν ὅλες τὶς ἱκανότητές τοὺς, ὄχι μόνον καταπνίγει τὴν ἀυθόρμητη καὶ φυσικὴ ἀντίδρασιν τῶν στρατιωτῶν του καὶ τοὺς ἀναγκάζει νὰ δουλεύουν μὲ πειθαρχίαν καὶ ζῆλον, ἀλλὰ καὶ δουλεύεται στενὰ γιὰ τὰ σχέδια καὶ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ ἔργου μὲ τὸν ἴδιον τὸν δεσμοφύλακα τοὺς Ἰάπωνας ἀξιωματικό! Καὶ εἶναι πάλι περήφανος καὶ εὐτυχὴς, διότι κατάρθωσε νὰ παραδώσῃ ἐγκαιρῶς στοὺς ἐχθρούς τῆς Πατριδος του καὶ τῶν συμμάχων τῆς μιᾶν τόσο σπουδαίαν καὶ θαυμασίαν γέφυραν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο σὲ λίγο νὰ περάσῃ ὁ πρῶτος σιδηροδρομικὸς συρμὸς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ!

Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπαίσιος προδοτικὴ πρόξις παρουσιάζεται στὴν ταινίαν ὡς μία ἐμπνευσμένη ἐκδήλωσις τοῦ δημιουργικοῦ οἴστρου τοῦ Ἄγγλου συνταγματάρχου καὶ ὡς μιὰ περήφανη ἐπίδειξις καὶ προβολὴ στὶς μέλλουσας γενεές τῆς τεχνικῆς ἀνωτερότητος, τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς οὐσιαστικῆς νίκης τῶν λευκῶν φυλῶν (ἴσως καὶ μόνον τῶν Ἄγγλων!) ἀπέναντι τῶν ἐγχρωμῶν!

Καὶ ἀναρωτιέται κανεὶς μὲ λύπη καὶ ἀπογοήτευσιν: Γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ λοιπὸν αὐτὸν τὸν ἀνισόροπον κεντρικὸν ἥρωα καὶ γιὰ νὰ μᾶς ἀφηγηθῆ τ' ἀλλόκοτα κατορθώματά του διέθεσε αὐτὴ ἡ ταινία τόσο πλούσια καὶ ἀφθονα μέσα κι' ἐχρησιμοποίησε τόσο μεγάλες τεχνικὲς ἱκανότητες καὶ ἀρετές; Καὶ ὅσην ἐπιτυχίαν κι' ἀνσημειώσῃ μὲ τὶς ἐπιδειξιότητες καὶ ἱκανότητες αὐτὲς στὸν τομέα τῆς τεχνικῆς, τοῦ θεάματος καὶ γενικὰ τῆς μορφῆς, εἶναι τάχα ἀρετὴ ἢ ἐπιτυχία αὐτῆ, γιὰ νὰ τῆς δώσῃ ἀληθινὰ καλλιτεχνικὴ δικαίωσιν καὶ ἀξίαν;

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

«ΕΒΔΟΜΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ»

Ο τύπος της μακεδονικής πρωτεύουσας ξεγράφει λόγια έγκωμιαστικά και έπαινετικά. Την διοργάνωση της εβδομάδος αυτής ανέλαβαν η Φοιτητική Ένωσις Κυπρίων, ή Έθνική Φοιτητική Ένωσις, ή Χριστιανική Φοιτητική Ένωσις, ή Φοιτητική Ένωσις και οι σπουδασταί της Ακαδημίας. Νέοι άνθρωποι, που τον παλμό τον δυνατό της καρδιάς τους και της αγάπης τους για την μαρτυρική μας Κύπρο θέλησαν μ' αυτό τον ώραίο και πολιτισμένο τρόπο νά τον φανερώσουν και στους άλλους.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Η «Εβδομάς Κυπριακής Έλευθερίας» άρχισε την Κυριακή, στις 16 Νοεμβρίου, με μεγαλειώδη συγκέντρωση όλων των φοιτητών στο Βασιλικό θέατρο της Θεσσαλονίκης. «Τό θέατρο ήταν κατάμεστο από φοιτητάς και φοιτήτριες, σπουδαστάς, μαθητάς και λαόν της Θεσσαλονίκης». Στη συγκέντρωση αυτή, μέσα σε μια άτμοσφαιρα συγκινησιών και έθνικου ενθουσιασμού, μίλησαν εκπρόσωποι των φοιτητών και της Έθναρχίας Κύπρου καθώς και ο καθηγητής του πανεπιστημίου κ. Σάββας Άγουριδής» έπαινιωσε ή μπάντα της Χωροφυλακής και έψαλε ή χορωδία της Χ.Φ.Ε. Θεσσαλονίκης.

Την Δευτέρα, στις 17 Νοεμβρίου, ή έξαιρετική εκδήλωση συμπαραστάσεως των συναδέλφων της Θεσσαλονίκης προς τον αγωνιζόμενον Κυπριακό λαό, έλαβε μιá πιό οδισιαστική και πιό γενναία, θά έλεγε κανείς, μορφή. Μέσα στις αίθουσες της Χριστ. Φοιτητικής Ένώσεως, έπειτα από έμπνευσμένη όμιλία του αντιπρυτάνεως κ. Καρανιά, έγινε ή έναρξη της φοιτητικής αιμοδοσίας. Η σπουδαίονσα νεολαία της συμπρωτεύουσας πρόσφερε με προθυμία τό νεανικό της αίμα στο δνομα και στην αγάπη της αλύτρωτης Κύπρου. «Ένα φωχικό μά πολύτιμο αντίδορο στην προσφορά και τη θυσία των ήρωϊκών νεκρών της Κυπριακής έλευθερίας.

Η αιμοδοσία συνεχίστηκε όλη την εβδομάδα. Την Τρίτη, 18 Νοεμβρίου, στην Έταιρία Μακεδονικών Σπουδών έγιναν τά εγκαινία εκθέσεως φωτογραφιών από τον Κυπριακό άγωνα. Και ή «Εβδομάδα Κυπριακής Έλευθερίας» έληξε με μιá κατανυκτική θ. Λειτουργία που

έγινε την Κυριακή, 23 Νοεμβρίου, στον Άγιο Δημήτριο. Η Λειτουργία συντάσσθηκε με ένα μνημόσυνο υπέρ του ήρωϊκώς πεσόντος Κυπρίου αγωνιστού Κ. Μάτση, ό οποίος υπήρξε άπόφοιτος της γεωπονικής σχολής του πανεπιστημίου.

Την ίδια αυτή ήμέρα έγινε και κάτι τό πραγματικά συγκλονιστικό. Αντιγράφουμε από τις έφημερίδες: «Την 9ην π.μ. φοιτηταί και σπουδασταί, συγκεντρωθέντες εις τον χώρον του Πανεπιστημίου, συνεκρότησαν έπιβλητικήν πομπήν, ή όποία διά των οδών Έγνατίας και Πλάτωνος κατηυθύνθη εις τον ναόν του Άγ. Δημητρίου. Τής πομπής προηγούντο ή μουσική της Χωροφυλακής, ή όποία ανέκρουε πένθιμα έμβατήρια...και σημαία των φοιτητικών όργανώσεων. Ήκολούθουν ό πρύτανις του πανεπιστημίου, κ. Τσουτσουλόπουλος, τά μέλη της Συγκλήτου, καθηγηταί, ύφηγηταί καθώς και χιλιάδες φοιτητών και σπουδαστών, φέροντες πλακάτ με διάφορα συνθήματα... Εις τον ναόν, ό όποιος ήτο άσφυκτικώς πλήρης, μετά την θείαν λειτουργίαν, άνεπέμφθη προσέξαρχοντος του έπισκόπου Ταλαντίου δέσεις υπέρ του πεσόντος αγωνιστού Μάτση... Άκολούθως έσχηματίσθη πάλιν ή πομπή σιωπηρώς και με βήμα άργόν κατηυθύνθη εις τό Πανεπιστήμιον, όπου αί φοιτητικά όργανώσεως κατέθεσαν στεφάνους εις τό μνημενιον πεσόντων φοιτητών. Σ' όλα αυτά δέον νά σημειωθί (και αυτό έχει σημασίαν διά τους φοιτητάς) ότι αί άστυνομικαί άρχαί έδοθήσαν τους φοιτητάς παντοιοτρόπως.

Έτσι άρχισε και έτσι τέλειωσε ή «Εβδομάδα Κυπριακής Έλευθερίας».

ΑΠ' ΟΣΑ ΕΛΕΧΘΗΣΑΝ

«...Όνομάσαμε την εβδομάδα αυτή, «Εβδομάδα Κυπριακής Έλευθερίας», βέβαιον όντες ότι ή Κυπριακή Έλευθερία δέν θ' άργήση ν' άνατείλη» ειπε ό εκπρόσωπος των φοιτητών στην συγκέντρωσι του Βασ. Θεάτρου' και τελείωσε με την προτροπή: «Άς δείξουμε στον άγωνα άκαμπτη άποφασιστικότητα και αλύγιστο θάρρος. Άς δείξουμε στον άγώνα πίστι και μαχητικότητα, και τελικώς θά νικήσουμε». Έξ άλλου ό καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Σάββας Άγουριδής, μεταξύ άλλων, στην έμπνευσμένη και ένθουσιαστική όμιλία του ειπε: «...Η Κύπρος έξέλεξε τό μαρτύριον αντί της

προσκυνήσεως τοῦ ψευδόχριστου "Αγγλου Σέρ. Πρέπει νὰ εἴμεθα ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἕτοιμοι, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Κυπρίων, νὰ ὑποστώμεν θυσίας, προκειμένου νὰ διατηρήσωμεν τὴν πίστι μᾶς ἀλώβητον, τὰ ἰδανικά καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια μᾶς ὑψηλά...».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα σὲ τέτοια ἀτμόσφαιρα καὶ μὲ τέτοιο ἀγωνιστικὸ πνεῦμα ἔγινε ἡ εἰς ἑβδομάδα Κυπριακῆς Ἐλευθερίας». Μὲ τὴ λαμπρὴ τους αὐτῆ ἐκδήλωσι οἱ συνάδελφοι τῆς Θεσσαλονίκης δὲν ἔδειξαν μόνον τὴ θερμὴ τους ἠθικὴ συμπαράστασι στὸν τραχὺ καὶ αἱματηρὸ ἀγῶνα τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν μᾶς, ἀλλὰ διακήρυξαν στὸν ἑλληνικὸ καὶ σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου, πὼς τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῶν ὁποίων γίνεται καὶ ὁ ἀγὼν αὐτὸς ὁ σκληρὸς καὶ ἄνισος, συγκινοῦν πάντα καὶ διευθύνουν βαθύτερα τὴ ζωὴ τῆς ἑλληνικῆς σπουδαστικῆς νεολαίας.

ΤΡΑΓΙΚΗ ΑΝΤΙΦΑΣΙ

Βλέπει κανεὶς μὲ ἱκανοποίησι τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ δείχνουν ἀρετὲς ἐφημερίδες γιὰ τὰ σημερινὰ ἑλληνικὰ νεῖατα. Οἱ ἔρευνές τους, γύρω ἀπ' τὸ πῶς σοβαρὸ θέμα τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τῆς σημερινῆς νεολαίας, ἀποτελοῦν ἀξιόλογη προσπάθεια συνθέσεως καὶ ἐμφανίσεως μιᾶς εἰκόνας, ποὺ δὲν ἐμπνέει καὶ πολλὴν αἰσιοδοξία. Τὸ περίεργο ὅμως εἶναι ὅτι, ἐνῶ γίνεται ἡ προσπάθεια αὐτὴ διαφωτίσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑποκινήσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀρμόδιων καὶ μὴ γιὰ μιὰ διόρθωσι καὶ ἐξυγίανσι τῆς καταστάσεως, ταυτοχρόνα καὶ παρᾶλληλα καταβάλλεται καὶ μιὰ... προσπάθεια, θὰ ἔλεγε κανεὶς, ἠθικοῦ δηλητηριασμοῦ τῆς νεολαίας. Στὴ μιὰ σελίδα ἡ ἔρευνα γιὰ τοὺς νέους καὶ τὶς παρεκτροπές τους καὶ στὴν ἄλλη, ἢ στὴν ἴδια καμμιά φορὰ, μιὰ μακρὰ σειρά ἐλεινῶν διαφημίσεων ἀθλῶν κινηματογραφικῶν ἔργων. Στὴ μιὰ στήλῃ στεναγμὸς καὶ στενοχώρια γιὰ τὸν ἄσχημο δρόμο, ποὺ πῆρε ἡ νεολαία, καὶ στὴν διπλανὴ συνθήματα καὶ παρορμήσεις καὶ προπαγάνδα διαφθορᾶς μὲ φωτογραφίες, κείμενα καὶ ρεπορτάζς. Νὰ ἡ τρομερὴ ἀντίφασι.

Μπορεῖ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ προσπάθεια, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ, νὰ εἶναι καλὴ καὶ σκόπιμη. Μπορεῖ καὶ τὰ ἐλατήρια ποῦ κινοῦν σ' αὐτὴν νὰ ξεφεύγουν ἀπ' τὸ καθαρὸ καθῆκον τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ νὰ βασιζονται σ' ἕνα εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ νεολαία τῆς πατρίδος μᾶς. Μὰ πὼς νὰ τὸ κάνουμε! Ἐπαρχει στὴ μέση αὐτῆ, ἡ ἐνοχλητικὴ βέβαια σὲ πολλοὺς καὶ ἄκαμπτη στὶς ἀπαιτήσεις της, μὰ ὡς τόσο ἀναγκαία συνέπεια. Ἡ θὰ ὑποστηρίξῃς μὲ ὅλη τὴ δύναμι ποὺ διαθέτεις τὴ μιὰ ἀποψι, ἢ, θὰ ρίξεις τὸ βάρος τῆς προσπάθειάς

σου στὴν ἄλλη, γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπισθῆς καὶ τὴν διασώσης. Δὲν ἔχεις δικαίωμα ὅμως σὰν πνευματικὸς ἄνθρωπος, ποὺ θέλεις νὰ προσφέρῃς τὰ φῶτα σου στοὺς ἄλλους, νὰ κοιτάξῃς μὲ τὸ ἀρστέρο μάτι ἄλλου καὶ τὸ δεξιὸ ἀλλοῦ. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀνωμαλία, εἶναι κάτι ἀφύσικο, ποὺ δὲν προκαλεῖ μόνον χαμόγελα εἰρωνείας, ἀλλὰ μπορεῖ ν' ἀποβῇ καὶ ἐπικίνδυνον.

Αὐτὴ τὴ στοιχειώδη ἀλήθεια πρέπει νὰ τὴν καταλάβουν καλὰ καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσουν ὅσοι κρατοῦν στὰ χέρια τους ἕνα δημοσιογραφικὸ ὄργανον. Ὁ τύπος ἔχει μιὰ δύναμι νὰ διαπλάσῃ τὰ γεγονότα καὶ νὰ διαδίδῃ τὶς ἰδέες ταχύτατα καὶ ἀποτελεσματικά. Ἄν θέλουν, λοιπόν, νὰ χρησιμοποιήσουν δημοσιογράφοι καὶ ἰδιοκτῆτες ἐφημερίδων τὴ δύναμι αὐτὴ γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἐνδιαφερόμενοι καὶ ὑποκινῶντας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον κι' ἄλλων γιὰ τὴν προαγωγὴ τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, ἀς ἀρχίσουν νὰ τὸ κάνουν οἱ ἴδιοι, προσέχοντας καὶ ἐλέγχοντας τί προσφέρουν στὴν δημοσιότητα.

ΚΕΝΕΣ ΕΔΡΕΣ

Ἄρκετοὶ σεβαστοὶ μᾶς καθηγηταὶ δὲν βοῖσκονται πιά κοντὰ μᾶς γιὰ νὰ μᾶς καθοδηγοῦν στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ γνῶσι. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ εἴτε ἀπεχώρησαν λόγῳ ἡλικίας, εἴτε γιὰτὶ ὁ θάνατος τοὺς πῆρε ἀπὸ κοντὰ μᾶς.

Ἄναλογιζόμενοι τοὺς κόπους, ποὺ κατέβαλλαν, γιὰ νὰ μᾶς μεταδίδουν — χρόνια τώρα — ἱκανοποιούσαν ὄχι μόνον τὸν πόθο μᾶς γιὰ γνῶσεως καὶ ἐπιστήμης, τοὺς εἴμεθα εὐγνώμονες. Ἰδιαιτέρως δὲ εὐγνωμονοῦμεν ἐκείνους, ποὺ ἱκανοποιούσαν ὄχι μόνον τὸν πόθο μᾶς γιὰ γνῶσι, ἀλλὰ καὶ ἄλλους βαθύτερους πνευματικὸς πόθους. Ἡ ἀπουσία τους εἶναι ἐντόμως αἰσθητή. Ὅχι μόνον διότι μᾶς λείπουν ὡς πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιστήμονες, ὡς δάσκαλοι. Οἱ ἔδρες ἰων μόνον κενές ἐπὶ μακρὸ διάστημα. Κι εἶναι πολλὲς οἱ κενές αὐτὲς ἔδρες τῶν ἀνωτάτων σχολῶν. Ὅσο κι ἂν καταβάλλεται προσπάθεια ἀναπληρώσεως των, δὲν ἀποδίδει. Διότι ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται δὲν εἶναι ἀναπληρωσις, ἀλλὰ πλήρωσις κανονικὴ τῶν κενῶν ἐδρῶν.

Φοιτηταί, λοιπόν, κι ἐμεῖς, θὰ θέλαμε ἀπὸ τῆς στήλης αὐτῆς νὰ παρακαλέσωμε τοὺς ἀρμόδιους νὰ μὴ καθυστεροῦν αὐτὴ τὴν πληρωσι. Δὲν πιστεύουμε ὅτι ἕλλειπουν οἱ κατάλληλοι υποψήφιοι. Μᾶλλον πιστεύομεν στὶς ποικίλες ἄλλες δυσκολίες. Ἄλλὰ αὐτὲς μᾶλλον θὰ πρέπει νὰ παραμερισθοῦν γρήγορα, γιὰτὶ ἡ ἀνάγκη εἶναι πολὺ μεγάλη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Καὶ πάλι οἱ πανεπιστημιακὲς αἴθουσες διδασκαλίας. Θᾶξίξε νὰ παρακολουθήσῃ κανένας, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ ἀδιαχωρή-

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Β. Π λ ο υ μ ῖ δ η: «Εἰσαγωγή εἰς τὸν Χριστιανισμόν». Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός», Ἀθήναι 1958.

Εἰς τὰς 237 σελίδας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ὁ σ. ἐξετάζει ζητήματα ὑψίστης σημασίας διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ εἶναι ὑψίστης σημασίας, διότι ἐρευνᾷ τὰ κοσμοθεωριακὰ θεμέλια τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὰ ἑπτὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐξετάζεται τὸ πρόβλημα τῆς πίστεως, ἡ προσωπικότης τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πίστεώς μας, τὸ θέμα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ Ἐκκλησία μας καὶ τέλος τί προσφέρει ὁ Χριστιανισμός.

Δὲν εἶναι σύνθηρες γεγονόσες νὰ ἀρχίξῃς τὴν μελέτην ἑνὸς βιβλίου, αὐτοῦ τοῦ εἶδους, καὶ νὰ μὴ θέλῃς νὰ τὸ ἀφήσῃς πρὶν τὸ τελειώσῃς. Καὶ ἀφοῦ τὸ τελειώσῃς νὰ αισθάνεσαι τὴν ἀνάγκην νὰ διαβάσῃς πάλιν πολλὰ ἀπὸ τὰ σημεῖα του, μέχρις ὅτου ἀνακαλύψῃς ὅτι ἀρχίσῃς νὰ τὸ μελετᾷς ἐκ νέου ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τὸν μελετητὴν τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Β. Π. Δὲν εἶναι μόνον ἡ γλαφυρότης τοῦ γραπτοῦ ὕφους, ἡ ἑξαιρετικὴ τελειότης τῆς φράσεως, ὁ ὠραῖος συνδυασμὸς τῶν λέξεων. Δὲν εἶναι μόνον οὕτε καὶ αὐτὸς ὁ πνευματώδης τρόπος τῶν ἐρωτήσεων, ποὺ τίθενται εἰς τὸν ἀναγνώστην καὶ αἱ πειστικώταται ἀπαντήσεις, ποὺ τοῦ δίδονται, ἐπάνω εἰς τὰ ἀκίνητα σημάσια τῶν ζητημάτων ποὺ ἀπασχολοῦν ἀνεκάθεν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· δὲν εἶναι μόνον αὐτοὶ οἱ λόγοι ποὺ κάνουν τὰς 237 σελίδας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τόσο ἐλ-

κυστικὰς. Συντελοῦν, βεβαίως, καὶ ὅλα αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμη εἰς τοῦτο. Τὸ βαθύτερον ὅμως μυστικόν, ὁ βασικὸς λόγος, ὁ ὁποῖος παίξει τὸν πρῶτον ρόλον εἰς τὸ ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ ὁμιλεῖ τόσον βαθεῖα εἰς τὴν ψυχὴν, τὴν διάνοιαν καὶ τὴν λογικὴν — καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερον — τοῦ μελετητοῦ καὶ τοῦ δημιουργοῦ τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνοίξῃ ἕνα πνευματικὸν διάλογον μαζί του, εἶναι κάτι ἄλλο. Εἶναι ἡ γυμνὴ ἀλήθεια, μετὰ τὴν ὁποῖαν ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ εἰς τὸν ἀναγνώστην. Εἶναι ἡ τιμὴ εἰλικρινείας, μετὰ τὴν ὁποῖαν τοῦ θέτει τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὸν προκαλεῖ νὰ τὰ συζητήσῃ μετὰ τὴν ἰδίαν τιμιότητα καὶ εἰλικρινείαν μετὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ κατὰ τὴν ἀπάντησιν σὺν τίμιος καὶ εἰλικρινῆς ἄνθρωπος. Νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του πρῶτα — καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερον.

Ἡ ἀναγνώστῃς, πολὺ σύντομα ἀντιλαμβάνεται ὅτι, ἐὰν θέλῃ νὰ εἶναι ἐντελὸς τίμιος μετὰ τὸν βαθύτερον ἑαυτὸν του, δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μελέτην τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μετὰ τὴν δικαιολογίαν ὅτι δὲν τὸν ἱκανοποιεῖ, ἐπειδὴ διαφωνεῖ ριζικῶς μετὰ τὰς ἀπόψεις του. Διότι εἶναι ἐντελὸς ἀδύνατον νὰ διαφωνήσῃ μετὰ τὰς ἀπόψεις του, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἔχη πάρει διαζύγιον μετὰ τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν εἰλικρινείαν, μετὰ τὴν τιμιὰν λογικὴν καὶ τὸ ἀμερόληπτον, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει κάθε ἄνθρωπον σεβόμενον ἑαυτὸν.

Εἶναι τόσοσιν συντριπτικῶς πειστικὰ τὰ ἐπιχειρήματα, εἶναι τόσοσιν γεμᾶτα ἀπὸ τὴν Ἀλήθειαν, ἔχουν τόσοσιν ἀπᾶτα τὰ σημεῖα τῆς ψηλαφῆσεως τῶν γεγονότων, ὥστε καὶ ὁ πλέον

του, ὠρισμένες πανεπιστημιακῆς αἰθουσες σὲ ὄρες διδασκαλίας. Ἀσφαλῶς θὰ ἔκανε ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις. Αἰθουσες προωρισμένες νὰ δεχθοῦν ἕνα ἀ' ἀριθμὸ φοιτητῶν δέχονται τοὐλάχιστον τὸν διδάσκαλον.

Πολὺ φαιδρὸ τὸ θέαμα, γιὰ νὰ μὴ τὸ χαρακτηρίσουμε κάπως ἄλλοιως, νὰ θρηθῆς σὲ μὰ τέτοια αἶθουσα λ.χ. σὲ ἀμφιθέατρο τῆς Φιλοσοφικῆς τῆν Παρασκευῆ 5—7, τὴν Πέμπτη 4—5· τότε βλέπεις δύο καὶ τρεῖς νὰ κάθωνται σὲ ἴδιο κάθισμα, ἄφθονους ὄρθιους καὶ ὑπεράριθμους βολεμένους σὲ ἀσκαλάκια τοῦ ἀμφιθεάτρου.

Καὶ οἱ φοιτητὰ δικαιολογημένως δυσανασχετοῦν· ὄχι τόσο πὰ γιὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν μαθημάτων ἢ γιὰ τὴν ἐξουσίαν σχεδὸν χάσει τὸ ἀσθημα τῆς ἀνθρωπιάς, ἀλλὰ γιὰ τὴν φτάνει νὰ ἀπειληθῇ καὶ ἡ ὑγεία τους. Ἐ, πῶς νὰ τὸ κάνουμε, πνεύμονες εἶναι αὐτοὶ καὶ

ἔχουν τίς ἀπαιτήσεις τους! Εἶναι γεγονός. Χρειάζομεθα νέα κτίρια. Πιστεύομεν ὅτι τὸ ἴπουργεῖον Παιδείας δὲν θὰ τὸ παραβλέψῃ τὸ πρόβλημα αὐτό.

Κοντὰ σὶς αἰθουσες διδασκαλίας παίρνουν θέσι καὶ τὰ σπουδαστήρια.

Θὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε πὼς καταβάλλεται σὲ ἀρκετὲς σχολῆς πολλὴ προσοχὴ καὶ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπὸ ἀπόψεως ὠρῶν καὶ βιβλίων, ὅσο τὸ δυνατόν καλύτερα λειτουργία. Ἀλλὰ ὅσες ὄρες ἂν εἶναι ἀνοικτὰ, ὅσα βιβλία καὶ ἂν διαθέτουν, ἂν δὲν ὑπάρχῃ ὁ ἀπαιτούμενος χῶρος εἶναι δῶρον ἄδωρον. Σπουδαστήρια μετὰ 40—50 θέσεις περιῖπου εἶναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, προωρισμένα νὰ μὴ ἐξυπηρετοῦν τὸν φοιτητικὸν κόσμον. Τὸ ν' ἀνοίξῃ ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη — γεγονόςσιν ποὺ τὸ χαίρετιζομε βέβαια μετὰ πολλὴν χαρὰ — δὲν λύει τὸ πρόβλημα.

Ο ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ

δόπιστος καὶ σκεπτικιστῆς Θωμᾶς θὰ ἀντιληφθῆ — ἔστω καὶ εἰς τὰς τελευταίας σελίδας — ὅτι δὲν εἶναι πλέον τὸσον πολὺ Θωμᾶς, ὅσον ἦτο πρὶν ἀνοίξῃ τὸ βιβλίον αὐτό. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀμέσως αἰσθάνεται καὶ τὸ πιστεύει χωρὶς ἐνδοιασμοῦς ὁ κάθε μελετητῆς, εἶναι ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔγραψεν αὐτὰς τὰς σελίδας ἐρώσιασε πολλὰ τὰ χέρια του προηγουμένως εἰς τὴν ψηλάφωσιν τῶν γεγονότων 20 αἰῶνων χριστιανικῆς πραγματικότητος καὶ ἐβασάνισε πολλὴν τὸν νοῦν του ἐρευνῶν διὰ τὴν ἀλήθειαν, πρὶν ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του νὰ γράψῃ τὰς σελίδας αὐτὰς καὶ πρὶν ἀποφασίσῃ, νὰ τὸν καλέσῃ νὰ ἀλώσῃ ἀποφασιστικῶς καὶ αὐτὸς τὸ χέρι του διὰ μίαν τιμίαν ψηλάφωσιν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀφοπλίζει καὶ τὸν πλέον προκατειλημμένον ἀιθανῶς, ἀλλὰ σοβαρῶς σκεπτόμενον ἀναγνώστην.

Ὅχι τυχαίως καὶ τὸ πρῶτον κεφάλαιον φέρει τὸν τίτλον «Γεγονὸς ψηλαφητόν». Καὶ ποῦ ἄλλο θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶναι αὐτὸ ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῶν 20 αἰῶνων χριστιανικῆς ἱστορίας; «Ἐισαγωγή εἰς τὸν Χριστιανισμόν» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου. Θὰ ἤμποροῦσεν ὅμως νὰ ἔχῃ καὶ ὡς τίτλον τὸ «Ἐισαγωγή τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ». Διότι περὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς πρόκειται. Παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι τὸν ἀναγνώστην, ἢ μάλλον παίρνει τὴν σκέψιν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγνώστου, τὸν εἰσάγει σταθερὰ καὶ ἀποφασιστικὰ εἰς τὰ δύσβατα δώματα τῶν μεταφυσικῶν ἀληθειῶν καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ σταθῇ μὲ τὸτρόπον γενναῖον ἐμπρὸς εἰς τὰ μεγάλα προβλήματα τούτης τῆς ζωῆς μας καὶ τῆς ἄλλης. Καὶ μὲ πόσῃ ἀλήθεια τέχνην τὸ ἐπιτυγχάνει. ποῦ, ἐνῶ αἰσθάνεσαι ὅτι δὲν ἤμπορεῖς νὰ κάμῃς ἄλλοῦθ, τὸ κάνεις ἐν τούτοις σὰν ἐντελὸς ἐλευθέρως ἄνθρωπος.

Σὲ ἀναγκάζει νὰ σταθῆς πρῶτα-πρῶτα ἐμπρὸς εἰς μίαν πραγματικότητα, ποῦ εἶναι ὀλίγον δύσκολον νὰ τὴν ἀρνηθῆς, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἀρνηθῆς τὸν ἑαυτὸν σου. Τὴν πραγματικότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ τότε ἀμέσως ἀναπηδᾷ τὸ μεγάλο καὶ θεμελιώδες πρόβλημα τοῦ κάθε ἀνθρώπου: Τὸ πρόβλημα τῆς πίστεως. Ὅχι τῆς ἀφηρημένης καὶ ἀορίστου πίστεως· μὰ τῆς συγκεκριμένης εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως, εἰς τὸν Χριστόν. Καὶ ἔπειτα ἔρχεται ἀποσπᾷποτε τὸ θέμα ἐκεῖνον ποῦ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστόν: Τὸν χριστιανὸν καὶ κατοῖον, ἀκόμη εἰδικώτερον, ἢ προσωπικότητος τοῦ χριστιανοῦ. Τὸ μεγάλο θέμα ποῦ καλεῖται «ἡ Ἐκκλησία μας» καὶ τὸ τὸσον ἐνδιαφέρον καὶ ἔκλυσικὸν κεφάλαιον ἐπὶ προσφέρει ὁ Χριστιανισμὸς κλείουν τὸ μικρὸν εἰς μέγεθος, ἀλλὰ τὸσον μεγάλο εἰς περιεχόμενον αὐτὸ βιβλίον.

Αἱ ὀλίγαι αὐτὰι γραμμαὶ δὲν ἔχουν καθόλου τὸν σκοπὸν νὰ τὸ συστήσωσιν. Αὐτοσυνεστήθη μόνον του ἦδη ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς κυκλοφορίας του. Ὅσα γράφομεν εἶναι ἐλάχιστον μέρος ἀπὸ τὰς σκέψεις καὶ τὰς κρίσεις, τὰς

ὁποίας προκαλεῖ αὐθορμητῶς ἡ μελέτη του. Ὅσα ὁ σ. γράφει εἰς τὴν τελευταίαν φράσιν τοῦ τελευταίου κεφαλαίου, ὑπὸ μορφήν ὑποθέσεως, εἶναι ἡ πραγματικότης διὰ τὸν κάθε μελετητῆν. Ὁ ἀναγνώστης, ὅταν τελειώσῃ τὴν ἀνάγνωσιν, αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του τωομένον εἰς τὴν συναισθησὶν τῆς εὐθύνης του ἐνὰ ἐμφανίσει μὲ ὄλην του τὴν ζωὴν τὴν χριστιανικὴν πίστιν εἰς τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῆς.

E. E. K.

★

P. Frank: Einstein, His Life and Times, London 1953. Φιλίπ Φράνκ: Ἀιστάιν, ἡ ζωὴ του καὶ ἡ ἐποχὴ του. Πρόλογος Δ. Χόβερου. Μετάφραση καὶ προσθήκες Β. Σκληροῦ, Ἐπιμέλεια Μ. Παπαϊωάννου, Ἐκδόσεις «Κυψέλη», Ἀθήνα 1958.

Βιβλία διὰ τὸν μέγαν πρωτοπόρον τῆς θεωρίας τῆς Σχετικότητος ἔχουν γραφῆ ἔως τώρα πολλά. Ἐνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἀσφαλῶς εἶναι καὶ τὸ βιβλίον τοῦ P. Frank. Ὁ Frank ὑπῆρξε διάδοχος τοῦ Einstein ὡς Καθηγητῆς τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πράγας, καὶ τὸν ἐγνώρισε καλά. Οὔτω δίδει μίαν πολὺν καλὴν εἰκόνα τοῦ Einstein καὶ τῶν θεωριῶν τω, ἀν καὶ ἐνίοτε τὸν παρουσιάζει κάπως περιοσσότερον θετικιστὴν ἀπ' ὅ,τι ὁ Einstein ὑπῆρξεν εἰς τὴν πραγματικότητα. Ὅπως εἶναι γνωστὸν, ὁ Frank εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυρίους ἐκπροσώτους τοῦ θετικιστικοῦ «Κύκλου τῆς Βιέννης». Δι' αὐτὸ καὶ τὸ βιβλίον του παρουσιάζει τὸ ἐπὶ πλέον ἐνδιαφέρον, ὅτι ἐκθέτει μὲ πολλὴν σαφήνειαν τὰς θετικιστικὰς ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σήμερον τὸσον μεγάλην διάδοσιν.

Κατὰ τὴν ἀποψιν τοῦ «λογικοῦ θετικισμοῦ» ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης δὲν εἶναι νὰ εἴρῃ μίαν ἀπόλυτον πραγματικότητα ἢ μίαν ἀλήθειαν μεταφυσικῆς ὕφης, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ διατυπώσῃ προτάσεις περὶ τῆς Φύσεως, τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ προκύπτουν λογικῶς συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα νὰ εἶναι δυνατὰ νὰ παρατηρηθῶσιν. Μεταφυσικὰ προβλήματα, ὅπως τὸ πρόβλημα τοῦ ὄντος, θεωροῦνται ἀπλῶς ὡς φραστικὰ παιγνίδια ἀνευ νοήματος. Οὔτω π.χ. δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐκφράσεως «ἡ δύναμις εἶναι ἐπιτάχυνσις» καὶ τῆς ἐκφράσεως «ἡ δύναμις π ρ ο κ α λ ε ἶ ἐπιτάχυνσις» ὅπως δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀγγλικῆς φράσεως «it is cold» καὶ τῆς ἀντιστοίχου γαλλικῆς «il fait froid».

Πρόδρομοι, ἀλλὰ καὶ ἀντιπροσωπευτικοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ θετικισμοῦ ἦσαν ὁ Mach καὶ ὁ Poincaré. Μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς ἔρχεται ὁ «Κύκλος τῆς Βιέννης», ὁ B. Russell εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὑπὸ ἐιδικὴν ἐποψιν οἱ J. Dewey καὶ W. James εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Ὁ Einstein ὅμως πολλάκις ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν θετικισμόν. Ὁ ἴδιος ὁ Frank σημειώνει τὴν ἐξῆς γνώμην τοῦ Einstein (σ.

338): «...ἀπαντῶ μὲ πλήρη βεβαιότητα ὅτι κατὰ τὴν γνώμη μου ὑπάρχει μία ὁρθὴ ὁδὸς καί, ἐπὶ πλέον, ὅτι ἔχομε τὴν δυνατότητα νὰ τὴν εἴρωμεν». Τὴν «ὁρθὴν» αὐτὴν «ὁδὸν» τὴν ἀναζητεῖ ὁ Einstein εἰς τὴν μαθηματικὴν ἀπλότητα. Καὶ προσθέτει (σ. 339): «Κατὰ κάποιον τρόπον, λοιπόν, θεωρῶ ὡς ὁρθὴν τὸ ὅτι ἡ καθαρὰ σκέψις εἶναι ἱκανὴ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀλήθειαν καθὼς ὠνειρεύθησαν οἱ ἄρχαιοι».

Πολὺ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἐπίσης καὶ αἱ περὶ θρησκείας γνώμαι τοῦ Einstein. Βεβαίως ἡ θρησκευτικότης τοῦ Einstein δὲν εἶναι ἡ χριστιανικὴ θρησκευτικότης. «Ὅμως οἱ ἀπόψεις του ἔχουν ἐνίοτε ἀξιοσημειωτὸν δυνάμιν καὶ χρῶμα: «Ἦ ὠραιότερα συγκίνησις, γράφει (σ. 340), τὴν ὁποίαν δυνάμειν νὰ αἰσθανθῶμεν εἶναι ἡ μυστικιστικὴ. Εἶναι ὁ σπορέυς κάθε ἀληθινῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης». Ἐκεῖνος, πρὸς τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἡ συγκίνησις εἶναι ξένη, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται πλέον νὰ θαυμάσῃ καὶ νὰ σταθῇ ἔκστατικὸς ἐκ σεβασμοῦ, εἶναι ὡσάν νεκρός. Τὸ νὰ γνωρίζῃ κανεὶς ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπρόσιτον εἰς ἡμᾶς ὑπάρχει πράγματι, καὶ ἐκδηλώνεται ὡς ἡ μεγαλύτερα σοφία καὶ ἡ πλέον ἀκινολόβος ὠραιότης, τὰς παρίας αἱ ἀτελεῖς μας ἱκανότητες μόνον εἰς τὰς πλέον πρωτογόνους μορφὰς των εἶναι δυνατόν νὰ κατανοήσουν — αὐτὴ ἡ γνώσις, αὐτὸ τὸ αἰσθημα, εἶναι εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀληθοῦς θρησκευτικότητος».

Τὸ κεντρικὸν ὅμως ἐνδιαφέρον τοῦ βιβλίου τοῦ Frank εἶναι ἡ συστηματικὴ ἔκθεσις τῶν σταδίων τῆς ἀναπτύξεως τῆς θεωρίας τῆς Σχετικότητος. Μετὰ μίαν γενικὴν Εἰσαγωγὴν παρουσιάζονται ἐναλλὰξ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Einstein καὶ αἱ θεωρίαι του, καθὼς ἀνεπτύσσοντο βαθμῆδον μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν. Ἐπίσης βλέπει κανεὶς τὰς συγχρόνους τότε ἀντιλήψεις εἰς τὴν Φυσικὴν καὶ τὴν δυσκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν αἱ ἀπόψεις τοῦ Einstein ἔχιναν δεκτὰ γενικῶς.

Εἶναι περίεργον ὅτι ἡ θεωρία τῆς Σχετικότητος ἐπολεμήθη ἀπὸ τὰς πλέον διαφόρους κατευθύνσεις. Κάποτε ὁ Frank ἠρώτησε ἕνα ρώσσον Καθηγητὴν, εἰς ἕνα ταξίδει του εἰς τὴν Ρωσίαν διατὶ ἡ θεωρία τῆς Σχετικότητος θεωρεῖται εἰς ὀρισμένας χώρας ἐμπολοσδευτικὴ, ἐνῶ εἰς τὴν Ρωσίαν θεωρεῖται ἀντιμπολοσδευτικὴ; Καὶ ὁ ρώσσος ἀπήντησε κατηγορηματικῶς: «Εἰς τὰς καπιταλιστικὰς χώρας ἡ θεωρία τῆς Σχετικότητος ὑποστηρίζεται ὅτι τὸ καπιταλιστικὸν οἰκονομικὸν σύστημα εἶναι μόνον «σχετικῶς ὁρθόν». Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν οἱ ὅπαδοι τοῦ Einstein ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ κομμουνιστικὸν σύστημα εἶναι μόνον «σχετικῶς ὁρθόν». Ὡς ἀποτέλεσμα οἱ σχετικοκράται (relativists) πολὺ δικαίως καταδικάζονται παντοῦ!»

Πράγματι ἡ θεωρία τῆς Σχετικότητος ἐπολεμήθη τόσον ἀπὸ τὸν χιτλερικὸν ναζισμὸν ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸν. Ὁρισμένοι γερμανοὶ φυσικοὶ, ὅπως ὁ Lenard, οἱ ὅποιοι ἦσαν ὅπαδοι τοῦ ναζισμοῦ, κατηγοροῦσαν τὴν θεωρίαν τοῦ Einstein ὡς ἀντίθειον πρὸς τὸν «κοινὸν νοῦν».

Φυσικὰ οἱ ναζισταὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δεχθῶν εὐχαρίστως τὴν θεωρίαν ἐνδὸς «έβραϊσμοῦ». Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ κομμουνισταὶ κατηγοροῦσαν τὸν Einstein ὡς ἰδεαλιστὴν. Ὁὕτως ὁ Maximov «ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον γνωστοὺς σοβιετικὸς συγγραφεὶς ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς Φυσικῆς» ἔγραφε (σ. 312): «Ἐνῶ ὁ Einstein, ὁ ἰδεαλιστής, ἀποδίδει ἀπόλυτον ἀξίαν εἰς τὰ δημιουργήματα τοῦ νοῦ καὶ τοποθετεῖ τὸν κόσμον τῶν γεγονότων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου μὲ τὸν κόσμον τῶν ἐμπειρῶν, ὁ Lenard ἀκολουθεῖ μίαν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ἄποψιν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κοινῆς λογικῆς, ἡ ὁποία εἶναι πλέον ἐπιρροετικὴ νὰ προσκολλᾶται εἰς τὰς ἐμπειρίας τοῦ ὑλικοῦ κόσμου παρὰ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς φιλοσοφίας, ὁ Lenard προτιμᾷ νὰ διατηρήσῃ τὴν μηχανικὴν εἰκόνα τοῦ κόσμου. Ἀναχωρῶν ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως, ἡ ὁποία εἶναι ἐν γένει καθαρῶς ὑλιστικὴ, ὁ Lenard ἀναγνωρίζει σαφῶς τὴν ἀντίφασιν εἰς τὴν ὁποίαν ὀδηγεῖται κανεὶς ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς Σχετικότητος».

Ὁὕτως, ὅπως σημειώνει ὁ Frank, «αἱ ἐπιθέσεις τῶν πρώτων σοβιετικῶν φιλοσόφων κατὰ τοῦ Mach καὶ τοῦ Einstein συνέπιπτον εἰς πολλὰ σημεῖα μὲ τὰς ἐπιθέσεις τῶν Ἐθνικοσοσιαλιστῶν συγγραφέων».

Βεβαίως ἀργότερον «ὄταν ἡ θεωρία τῆς Σχετικότητος ἐπέτυχε παγκόσμιον φήμην», ὁ ἴδιος ὁ Maximov καὶ ἄλλοι σοβιετικοὶ συγγραφεὶς ἤρχισαν νὰ δέχονται τὴν θεωρίαν τῆς Σχετικότητος, ἀφοῦ πάντως τὴν ἐκαθάρισαν ἀπὸ «τὴν ἰδεαλιστικὴν ἀτμόσφαιραν ἡ ὁποία τὴν περιέβαλε». Ὁὕτως ἔφθασαν εἰς τὸ τέλος νὰ προβάλουν τὴν θεωρίαν τῆς Σχετικότητος ὡς ...θρησκείαν τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ (σελ. 313)!!

Εἶναι πολὺν περίεργον ὅτι ὁ μεταφραστὴς παραλείπει πλῆρως τὴν ἀνωτέρω παραπομπὴν τοῦ Maximov καὶ ὀρισμὲν ἄλλα σημεῖα τοῦ βιβλίου τοῦ Frank, τὰ ὁποῖα παραοσιάζουν τὴν ἀντίφασιν σιντῶν κομμουνιστῶν συγγραφέων, ἐνῶ ἐφροδόντισε νὰ περιλάβῃ ὅλας τὰς παραπομπὰς, αἱ ὁποῖαι ἀρουσιάζουν τὴν θεωρίαν τῆς Σχετικότητος ἔστω καὶ ἐν μέρει σύμφωνον πρὸς τὰς ἀπόψεις τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ. Δὲν γνωρίζω καθόλου τὸν μεταφραστὴν, ἀπὸ ὀρισμένας ὅμως ὑποσημειώσεις του, καθὼς καὶ ἀπὸ ὀρισμένα σημεῖα τοῦ 13ου κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον προσέθεσεν ὁ ἴδιος εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Frank, φαίνεται συμπαθῶν τὸν διαλεκτικὸν ὕλισμὸν. Ὁὕτως εἰς τὴν σελίδα 104 τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως σημειώνει: «Ἡ διαπίστωση τῆς ἀνεπαρκείας τῆς τυπικῆς λογικῆς ἔχει γίνῃ ἀπ' τὴν διαλεκτικὴν λογικὴν ποῦ ἀνταποκρίνεται ἀπόλυτα στὶς καινοῦργιες ἀνάγκας καὶ ὑπερέχει τῆς σημαντικῆς, κ' ἀκριβῶς ἡ ἀγνόηση τῆς διαλεκτικῆς ὀδηγεῖ

σὲ συλλογιστικά κατασκευάσματα προσωρινῆς μορφῆς» (!). Ἐπίσης εἰς τὴν σελίδα 404 γράφει: «Ἡ προσεχτικὴ παρακολούθησι τῶν συλλογισμῶν του, δείχνει πῶς τὸ οικοδόμημα τοῦ Ἄϊνσταϊν εἶναι τὸ μεγαλειωδέστερο διαλεκτικὸν κατασκευάσμα...» (!!).

Γενικῶς ἡ μετάφρασις τοῦ βιβλίου τοῦ Frank εἶναι πλήρης, καὶ μόνον μερικὰ δευτερευούσης σημασίας μεταφραστικὰ λάθη θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς. Ἄλλωστε τὸ μικρὸν, ἀλλὰ καλογραμμένον «Εἰσαγωγικὸν Σημείωμα» τοῦ Καθηγητοῦ κ. Χόνδρου τονίζει τὴν ἀξίαν τοῦ βιβλίου τοῦ Frank. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ πολλὴν ἐκπληξιν διεπίστωσα τὸς παραλείψεις πολλῶν χαρακτηριστικῶν παραπομπῶν καὶ σχολίων τοῦ Frank ἐκ τῶν σελίδων 310 - 314, αἱ ὅποια θίγονται κατὰ τινα ῥόπον τὸν κομμουνισμὸν. Ὅπως, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰς τὴν σελίδα 338 τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως σημειώνεται ὅτι, «ὁ ἀκαδημαϊκὸς Μ. Μίτιν... ἀνάφερε ὅταν εἶνα σημαντικὸν ἔργον αὐτῆς τῆς περιόδου τὸ γεγονός ὅτι εἶχε ἀποκατασταθεῖ ἡ συμφωνία τῆς θεωρίας τοῦ Einstein μὲ μιὰ σωστὴ ἀντίληψιν τοῦ ὄλισμου», ἐνθ' ὃν κείμενον τοῦ Frank ἀναφέρει: «τὸ γεγονός ὅτι αἱ ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς θεωρίας τοῦ Einstein εἶχον πάψει, καὶ ὅτι εἶχε ἀποκατασταθεῖ κ.λ.π.».

Ἴσως, ὅταν ἡ θεωρία τοῦ Einstein παρουσιάζεται ὡς «τὸ μεγαλειωδέστερον διαλεκτικὸν κατασκευάσμα» νὰ μὴ συμφέρῃ νὰ ἐνθυμώμεθα, ὅτι ὁ διαλεκτικὸς ὄλισμὸς κάποτε κτυποῦσε ὡς ἰδεαλιστικὴν τὴν θεωρίαν αὐτήν. Τότε ὅμως δὲν πρόκειται περὶ μεταφράσεως τοῦ βιβλίου τοῦ Frank, τοῦ ὁποῦν αἱ ἀπόψεις εἶναι βασικῶς ἀντίθετοι πρὸς τὸν κομμουνισμὸν, ἀλλὰ περὶ κάτι ἄλλου, τὸ ὁποῖον ἀποφεύγω νὰ χαρακτηρίσω. Εἶναι κρίμα ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ καλά βιβλία περὶ τοῦ Einstein, ὅπως τὸ βιβλίον τοῦ Frank, εἶχε αὐτὴν τὴν ἀτυχίαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοῦ μεταφρασιν. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅμως εἰς ἐπανόρθωσιν.

Γ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

★

I. N. Ε η ρ ο τ ὄ ρ η, διευθυντοῦ τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου Θεσσαλονίκης «Τὰ αἷτια τοῦ παραστρατήματος στὰ παιδιὰ καὶ στοὺς ἐφήβους», Θεσσαλονίκη 1958.

Ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἀγωγή τῆς νεότητος, τίς δυσκολίες καὶ τὰ παραστρατήματά της, θὰ βροῦν στὸ καινούργιον βιβλίον τοῦ κ. Ξηροτύρη ἕνα ἀξιόλογο βοήθον, σύμβουλον καὶ συμπαραστάτη. Ὁ συγγραφεὺς, μελετητὴς ἄκοντος τῶν προβλημάτων τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήβων, ἐξετάζει τὸ θέμα τοῦ παραστρατήματος στὴν βάσιν του· δὲν κοιτάζει τὴν ἐπιφάνεια οὔτε στέκει μόνον στὰ στατιστικὰ δεδομένα, γιὰ νὰ συμπεράνῃ ἀπλῶς τὴν ἔκτασιν τοῦ κακοῦ. Μὲ κριτήρια καὶ μέτρα ἀληθινῶ ἐπιστήμονος καὶ πραγματικοῦ παιδαγωγοῦ ἀναζητεῖ στὸ βάθος τὴν οὐσίαν τοῦ κακοῦ, ἐπισημαίνοντας καὶ ἀνα-

λύοντας τὰ αἷτια, ποὺ προκαλοῦν τὴν κοινωνικὴ ἀνταρσία, τὸν συναισθηματικὸν ἐκφυλισμὸν, τὴν ἠθικὴν κατάρπτωσιν καὶ τὴν ψυχικὴν διατροφή τῶν νέων.

Τὸ χαλαρὸ ἢ ἀδιάφορον ἢ καὶ τέλειαν ἀνηθικὸν οικογενειακὸν περιβάλλον, τὸ κουρασμένον καὶ ἀνεδαφικὸν σχολεῖον, ποὺ προσφέρει γράμματα καὶ ὄχι μόρφωσιν, ἢ κατώτερης ποιότητος κοινωνικὴ συνθεσις μὲ τὴν προβολὴν ἀνωμάλων ἀνθρώπων ὡς προτύπων καὶ μὲ τὴν ἔμφασιν ἰδεῶν, ποὺ δὲν καθοδηγοῦν ἀλλὰ πνίγουν τὸ πνεῦμα, τὸ πολεμικὸν κλίμα, ποὺ ἐκτρέφει τίς ἐγκληματικὰς διαθέσεις, ἢ χαλάρωσιν καὶ ὁ ἐκμηδενισμὸς τοῦ ἤθους, τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς θρησκευτικότητος, ἢ διαλυτικὴ ἐπενέργεια τοῦ κακοῦ τύπου καὶ κινήματογράφου ἀποτελοῦν μερικὰς ἀπὸ τίς ἐξωγενεῖς αἰτίαι (γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρωμεν καὶ τίς ἐνδογενεῖς, ποὺ καὶ αὐτὲς παίζουν τὸν ῥόλον τους) τοῦ παραστρατήματος τῶν νέων.

Ὁ συγγραφεὺς στὴν ἀνάλυσιν τῶν δεδομένων διαθέτει τὸ μεγάλο πλεονέκτημα νὰ βλέπῃ χωρὶς προκαταλήψεις κατὰματα τὴν ἀλήθειαν, νὰ σταθμίσῃ τὴν πραγματικότητά καὶ νὰ κἀνῃ εὐστοχες παρατηρήσεις· γι' αὐτὸ στὸ βιβλίον του δὲν παραθέτει ἀπλῶς πληροφορίες, ἀλλὰ καθοδηγεῖ.

Γ. Μ.

★

H. V o g t : Aufbau und Entwicklung der Sterne, (Κατασκευὴ καὶ ἐξέλιξις τῶν ἀστέρων), Ἐκδ. 2α πλήρωσ ἐκ νέου ἐπεξεργασμένη, σ. 171, σχ. 9, Leipzig 1957.

Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ διακεκριμένου Γερμανοῦ ἀστροφυσικοῦ, καθηγητοῦ H. Vogt εἶναι γραμμένον εἰδικῶς διὰ τοὺς σπουδάζοντας τὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης τῶν ἀναφερόμενον εἰς τὴν φυσικὴν τῶν ἀστέρων. Τὸ μνημονεύομεν ἐνταῦθα, διότι ὁ συγγραφεὺς τὸν εἶναι γνωστὸς εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» ἀπὸ ἄλλα ἔργα του, γενικωτέρου καὶ διὰ καὶ κοσμοθεωριακοῦ περιεχομένου. Ἀλλὰ καὶ δι' ἕναν ἄλλον λόγον: Νὰ δεῖξωμεν, ἔστω ἐν ὀλίγοις, τὰς δυσκολίας ποὺ ἔχουν νὰ παρακάμωσιν οἱ ἀστρονόμοι, προκειμένου νὰ μελετήσουν ἕνα πρόβλημα, ὅπως εἶναι τὸ τῆς «κατασκευῆς καὶ ἐξελίξεως τοῦ ἀπείρου».

Τὰ ἄρχοντα δισεκατομμύρια δισεκατομμυρίων ἀστέρες εἰς τὸ σύμπαν, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστόν, εἶναι σώματα αὐτόφωτα καὶ τὰ ὅποια παρουσιάζουν ἀναμφισβητήτως μιαν ἐξέλιξιν καὶ ἀσφαλῶς ἐξελικτικὴν ἀπὸ κάποιαν ἀρχικὴν κατάστασιν, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὴν σημερινὴν των. Π ὡ ς ὅ μ ω ς ἔ δ η μ ι ο υ ρ γ ῆ θ η σ α ν ο ἰ ἀ σ τ ἔ ρ ε ς κ α ἰ π ο ἰ α ν ἐ ξ ἔ λ ι ξ ἰ ν θ ἄ ἔ χ ο υ ν ; Τὸ ἐρώτημα εἶναι μεγάλο καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλος. Ὅμως ὁ ἐρευνητὴς ἐπιχειρεῖ νὰ τὸ διερευνήσῃ. Καὶ πρὸς τοῦτο ἀρχίζει νὰ κἀνῃν παραδοχὰς, αἱ ὅποια προσπαθεῖ νὰ ἀνταποκρίνωνται, ὅσον εἶναι δυ-

νατὸν, εἰς τὴν πραγματικότητα.

Ἐναπόρουσαν μερικὰς ἀπὸ ἐκείνας ποὺ ὁ Vogt σημειώνει εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἔργου του:

Οἱ ἀστέρες εἶναι μεγάλοι αεριοῦδες μᾶζαι, ὅπως ὁ Ἡλῖός μας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν καὶ συνεχῶς ἐκπέμπουν μέγα ποσὸν ἐνεργείας ὑπὸ μορφὴν σωματιακῆς ἢ κυματικῆς ἀκτινοβολίας. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τῶ ἀγνωσμένων, ἐνῶ τοῦ Ἡλίου τὸ γνωρίζομεν κάπως, διότι εἰσδύομεν μέχρι τῆς φωτοσφαιρας. Ὅ,τι γνωρίζομεν διὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἀστέρων, τὸ συνάγομεν ἀπὸ παρατηρήσεις τοῦ φωτὸς ποὺ μᾶς στέλλουν, τὸ ὁποῖον φυσικὰ σχετίζεται μετὰ τὴν ἐπιφανείαν τῶν. Δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν μᾶζαν τῶν, τὴν διάμετρον τῶν, τὴν πυκνότητά τῶν, τὴν λαμπρότητα τῶν, τὴν ἐξωτερικὴν τῶν θερμοκρασίαν καὶ τὴν περιστροφὴν τῶν. Καὶ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα αὐτά, προσπαθεῖ ὁ ἔρευνητὴς ἀστρονόμος νὰ συναγάγῃ συμπεράσματα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν κατασκευῆς καὶ τῆς ἐξελίξεώς τῶν.

Ἴδου δὲ μερικὰ τοιαῦτα στοιχεῖα διὰ τοὺς διαμορφωμένους ἤδη ἀστέρας, τοὺς ὁποίους καὶ μελετᾷ: Ἡ μᾶζα τῶν εἶναι ἀπὸ 1)10 ἕως 50 φορές τὴν μᾶζαν τοῦ Ἡλίου. Ἡ λαμπρότητα τῶν 1)10000 ἕως 10000 φορές τὴν λαμπρότητα τοῦ Ἡλίου. Ἡ ἀκτίς τῶν τὸ 1)100 ἕως 10000 τὴν τοῦ Ἡλίου. Ἡ πυκνότης τῶν ἀπὸ τὸ ἕνα δεκάκις ἑκατομμυριοστὸν ἕως 100000 μεγαλύτερα τοῦ Ἡλίου. Ἡ θερμοκρασία τῶν ἀπὸ 20000 ἕως 500000 — τοῦ Ἡλίου εἶναι 60000. Ἐννοεῖται ὅτι ἔχομεν εἰς τὸ σύμπαν καὶ ἄλλας καταστάσεις βῆσις, ὅπως ἡ μεσοαστρικὴ βῆσις κ.λ.π.

Ἀστροφυσικοί, λοιπὸν, στηριζόμενοι εἰς τὰ δεδομένα αὐτά, ὅπως καὶ εἰς τοὺς νόμους τῆς ὀδρομικῆς, τῆς θερμοδυναμικῆς, τῆς ἀτομικῆς Φυσικῆς καὶ τῆς θεωρίας τῶν Κβάντων, ἐπι-

χειροῦν νὰ λύσουν τὸ τεθὲν πρόβλημα. Καὶ εἶναι ἀληθὲς, ὅτι τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν ἔγιναν σπουδαιότατοι πρόοδοι. Δὲν ἐλύθη φυσικὰ τὸ θέμα. Προωθήθη εἰς ἀρκετὸν βαθμὸν καὶ κυρίως ἐπεσημάνθησαν ὀρισμένα βασικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα πρὸς τὸ παρὸν ἱκανοποιοῦν τοὺς ἐρευνητάς.

Ὁ καθηγητὴς κ. Vogt ἀναπτύσσει τὸ θέμα μετὰ σύστημα, μετὰ ἀμφιβολίαν, μετὰ ἐνημερότητα καὶ μετὰ σαφήνειαν ἐξαιρετικὴν, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ πληροφορηθῆται περὶ τῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν τοῦτο εὗρισκεται ἤδη καὶ περὶ τῶν πιθανῶν περαιτέρω δυνατοτήτων ἀναπτύξεως του.

Δ.Κ.

★

Νεοφύτου Παντζῆ: «Φωτοσταλίδες» (Ποιήματα). Καλαμάτα 1958.

Τὰ τριανταετρία ποιήματα τούτης τῆς συλλογῆς προδίδουν ἕνα πηγαῖο ταλέντο ποὺ βρῖσκεται ἀκόμα στὴν ἀρχὴ τῆς πορείας του. Ὁ κ. Παντζῆς, σὰ νέος ποιητὴς ποὺ εἶναι, ἀγωνίζεται ἱκανοποιητικὰ γιὰ μιὰ καλὴ ἐμφάνισιν τοῦ στίχου του. Βέβαια, σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ ποιήματά του ὑστερεῖ φανερὰ στὴ μορφὴ. Οἱ στίχοι του θέλουν ἀρκετὸ δούλεμα ἀκόμα γιὰ νὰ φτάσουν τὴν ἀριτιότητα. Σὲ ἄλλα ὅμως καταφέρνει νὰ φτάσῃ σὲ μιὰ ὀλοκλήρωσιν, ποὺ φανερώνει τὸ πλοῦσο ταλέντο τοῦ ποιητῆ:

ἀκὼ τῆ φωνῆ τῆς Παντοδυναμίας Σου
νὰ προσκαλεῖ τοὺς θνητοὺς
μετὰ πύρινα ἠγνόμενα
στὸν ἐρχομὸ τῆς Ἀγάπης Σου

(Ἄσμα Καινὸν σ. 34).

Ἐκεῖνο ποὺ κυριαρχεῖ σὲ ὅλα τὰ ποιήματά του εἶναι ὁ πηγαῖος λυρισμὸς ποὺ μαζί μετὰ τὴν καθαρότητα στὴν σκέψιν — μιὰ γάρφαρα καθαρότητα ἐνὸς πιστοῦ ἀνθρώπου — δίνει τὸ δικαίωμα στὸν ποιητὴ γιὰ μιὰ καλὴ συνέχεια τῆς πορείας του. Τοῦ τὸ εὐχόμεθα. Κ. ΔΑΜ.

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ τῶν «Ἀκτίνων» ὅπως ἀποστείλουν τὴν συνδρομὴν τῶν διὰ τὸ νέον ἔτος 1959 ἐκ δρχ. 45, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, Ἀθῆναι)

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐκδόσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτση 14, Ἀθῆναι (Τηλ. 35-023).— Θεσ/κῆς: Ἁγ. Σοφίας 38.— Πειραιῶς: Φιλωνος 34α.— Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10, Ἀθῆναι (1).— Ἐτησίαν συνδρομὴ δρχ. 45, ἔξωτ. δολλ. 3.— Προστ. τυπογραφείου Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλη 176.— Χειρόγραφα, δημοσιεύμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.